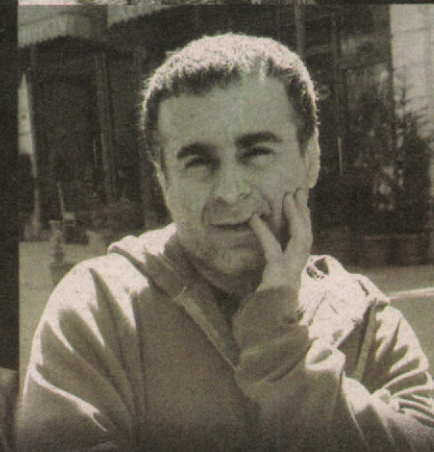
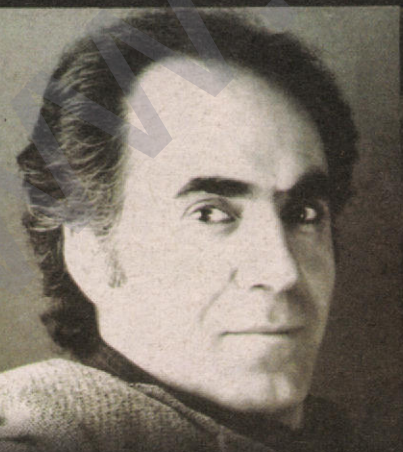
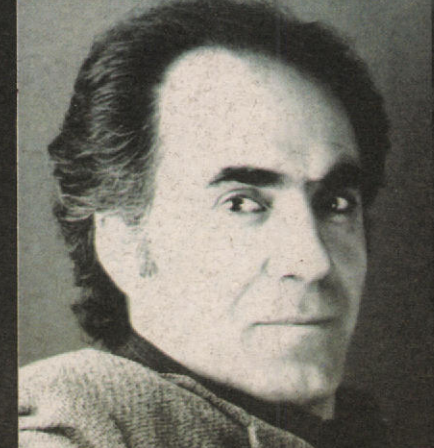
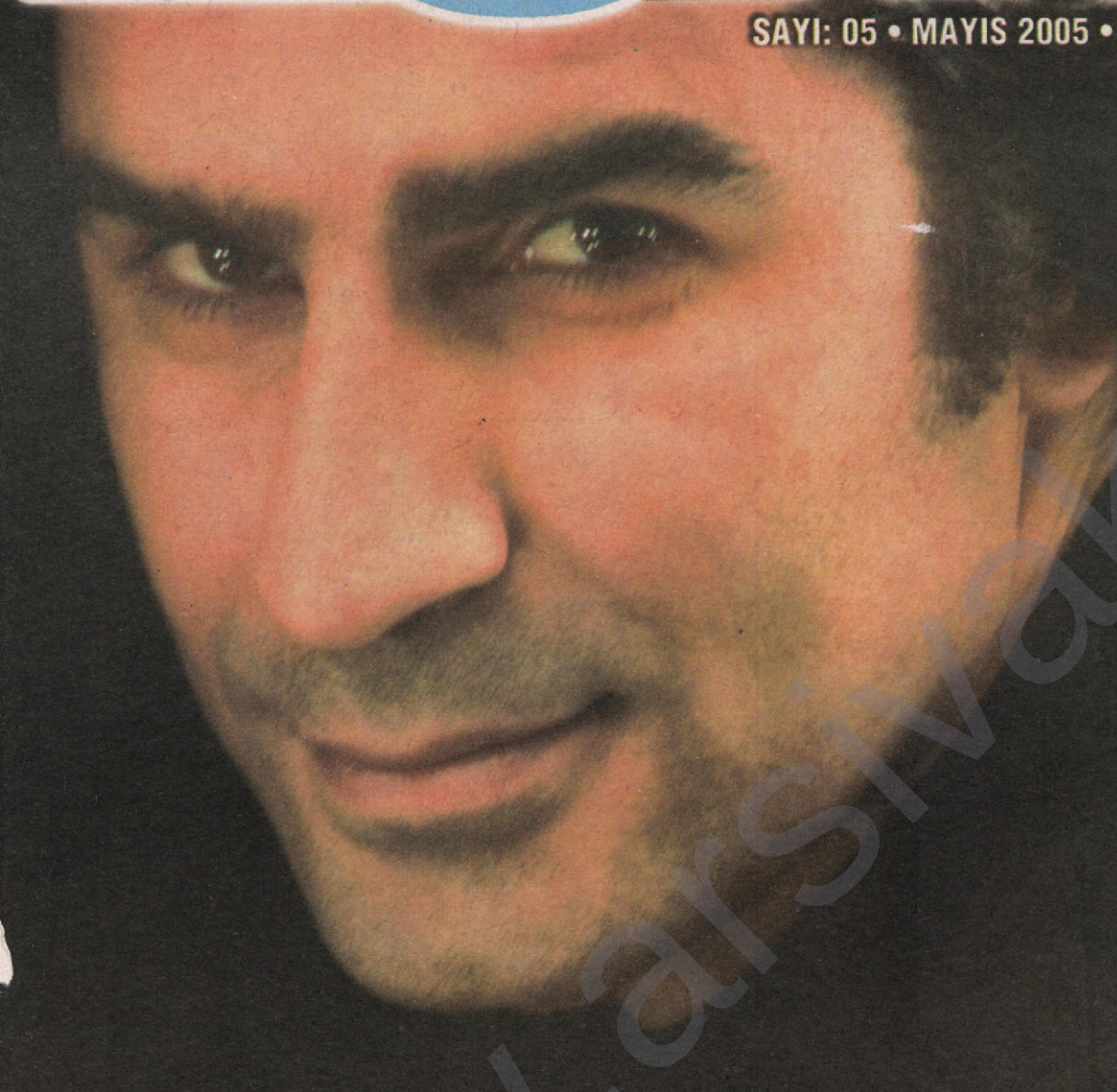

popüler kültür Esmer

SAYI: 05 • MAYIS 2005 • FİYATI: 3 YTL (3.000.000TL) (KDV DAHİL)

Kıbrıs Fiyatı: 4 YTL (4.000.000TL)

Gün gelir hayat durur, söz biter, insan ölür... Ama sanat hep yürür...

SU AKAR YATAĞINI BULUR

DAYANILMAZ GÜNLERDEN GEÇTİK

BEN Harbiye Askeri Cezaevi'ndeydim. Cezaevinin küçük bir avlusu vardı, dört tarafı binaydı ve avludan sadece gökyüzü görünüyordu. Ben bir yaz günü avluda oturmuş, arkadaşlarımı düşünüyordum. Şimdi beraber olsaydık diye geçirdim içimden...

ÇOK geçmeden avlunun dış kapısı açıldı, iki asker kolundan tutmuş birisini getiriyorlar, dikkatlice baktım, bir de ne göreyim, elleri kelepçeli bir şekilde sürüklenerek getirilen kişi Ahmed Arif...

DEMİR kelepçe bileklerini yara yapmış, gömleğinde kan var, çok kötü hırpalamışlar. Ben hemen koştum, sarıldım, aldım askerlerin arasından... Konuşması için çok

baskı yapmışlar, çok üzerine gitmişler, dövmüşler.

BİZ, münevverler koğuşu, yani aydınlar koğuşunda kalıyorduk. Dr. Şerif Hüsnü bey, Reşat Fuat, İlhan Berk ve Abuzer Özdemir dahil, bir çok arkadaşımız vardı. Ahmed Arif'i de götürdüm koğuşa, geldi yerleşti...

GÜNLERİMİZ çok yoğun geçiyordu. Sürekli yazıyor ve tartışıyoruz. Bir gün bir baktım Ahmed Arif bavulunu topluyor, "Hayırdır Ahmed nereye gidiyorsun?" dedim. "Kültürden zehirlendim ben, normal mahkumların koğuşuna gidiyorum" dedi. Hakikaten de öyle yaptı, gitti adli tutuklu ve mahkumların koğuşuna yerleşti.

DAHA sonra bizim de yerlerimiz değişti. Ben birinci koğuşa yerleştim, çok rahattı ve Galata Köprüsü'nü görüyordum. Bir gece yarısı birinci şube müdürü içeri girdi, elinde Yeryüzü dergisi vardı, masaya vurdu, "Bu ne rezalet" diye bağırıyordu. Dayanılmaz şiiri dergide yayınlanmıştı. Hemen ardından beni alıp, tabutluk olarak anılan hücreye koydular. Hücrede ağlanacak haline seviniyordum, çünkü şiirim yayınlanmış, onların canını sıkmış ve böylelikle etkisini göstermişti. Böyle günlerden geçtik, geldik...

DAYANILMAZ*

Gözlerini ölüm bürüdü onların
korkulu rüyalarla uyanıyorlar uykularından.

Günden güne daha cana yakın
günden güne daha yaşanacak hale gelsin diye
her gün daha sağlam
daha usta
daha kahraman ellerle onarılan yeryüzü
eskisinden dar geliyor onlara
eskisinden düşman.

* İlk iki kıtasına yer verdiğimiz DAYANILMAZ şiiri ilk olarak Arif Barikat ismiyle 15 Kasım 1951 yılında Yeryüzü Dergisi'nin üçüncü sayısında yayınlanmış. Arif Damar söz konusu şiiri tam 15 yıl sonra, 1966 yılında çıkan ALICI KUŞ kitabına koyabildi.

FOTO: REİS ÇELİK / DİYARBAKIR 2005

KÜÇELERDE kaybolmuşum. İnadına yol yordam da sormuyorum. Bu sefer girmedik küçe kalmayacak Diyarbakır'da, diyorum. Ama gel gör ki bir çift göz alıkoydu beni yolumdan.

Kaç asır geçti o an bilemem ama Mezopotamya'da bütün gözlerle sırayla bakmış da içlerinden en güzelini seçmiş gibiydim.

- Senin annen-baban gözlerinin bu kadar güzel olması için Allah'a rüşvet mi verdiler kız?

- Bilmem.

- Adın ne bakalım?

- Mizgin.

- Mizgin gözlerinden nasıl görüyorsun beni?

Utanıp kapatıyor kollarıyla gözlerini. Öyle bekliyoruz. Kücelere bakıyorum. İki insan yan yana, bir atlı tek başına ancak geçer. Bilmeyen, kıvrımlarında dolaşır durur labirent misali.

- Şimdi gavur meydanına nasıl çıkacağım Mizgin?

- Amca sen bu küçeleri biliyor musun ki. Bu yol Ga-

Mizgin

reisçelik

reiscelik@yahoo.com

vur Meydanı'na çıkmaz.

Evet doğru söylüyordu Mizgin, ben bu Diyarbakır küçelerini bilmem ki. Hem küçenin de ne olduğunu bilmeyiz biz. Ben de Ahmed Arif'ten duymuştum, sokak olduğunu.

Mizgin önlüklü, yakalıklıydı. Belli ki okuldan çıkmıştı.

- Okula geç kalma Mizgin?

- Hayır okul bitti. Bayrağı astık geldik.

- Neyi nereye astınız?

- Bayrağı okul direğine astık.

- Niçin astınız bayrağı?

- Okul bitti ondan.

Mizgin bana yol göstermek için önümde yürüyör arada bir dönüp bakıyor. Aklıma bayrak takıldı. Acaba, "Mizgin nedir bu bayrak yakma hikayesi?" diye sorsam diyorum, o temiz ve kocaman gözlerin ifadesi bozulur diye kıyamıyorum. Mizgin nereden bilsindi, emperyalizmin işgaline karşı özgür bir ül-

ke yaratmak için, ortak ne savaşlar verildiğini... Ortak vatan meselesi düşüyor aklıma bu kez. İlk anayasadaki, "Türkiye Cumhuriyeti Türk ve Kürt kardeş kavimlerinin ortak devletidir" maddesini düşünüyorum. Mizgin'in sesiyle irkiliyorum:

- Amca bak burası Gavur Meydanı.

Bir anda çıkıverdim siyasi girdaplardan. Küçük bir meydandaydım, karşıda kale görünüyordu. Az ileride bir iki yıkıntı, bir başka yerde bütün görkemiyle bir kervansaray, bir başka tarafta cami, daha ilerisinde kilise. Hepsini yapanlar kuranlar, tapınanlar, yıkanlar vardı.

Bütün bunları düşünürken, Mizgin'in utangaç sesini duydum:

- Benim de fotoğrafımı çeker misin?

Mizgin'in bütün kirlenmişliğe karşı temiz duruşuyla beni utandıran koca gözleri tarihe kalsın diye bastım deklanşöre. Daracık küçelerin kocaman gözlü Mizgin'i biraz da size bakın.

Öyle

Öyle çok sevdim ki
Öyle özledim ki seni
Yağmurdan artakalmış toprak kokusu
Islak ve buğu
Şimdi tam melekleri çağırmanın vakti

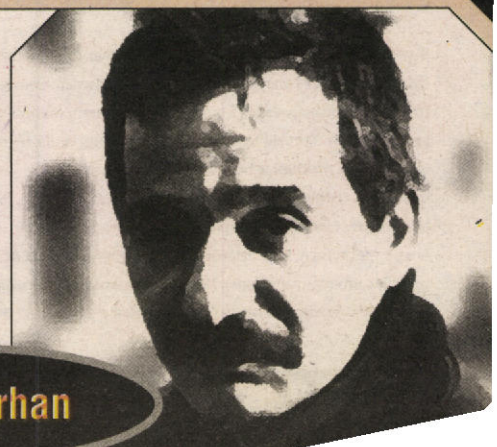
Kendime bakmalıyım

Gece ıssız ve soğuk
Yerine göre kötü şiirler de yazmalıyım
Tahin helvası osurukotu bilahare

Öyle çok sevdim ki
Bu yalnızlıklar mezbahasında
Hiç kendine çarptığın oldu mu
Birdenbire bir köşebaşında

Eyet, önce sana
Sonra kendime bakmalıyım...

ahmeterhan

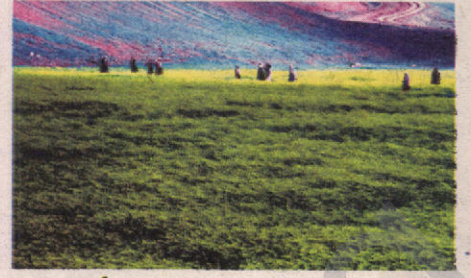

[şeyh musdiken]
seyh musdiken@mynet.com

Yamaçlarda yetişen
Kenger, kentte etle
tanışmadan önce yoksul
aşıdır. Kentle ve etle
tanışınca artık zenginlik
alametine dönüşür

FOTOĞRAFLAR: ENVER ÖZKAHRAMAN

KENGER ZAMANI

O denli ünlü ki; bölgeden bir şekilde ayrılanlar, Kenger zamanını bildiklerinden; ayıklanmış, dikenlerinden temizlenmiş Kengeri özel siparişle isterler.

Kenger bitkisi genellikle yumuşak toprak diyebileceğimiz zeminlerde, yamaçlarda ve düzlüklerde yetişir. Dikenli bir bitki olan Kenger, doğada yabancı olarak kendiliğinden biter. Bilimsel adı (Latince) "GUNDELIA TORNEFORTII" olan Kenger, bölge insanı tarafından "KERENG" veya "KELENG" diye isimlendirilmektedir.

Bölge insanı için Kengerin önemi büyük. Doğa ile ilişki içinde olan ilk insandan bu yana, insan soyu kendini ve gereksinimlerini doğada bulmuş. Önce toplayıcılıkla başlamış ilk insanlar. Toplarken de sinama, yanılma yöntemiyle doğada biten her ürünle tanışmış. Kengerle tanışıklık da işte böylesine olmuş. Ve Kenger yoksul aşısı olmuş.

Kengerin Diyarbakır coğrafyası dışında değişik türleri olduğu bilinenlerden. Örnek

vermek gerekirse; bölgede serhat illeri diye ifade edilen Doğuda yetişen Kenger türü ikiye ayrılır. Yenilebilen türüne "Kereng e şirik" veya "Kereng e zerik" diyorlar. Tatlı olan bu Kenger türü, çiğ olarak yenebildiği gibi, pişirilerek yenmesi de mümkün. Bir de "Kereng e tahlik" denilen, acı Kenger var ki, yenmesi mümkün değil. Kengerin bu türü, daha çok, otun yetersiz olduğu Doğu illerinde kuruyup, kartlaşarak "Kertal" adını alan kengerleri "Lod (Yığın)" yapıp, kış aylarında hayvan yiyeceği olarak kullanılır.

Bizim asıl ilgilendiğimiz Kenger türü, Diyarbakır'a has acı ile tatlı arasında tadı ve lezzeti olandır. Bu Kenger Karacadağ'ın püskürttüğü volkanik arazide yetişen bir türdür. Diyarbakır Kengerinin dikenli dış yüzeyi temizlenip çiğ olarak yenebileceği gibi, pişirilerek de yenebilir. Ve bu Kenger türünün zamanlaması o denli iyi yapılmalı ki; topraktan daha yeni baş verdiği anı yakalanmalı. Yöre insanı Kengerin tam bu filiz verme anına "Bükik (Gelincik)" derler. Ve Kengerin kabul göreni bu baş veren taze dönemidir.

Kenger dikenlerinden ayıklanarak çiğ yenebildiği için ağızda döner dururken, izleyenler açısından değişik çene hareketlerine neden olur. Bu nedenle, dikenleri tamamen temizlenmeden ağızda çiğnenen Kenger her unutulmuş dikenle temasta çok farklı bir görüntüye neden olur. İşte bu nedenle dişleri döküldüğü için yiyecekleri iyi çiğneme yeteneğini kaybetmiş kişilere bölgede "Tam Kengerlik ağız" diye bir ifade de kullanılır. Tabi çiğnenmesi ve de yumuşatılması çok zor olduğu için "Kenger sakızı"nı da unutmamak gerek!

Kenger yoksulun yiyeceğidir, dedik ya! Ama günümüzde yoksulluk kültüründe Kenger kalmadığı da bir gerçek. Ve kentler artık bir şekilde Kengeri allayıp pullayıp kendi mutfak kültürlerine dahil ediyorlar. Kenger kentte, etle tanışmadan önce yoksul aşısıdır. Kentle ve etle tanışınca artık zenginlik alametine dönüşür. Ve dolayısıyla Kengerle yapılan değişik yemeklerin albenisi insanlara tercih hakkı doğurmaya aday olur.

İşte şimdi Kengerle ilgili ye-

meklerle tanışmanın zamanı. Kenger Meftunesi, Yumurtalı Kenger, Yoğurtlu Kenger...

Kenger Meftunesine Kürtçe'de "Meftuneyê Kerengê" denir. Kengerin yanında, et, yağ, tuz, sumak ve salça ile yapılıyor. Kengerin özel türü, doğal olarak Meftune. O denli namı yürümüş ki, Meftune bölgede kadın ismi bile olmuş.

Şimdi bir de Kenger Meftunesinin yapılışını hatırlayalım. Kengerler dikeninden iyice ayıklanarak temizlenir, yıkanır ve parçalara ayrılır. Et suda haşlanır, yağda kızartılır. Kengerler de etle birlikte sarıncaya kadar kızartılır. Üzerine kaynar su eklenir. Salça ile sumak katılır. Birlikte kaynamaya bırakılır. Piştikten sonra sarımsağı unutmadan servis yapılır.

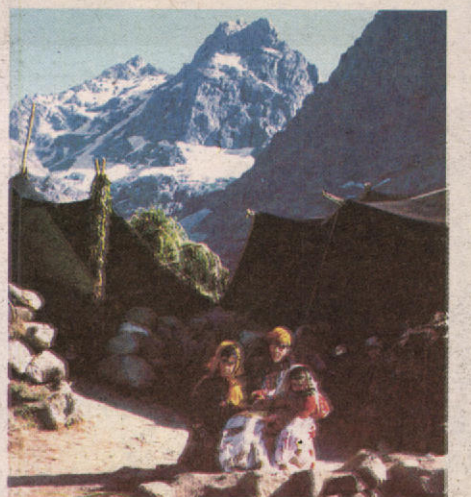
Yumurta ile yapılan Kengerin bir diğer türüne gelince; Kenger ve yeterince yumurtanın yanında, tuz, biber, soğan ve sarımsakla yapılır. Kengerler ayıklanıp yıkanır, kesilir ve suda kaynatılır. Suyu sıkılarak süzülür. Yağ kızdırılıp, Kengerler tuz, biber, salça, kızartılmış soğan ve az sarımsakla karıştırılır. Daha sonra üzerine yumurtalar kırılarak pişirilir ve servis yapılır. Son olarak bir de Yoğurtlu Kengerimiz var. Yani "Kerengê Bi Mast" denileni. Yoğurt, Kenger, sarımsak, tuz ve soğan tüm malzemesidir. Kengerler ayıklanır, yıkanır ve doğranır. Kaynatılarak suyu süzülüp sıkılır. Kızgın yağda kızartılır. Üzerine tuz, kızarmış soğan, sarımsak eklenir. Tümü birlikte karıştırılıp üzerine yoğurt dökülerek servis yapılır.

Kengerin bu son iki yapılsı türü olan yoğurtlu ve yumurtalı türleri, bugün artık Diyarbakır'da içkili lokantalarda, özellikle ilkbaharda, özel Diyarbakır mezesi olarak ilgisine sunulmaktadır.

Kengerimizin bu şekilde yoğun ilgiye mazhar olması artık dillerde söz olarak şekillenmektedir. Sözüün akışına dur demek aşkına: "Kereng di gihîşe kaşa / Xwarin a beygir ü wahşa / Kereng çi digere / Mala Vezir ü paşa."

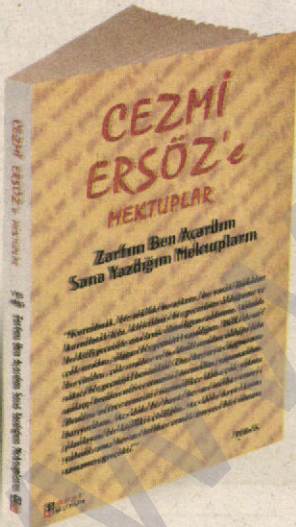
Yoksul da bu işe şaşırmış, ne desin? Demesi o ki; sonuçta Kenger yamaçlarda yetişen bir bitkidir. Beygir ve yabancı hayvanların yiyeceğidir. Dolayısıyla Kengerin Vezir, Paşa ve beyzadelerin sofrası ve evlerinde hiçbir işinin olmaması gerekir.

Ama Kereng sahiplenilmiştir artık. O halde münüyü genişletmek gerek.

CEZMİ ERSÖZ'e MEKTUPLAR

Zarfını Ben Açardım
Sana Yazdığım Mektupların

Beni kalabalık sandınız... Evimde hiç güneş batmaz diye geçti aklınızdan... Oysa ben çoğu kez bana gelen mektuplarınız kadardım. Evimde güneşim çok battı. Mektuplarınızın içindeki sevgi ve merhametin ışıyla çok gece geçirdim. Yalnızlıktan ölecek gibi olduğum anda tekrar tekrar okuduğum o mektuplar beni sabaha çıkardılar... Unutulmak acısını sadece bu mektuplar hafifletecek gibiydi... Kitaplarını bilmediğim, tanımadığım kişilere yazıyordum. Belki de bir meçhule... Ama o meçhulden, yani sizlerden bana sevgiler akıyordu. Acılar, sırlar, çelişkiler, umutlar, yalnızlıklar, hayal kırıklıkları, gözyaşları, ölme isteği ve yaşama sevinci akıyordu... Bu kimsesiz incelikler ülkesine...

Kalo'nun Özlemi: Pıncar

DOĞU Anadolu'da atasözü gibi bir deyim vardır: "KALO NEMİR Bİ-HAR TÊ, PİRÊ NEMİR PİN-CAR TÊ"... Çoğu zaman yokluğu anlatan bu deyim, kimi zaman da baharı müjdelir. Hangi anlamda kullanılırsa kullanılsın, hep umudu çağırır.

Bölgede 4-5 ay, hatta bazı dağ köylerinde 6 ay sürer kış, buzu bol kış mevsimi... Kalo, (ihtiyar) aylarca evde kapalı kalır. Sobanın yanıbaşındaki minderinden kalkmaz, bir tepside önüne konulan tutma, salamura ve yazdan kurutulmuş erzakla karnını doyurarak, baharı özlemle bekler.

Pirê (nine), soğuk ve ayaz yüzünden adeta evde kilitli kalır. Baharın gelişiyle birlikte elinde zıhtık (zıxtık), alabildiğine özgür olacak... Tüm kırlar, tüm yamaçlar ayaklarının altında... sabah namazı ile birlikte evden çıkacak, "Aha bu dereye 'kari' var, şu yamaçta 'mendê var', bu tepede 'kereng' var diye diye günü

> enverözkahraman

Düne kadar alınıp satılması ayıplanan Allah'ın 'pıncar'ı, şehirdeki dostta, akrabaya değme baklava ve çikolatadan daha makbul bir hediyeliktir

akşam edecek... Akşam 'mêzer'inde ya da 'türrik'indeki pıncarları gelinin veya kızının önüne yığacak; "Hadi ayıkla da akşama Kalo'ya yumurtalısimı yap" diyerek mutlu olacak.

Doğu Anadolu'da coğrafi yapının insanın karakteristik değişkenleri üzerindeki etkisi gibi bitkiler üzerindeki etkisi de inkar edilemez. 3 bin ila 3500 metre yükseklikte onlarca dağın doruklarında, vadi tabalarında, yüzlerce endemik ve ancak bu yöre coğrafyasında bulunabilen çok çeşitli bitki ve çiçek türü boy vermektedir.

Yörede bu bitkilerden çiğ veya pişirilerek yenilebilenlere "Pıncar" denildiğini biliyoruz. Yüzyıllardır bu bakir doğada özgürce yaşayan ve bugüne kadar ehlileştirilemeyen dağlıkların dağlarında; Mezopotamya platosunda; onların ayaklarının altında yetişen yüzlerce bitki bugüne kadar kültüre edilemedi.

Bu dağların doruklarında Türkçe isimlerini bilmediğim, binlerce ton, evet binlerce ton PİNCAR yani MENDÊ, SİYABO, KARİ, QURAD, STÊRİK, HİNGEDAN, GULİK, TİRŞİK, SPİNG, HESPİST, CAĞ, SİRMO, CATİRK, PUNG (yarpuz), Rİ-HAN (reyhan), XENCELİSK, SOE, TOLİK, KİVARK, KEMÊ, GEZİNG (ısırgan), PİVOK, PİPİNİ, KUZROK, SÊBİSK, TUSİ, SORYAZ, KAŞİM, PUZ, TİJTİJOK, ALUŞK ve ÇORİ toplanır.

Kimi tarla kenarlarında, kimi eriyen kolların (kevi'lerin) içinde, kimi kuzeydeki kumluk ve çok esintili yamaçlarda boy verir. Kimi filizi, kimi yaprağı, kimi gövdesi, kimi de köküyle taze taze yenir. Kimi bir saç örüğü gibi örülerek kara çadır direklerine asılır ve kışın tüketilmek

üzere kurutulur. Kimi cacıkta mis gibi kokar, kimi ise otlu peynire apaynı bir koku, bir tat katar. Kimi üzerine kırılan iki yumurta ile misafire tadına doyulmaz bir ikrama dönüşür.

İşte bu günlerde mêzer'ini ya da çuvalını kapalı dağlara, derelere koşar.

Kadınlar, ellerinde çuvaları çıktıkları kırlarda, özgürce toplar pıncarı... Toplayabildikleri kadarını toplarlar, çünkü sahibi yoktur pıncarın. Kimi akşam yemeğini çıkarmak için toplar pıncarı, kimi kışlık ihtiyacını karşılamak için... Kimi de şehre göçmüş köylüsüne satarak birkaç kuruş kazanmak için çıkar kırlara.

Düne kadar alınıp satılması ayıplanan Allah'ın pıncarı, şehirdeki dostta, akrabaya değme baklava ve çikolatadan daha makbul bir hediyeliktir. Otobüslerin emanet bagajlarında, Ankara, İzmir ya da İstanbul'daki dostlara gönderilen pıncar, bazen bir dostta özlenen eski bir tadı hatırlatır, bazen de bir işsiz geçim kapısı olur.

Daha da önemlisi, pıncar, uçsuz bucaksız kırlar geride bırakıp şehirlerin kenar mahallelerine sıkışan kadınlar ve genç kızlar için tarifi mümkün olmayan bir özgürlük vesilesidir.

yılmaz erdoğan

Yeni Tiplere Yeni Argo İzahlar!

HÖDÖMONYO ya da HÖDÖMUN

Aslında hödük. Ama iyi kötü cümle kurmasını hafiften oturup kalkmasını öğrenmiş. Çünkü epey parası var. Zengin ya da daha ziyade zengin oğlu. Ve bazen de kızı...ki bunlara biz HÖDÖMUN diyoruz. Bünyedeki hayvanları sayacak olursak: Sığır, timsah, bazen domuz ve bazen de bu saydıklarımızdan daha iri hangi hayvan varsa. (Biz burada hayvanlardan örnek verdikçe siz insanları hatırlayacaksınız!)

GICAK YA DA GICAVEZ

Aslında hem gıcık hem geveze. Ama iyi kötü toplumda bir yeri var. Bazıları ciddiye alıyor. İçki içmekten çok meze yiyor. Yani susması gerekirken konuşuyor, konuşması gerekince susuyor! Bu kişi eğer bir dişi ise, o zaman biz ona GICAVEZ diyoruz. İyiyim diyene yok yok sen hastasın der. Katiyen sır tutmaz. Herkesten çok konuşup herkesten az öğrenir. Bünyedeki hayvanları sayacak olursak: Tilki ve olur olmaz ses çıkaran bütün hayvanlar.

Aslında yalaka. Ama ben sevdiğimden yapıyorum diyor. Belki de gerçekten öyle, tam öğrenilemiyor. Yalakanın biraz daha zavallı olanı. Yaşamak için yalayan! Cümle içinde kullanıyorum "Yazık sana be...Yalaşık olmuştun oğlum sen!". Mesela sevgililerin birbirlerini yerli yersiz övdükleri bir dönem vardır ya... O sırada ikisi de birer YALAŞIK'tır. Bünyedeki hayvanları sayacak olursak: Kedi, köpek ve bazen de evde beslenmesi abes olan diğer hayvanlar.

YALAŞIK

DIYEBEN

Bir genç kız çeşidi. Dermişim, motorların kullandığı bir söz diye düşündüğü için aynı amaca yönelik mahiyette diyeben diyor. Örnek verelim : "Ay sen de gel dermişim....." yerine, "Ay sen de gel diyeben..." Kesinlikle orospu ruhlu, fakat yapmıyor. Çapkın diyebiliriz kendisine aslında. Bazı entelektüeller bile vardır aralarında. (aslında sayılan her kategoride vardır.) Bünyedeki hayvanları sayacak olursak: silikonlu silikonuz bütün memeli hayvanlar arasında çeşitleri görülebilir.

DALLAMIŞ

Aslında dallama! "Dallama" dolu dolu bir isim ama çok kullanıldı diye bu sene DALLAMIŞ adlı yeni bir model çıkardık. İnşallah tutar. Bir masada oturan iki kişiden sadece birine selam veren. Adam sadece tanıdıklarına selam veriyor. İki yıldır yeni bir tanışma yaşamamış sanki. Bünyedeki hayvanları sayacak olursak; birincisi ayı, ikincisi kılpayı öküz ve bir iki kümes hayvanı.

AŞKACAN

Aşk arsız. Duyguları sahte ama kendisi sahici zannediyor. Her gördüğü gözün esiri olabilir her an. Bir sevgili edindiği andan itibaren ayrılıncaya kadar ya da en azından ilişki coşuluncaya kadar arkadaşlarını aramaz! Sizi böyle biri altı ay sonra ararsa soracağınız soru şekli şu olmalıdır: "Ne oldu AŞKACAN? Hayırdır? Ayrıldınız mı?" Ancak iki AŞKACAN buluşmak için kırık bir araziye tercih eder. Bünyedeki hayvanları sayacak olursak: Evcil bir köpek (olumlu bir unsur olarak kullanıldı) ve kafası pek çalışmayan bir iki kuş çeşidi. (Evet burada bazı kuşlara haksızlık edildi. Mühim değil az evvel de ayı'ya edilmmişti..)

Aslında kifayetsiz muhteris! Konuyu uzatmak için değil, kısaltmak için yapıldı. Zira bu tabir çok sık lazım oluyor günlük hayatta. O yüzden daha kullanışlı ve pratik bir modelini yaptık: Kifayetmez! Bünyedeki hayvanlara gelince : Parlak derili bir kertenkele ya da, orta boy bir yılan ve tavuk. Özellikle de tavuk. Zira kendisi kuştur fakat uçamaz!

KİFAYETMEZ

APARAT

Sevdiğin biri yüzünden sevmek ya da katlanmak zorunda olduğun kişi. Bazen bir eş bazen sevgili... Bazen sevgilinin akrabaları... Hayvanlar gelince: Her çeşit asalak... Asalak dedikse o kadar da küfre saymayın. Bazı asalak, asıldığı bünyeye faydalı işler de yapar. Ama pek azı tabii. -Bu kim? -Sevgilimin aparatı (kankası). Onsuz çalışmıyor maalesef.

KLOZAT

Yüksek bir makam mevki sahibi olup da boktan bir zat olmaktan kurtulamamış kişi. Cümle içinde : "Çıkaramadım. Kim bu klozat?" Bünyedeki hayvanlara emsal bulunamadı. Çünkü bu derece boktan tabiatlı hiçbir hayvan yaşamıyor doğada. Belki erkek bir atın organlarından birisi sadece.

PARATONER

Bir dişi tarafından kafası kopartılan, sadece parası karşılığında sevililen zengin ve yaşlı kişi. Bünyedeki hayvanlar: Besilli bir öküz isimizi görür. Zira bir PARATONER kendisi yiyorum zanneder fakat aslında o sıra geviş getirmektedir. Üstelik de daha önce başkasının yediği bir şeyi.

Başarısızlıktan korkmak, başarısız denemelerden utanmak doğaldır. Birçokları bu yüzden kötülerini atıp sadece iyileri tutar arşivinde. Oysa gelişmeyi görmek için bile olsa eski denemeleri saklamakta yarar vardır. Ama utanç verici denemeleri saklamanın bunun çok daha ötesinde bir yararı olduğunu düşünüyorum. Başarısızlığa meydan okumadır bu bir anlamda, kendini kabullenmek, "sizden utanmıyorum, ben buyum, bazen (ne bazen'i... çoğu zaman) başarısız da olabilirim" diyebilmektir. Ayrıca başarısız bir denemenin üstüne üstüne gitmek sizi öngöremeyeceğiniz yerlere götürebilir, bunu da unutmamalı. Hangi ressam demiş unuttum, "bir ressamın eskiz defteri kirli çamaşırlardır." Kirli çamaşırlardan utanmamalı. Ele güne gururla göstermenin de âlemi yok elbet!

alinesin
alinesin@esmerdergisi.com

Barbarların Arasında

İster bir devlet, ister bir ideoloji, ister bir iş adamı, iş kadını... İhtiras tramvayının biletsiz emrivaki yolcuları onlar...

[cüneytözdemir]
cuneyto@deepnot.com

SON söz; "Kim bunlar?"
Cevap; "Kim olduklarını biliyorum."

Farklı üniformalarda farklı mesleklerde farklı görev tanımları, farklı silahlar ve farklı çehrelerde, farklı ülkelerde çıkıyorlar karşımıza.

Gücü hissetmek istiyorlar. Hissettikleri o görkemli gücü sana da, bana da hissettirmek... O gücün hem efendisi, hem kölesi.

İktidar eşittir hırs demek onlar için. Ve hırs engel tanımıyor. Hepsinin iktidar arayışı farklı gibi oysa.

Ortak yönleri; "Korkutucular bu halleri ile..."

Ya da biz çok güçsüz kalıyoruz bu korkutucu ihtirasları ve iktidar arzuları karşısında.

İhtiraslarını anlayışla karşılamamız korkumuzu engellemiyor, çoğaltıyor.

Her birinin silahı ayrı, her birinin amacı ayrı, her birinin yolu ayrı ama hedefi aynı. İster bir devlet, ister bir ideoloji, ister bir iş adamı, iş kadını... İhtiras tramvayının biletsiz emrivaki yolcuları onlar. Kim seçti bu yolcuları, nasıl da buldular, buluyorlar birbirlerini. Düşman olmaları gerekirken birbirlerine hemen dost olmayı nasıl da başarıyorlar.

Her biri kendi dönemlerini milat ve son olarak kabul ediyor.

Bu yüzden gönül rahatlığı ile hatta fütursuzca insanları, dinleri, ülkeleri, ideolojileri, mevkileri kullanmaktan bir an olsun tereddüt etmiyorlar.

Sayıları ne kadar az oysa, sınır tanımayan ihtirasları ne kadar da görkemli...

Ne kadar!!!

Yanlış zamanda karşlarına çıkmış buğday taneleri gibi saçıp savuruyorlar bizleri etrafa. Fütursuzca...

Sizlere onların bir kısmını anlattıktan sonra bir 'sır' vermek isterim.

"Barbarlar birbirlerini tanıyorlar."

Savaş meydanları arasında fark yok.

Ya da gizli bir köprü, sözsüz bir anlaşma olmalı aralarında. Aynı uyum, aynı hedef, aynı güç gösterileri ya da aynı yalanlar, aynı yöntemler...

Silahsız, çıplak dolaşırken aralarında fazlasıyla savunmasız ve o keskin kılıçları karşısında aciziz.

Onlar 'emretsin' biz 'uyalım' istiyorlar. Onlar 'öngörsün', biz 'uygulayalım'.

Onların çizdiği bir kaderi yaşamamızı öngörüyorlar.

Bunu yaparken de bizim sessizliğimizden aldıkları güçle küstahlaşmaktan zerre kadar çekinmiyorlar.

Ya onların dünyası ya hiç. Adaletsiz değil mi? Ama bu gücün bizzat kendisi adaletsiz.

Ya uyacak ya da öfkelerinden payımıza düşeni alacağız.

Nasıl da buluyorlar birbirlerini, nereden alıyorlar bu iktidarı.

Bir şey daha "Onlar ölümsüz" artık bili-

yorum,

"Onlar hep kazananlar". Tarihin farklı dönemeçlerinde, tarihi yazan 'onlar'.

Yine de aralarında dolaşırken küçük, küçük bir umut var.

Onların zaferlerini paylaşmak için değil, onlardan biri olmamak için.

Böyle bir ihtimal var hala.

Onlarla olmak onlardan olmak demek değil. Büyük harfle yazıp bağra bağra söyleyelim hep beraber.

"Onlarla olmak onlardan biri olmak demek değil"

"Hala bir umut var."

Böyle bağışak da biliyorum ki temelsiz ve teminatsız öfkelerini şu kısa hayatlarımızda hep ensemizde hissedeceğiz.

Düello beklerken her seferinde karşımızda bir pusu bulmak neresinden baksanız adil değil. Biraz da bu yüzden barbarların arasında belki de yaratıkları bu gözdağı yüzünden parmaklarımız üzerinde süzülüp sessizce sıvışmak geliyor.

Aslında onlar da biz bir an önce gidelim istiyorlar ya da hiçbir şey yapmadan duralım. Ama güçlerini tescillemek için üzerimize tespit ışıklarını doğrultmak ihtiyacını da duyuyorlar.

Bizi dönüştürmek için, kendilerinden biri yapmak için.

Bu onların "yeni dünya düzeni."

Barbarların arasında ezik ve mahcup dolaşmamızı istiyorlar, başımız önde, mahcup...

...ama değiliz işte.

Barbarların arasındayız, buradayız, hayata tutunuyoruz.

Ve elimizde bir ayna onlara tutuyoruz. Cehennem kaçını dünyanın bu yeni talimleri ile mücadele etmenin tek bir yolu var.

Onlara onları göstermek. Kolay kırılsa da, aynalardan medet ummak.

Ama pes etmek yok.

Belki bu yüzden barbarlara aldırıyoruz.

O kadar çok ve hayatın her alanında o kadar çok yerdeler ki.

O yüzden ve sırf da bu yüzden hatta,

"sen de barbarlara aldırma."

... aldırma.

(yüksek sesle tekrar edelim şimdi...)

>>

Bir dipnotla bitirmek isterim. "Onlaraydım ama onlardan değildim" kitabımı böyle bitirmiştım. Bakıyorum değişen bir şey yok. Ne insanlarda, ne devletlerde, ne ihtiraslarda...

Esmer günler dilerim.

BU konferansın bugün burada, Diyarbakır gibi fazlasıyla acı çekmiş bir şehirde gerçekleşmesi bana William Faulkner'in, tüm yazarlığı boyunca hep ırk ve etnik çatışmaları, önyargıları, tutucu insan davranışlarını sorgulamış olan bu Amerikalı modern roman yazarının 1949'da yaptığı bir konuşmasını hatırlatıyor. Modern edebiyat tarihi açısından da önemli olan o konuşmasında Faulkner şunları söylüyordu; "İnsan ölümsüzdür, bütün yaratıklar arasında yalnız onun tükenmez bir sesi olduğu için değil, gönlü olduğu için, ruhunda şefkat ve fedakarlık, sabır ve dayanma gücü bulunduğu için. Şairin ve yazarın ödevi işte bunları yazmaktır."

Diyarbakır, gönlü olan bir şehirdir; ruhunda şefkat ve fedakârlık, sabır ve dayanma gücü olan, tükenmez bir sese sahip insanların yaşadığı bir şehirdir.

Ve bu tür uluslararası dil, edebiyat ve kültürel diyalog konferanslarına fazlasıyla muhtaç, fazlasıyla layık vakur bir şehirdir.

Uluslararası Pen Kulübü ve Unesco'nun yönetiminde ve Türkiye-Kürt Pen Kulüplerinin katılımıyla gerçekleşecek bu konferansın Diyarbakır'da olması, tamamiyle Faulkner'in sözünü ettiği insani şefkat, fedakârlık, sabır ve dayanma gücünün bir göstergesidir; bundan beş, on yıl

Sözün Onuru İnsanın Onurudur

**Yazarımız Mehmed Uzun,
Uluslararası Pen'in 21-24
Mart tarihleri arasında
Diyarbakır'da düzenlediği
"Kültürel Farklılık"
konulu konferansın açılış
konuşmasını yaptı.
Uzun'un çok kültürlülük
üzerine Kürtçe yaptığı
konuşmayı sunuyoruz...**

önce, bırakalım böyle bir konferansı Diyarbakır'da gerçekleştirmek, hayal bile etmek mümkün değildi. Ama şimdi, insan sabrı ve dayanma gücünün sayesinde Diyarbakır'da belki de şehrin tarihinde ilk uluslararası söz, anlatı ve diyalog konferansı gerçekleşiyor.

BU ŞEHİRDE BASKI HEP VAROLDU

Niçin durum böyle? Hem bu soruyu cevaplandırabilmek hem de nerede olduğumuzu daha iyi anlamak için Diyarbakır'ın yakın tarihine kısaca değinmekte yarar var. Dünyanın en eski şehirlerinden olan ve Teyrat'ın kadim nehirlerinden Dicle'nin kıyısında kurulan, sayılamayacak kadar çok uygarlığa, dile, dine, kimliğe, kültüre ev sahipliği yapmış Diyarbakır, ne yazık ki, son yüzyıllık modern tarihinde neredeyse hep bir sıkıyönetim rejiminin zor ve baskısı altında yaşadı. Ölüm, cinayet, kırm, zorbalık, göç bu şehrin kaderi oldu.

Birinci Dünya Savaşı döneminde bu şehrin içinde ve çevresinde yüz elli bin civarında gayrimüslim Ermeni, Asuri, Süryani, Keldani, Nasturi, Yakubi, Yezidi yok edildi. (Bu bilgi, resmi bir bilgidir; o dönemdeki Osmanlı yönetimini elinde bulunduran İttihat Terakki paşalarının en eli kanlılarından biri olan o zamanki Diyarbakır valisi Reşit Paşa'nın verdiği bilgidir.)

HOCAM MUSA ANTER ÖLDÜRÜLDÜ

1923'te Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra baş gösteren Kürt direnişinin liderleri (yaklaşık elli kişi) 1925'te bu şehrin en kalabalık meydanlarının birinde idam edildi. O günden sonra da Diyarbakır ve çevresi bir nevi askeri-sivil sıkıyönetim rejimi olan Bölge Müfettişliğiyle idare edildi; bölgenin dili olan Kürtçe yasak edildi, aydınlar ve egemen aileler sürgüne gönderildi, cezaevleri her zaman muhaliflerle doldu. 1960 yılında bir askeri cunta yönetime el koyduğunda, cuntanın baskılarından payını alan ilk yer yine bölge oldu ve sürgünler, tutuklamalar, baskılar alabildiğine şiddetlendi. 1971 yılında yeniden tekrarlanan askeri cuntanın ilk kurbanı da yine Diyarbakır oldu; biraz ötemizde başlayan askeri garnizonun ortasında bir askeri tutukevi inşa edildi, askeri sıkıyönetim mahkemeleri oluşturuldu ve ben de dahil binlerce muhalif aydın, yazar, gazeteci, işçi, köylü, bey, aşiret reisi tutuklandı, yargılandı ve ağır cezalara çarptırıldı.

Ordunun iktidara el koyması geleneği sürdü, 1980 yılında yeni bir askeri cunta oldu ve 1971'deki

uygulamalar tekrarlandı; ama bu kez aklın alamayacağı oranda şiddetle, ölümün bile artık bir arzu haline geldiği oranda aralıksız. Şehrin varoşlarında inşa edilen yeni askeri cezaevinde bu bölgenin en güzide aydınlarından yüzü yakını o cezaevinin sayısız mahzen ve hücrelerinde işkenceyle öldürüldü, binlercesi sakat bırakıldı, on binlercesi tutuklandı ve işkence gördü. Ve bölge hızla bir iç savaşa doğru gitti. İç savaş döneminde de Diyarbakır, tamamiyle bir hayalet şehir haline geldi; her gün beş, on aydın, öğretmen, sendikacı, doktor, avukat, gazeteci, esnaf, işçi faili meçhul diye adlandırılan organize suikastlarla öldürüldü. O faili meçhul cinayetler döneminde, 1972'de, askeri tutukevinde, yasaklı dilimin okuma yazmasını bana ilk öğreten, bu konudaki ilk hocam yazar Musa Anter de, yetmiş altı yaşında, bir gece yansı, bu şehrin varoşlarındaki karanlık bir sokakta vahşice öldürüldü.

İŞSİZ, EĞİTİMSİZ, HUZURSUZ...

Bu haliyle Diyarbakır, tümünden mazlunun şehridir; gadre uğramışların, kendisini ifade edemeyenlerin, acısını, hüznünü anlatamayanların merkezidir.

Özellikle iç savaştan sonra dengesiz biçimde hızla büyüyen bu şehrin sorunları, nüfusundan da daha büyük; işsizlik oranı % 75 civarındadır, okuma yazma bilmeyenlerin oranı % 60'lardadır, şehre yığılmış insanların oluşturduğu varoş semtleri tam bir felakettir, şehirleşme çarpık ve düzensizdir, belediyelerin büyük fedakârlıklarla gerçekleştirmek istedikleri projeler önyargılı merkezi sistemin direnişine takılmaktadır, salgın hastalıklar, fuhuş, soygun, cinayet, dilencilik, yoksulluk ölümler hızla artmaktadır.

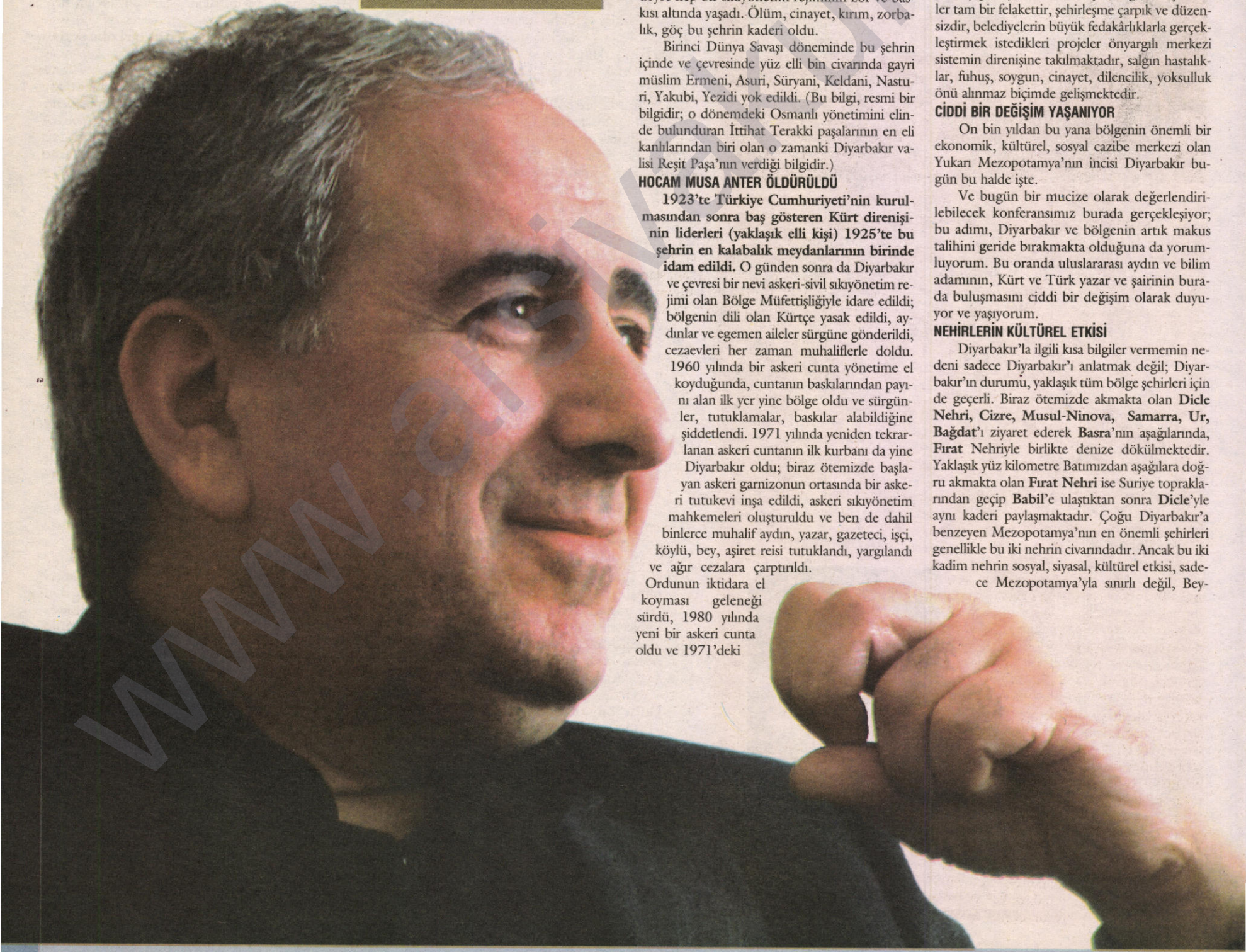
CİDDİ BİR DEĞİŞİM YAŞANIYOR

On bin yıldan bu yana bölgenin önemli bir ekonomik, kültürel, sosyal cazibe merkezi olan Yukarı Mezopotamya'nın incisi Diyarbakır bugün bu halde işte.

Ve bugün bir mucize olarak değerlendirilebilecek konferansımız burada gerçekleşiyor; bu adımı, Diyarbakır ve bölgenin artık makus talihini geride bırakmakta olduğuna da yorumluyorum. Bu oranda uluslararası aydın ve bilim adamının, Kürt ve Türk yazar ve şairinin burada buluşmasını ciddi bir değişim olarak duyuyor ve yaşıyorum.

NEHİRLERİN KÜLTÜREL ETKİSİ

Diyarbakır'la ilgili kısa bilgiler vermemin nedeni sadece Diyarbakır'ı anlatmak değil; Diyarbakır'ın durumu, yaklaşık tüm bölge şehirleri için de geçerli. Biraz ötemizde akmakta olan Dicle Nehri, Cizre, Musul-Ninova, Samarra, Ur, Bağdat'ı ziyaret ederek Basra'nın aşağılarında, Fırat Nehriyle birlikte denize dökülmektedir. Yaklaşık yüz kilometre Batımızdan aşağılara doğru akmakta olan Fırat Nehri ise Suriye topraklarından geçip Babil'e ulaştıktan sonra Dicle'yle aynı kaderi paylaşmaktadır. Çoğu Diyarbakır'a benzeyen Mezopotamya'nın en önemli şehirleri genellikle bu iki nehrin civarındadır. Ancak bu iki kadim nehrin sosyal, siyasal, kültürel etkisi, sadece Mezopotamya'yla sınırlı değil, Bey-

rut'tan Tahran'a kadar tüm Ortadoğu'yu kapsamaktadır. Tüm bölgedeki şehirlerin kaderi, sanki nehirlerle söz birliği etmiş gibi aynı; **Diyarbakır, Hama, Humus ve Halep'ten Bağdat, Tahran, İsfahan ve Kabul'e** kadar öteki şehirlerin de aynasıdır. **Diyarbakır'ın makus kaderi, onların da kaderidir.**

BÖLGENİN EN KARANLIK COĞRAFYASI

Bu ortak kaderin en belirleyici özelliği, gerçek anlamda renkli, çok kültürlü, çok dilli, çok dinli olmalarına rağmen şehirlerin uzun zaman- dan beri yoksul düşmüş, tutsak şehirler olmasıdır. **Kimin tarafından tutsak edilmiş bu şehirler?** Totaliter rejimler, anti demokratik siyasetler, ben merkezci ideolojiler, dinci fanatikler, ultra milliyetçi generaller, bayağı vatanseverler, sahtekar dava şefleri, mazlumun kurtuluşunu terörde gören faşizan, karanlık hareketler, ucuz siyaset erbapları ve dini imanı para olan tüccarlar tarafından. **Bir gerçeği çok açıklıkla ifade etmek gerekiyor; bu haliyle bölge, bugün, tüm dünyanın en karanlık coğrafyasıdır.**

Bu durumla ilgili binlerce somut örnek vermek mümkün ama gereksiz; bugün, tüm bölge sanki lanetlenmiş durumda, sanki lanet bölgenin kaderi olmuş.

Söz konusu bu tutsaklığın kurbanı sadece gerçek değil; evet, bölgede gerçekler katledilmiş ve yerine yalan resmi gerçekler geçirilmiş durumda.

Ama belki de bundan daha önemli bir başka kurban var; söz, anlatı, kültür mirası, diyalog. Şehirlerin tutsaklığı, sözü, anlatıyı, tüm dil, din ve uygarlıkları kapsayan kültür mirasını ve diller, dinler, kültürler arası diyalogu da tutsak etmiş durumda. Söz, anlatı ve diyalogun beşiği olan bu topraklarda, sözün, anlatının, kültürün ve diyalogun bu hale gelmesi ise tek kelimeyle korkunç.

ÖTEKİLERE KARŞI KIBIRLI OLANLAR

Gılgamış destanından Nuh'un Tufanı'na, Tevrat'tan Kuran'a kadar insanlık için temel olan tüm söz ve anlatıların membaşı olan bölge, bugün kendisini ifade edemiyor; bölgenin bereketli topraklarından doğmuş sözler ve anlatılar, yaratıcı, evrensel bir yapıt olarak bize ulaşmıyor, dünya edebiyatını zenginleştiremiyor ve onun ayrılmaz bir parçası olamıyor.

Bölgeyi ve bölgenin şehirlerini tutsak almış güçler, elbette birbirlerinden çok farklı ama şaşmaz biçimde ortak özellikleri de var; tahammülsüz ve totaliterdirler, **ötekilere karşı kibirli ve mağrurdurlar, ötekini kendisini serbestçe ifade etmesini sevmiyorlar**, söz, anlatı ve düşünce özgürlüğünden nefret ediyorlar, akıl almaz bir zeka ve kurnazlıkla yarattıkları yasak, sansür, engel, önyargı ve düşünsel, duygusal kodlarla kendi yalan ve çoğu zaman ego-etno merkezci gerçeklerini mutlak gerçek olarak sunuyorlar ve herkesin mutlaka bunlara uymasını emrediyorlar. Ve bunlara uymayanları, akıl almaz metotlarla, en sert biçimde cezalandırıyorlar.

BİREYİ ÖLDÜRME ANLAYIŞI

Tüm bölgedeki egemen anlayış ne yazık ki şu; **"ötekini yok etmek, farklı olana tahammül etmemek, egemen olanı ebedi ve mutlak görmek herkesin buna itaat etmesini sağlamak, gerçeği bu arzuya uygun yeniden uyarlamak, geçmişi değiştirmek, mutlak bir egemenlik-bağımlık yaratabilmek için ideolojik eğitime, propaganda, yeni bilgiye ağırlık vermek. Böylelikle de bireyi öldürmek, bireyin yaratıcı, özgün hasletlerini yok etmek. Ve bireye ait öyküyü, anlatıyı imha ederek, mutlak ideolojinin, devletin, rejimin, siyasetin, örgütün, liderin yalan anlatısını, manipülatif yorumunu egemen kılma..."**

Bugün bölgede egemen olan ölçüler, şefkat ve fedakarlık, vicdan ve merhamet, acıma ve adalet, sevgi ve saygı, çitlik ve özgürlük değil, tersine, tüm bunlara karşı olan ve bireyi, bireyin hak ve hukukunu, kendisini ifade edebilmesini engelleyen şeylerdir. Bugün bölgenin en fazla ihtiyaç duydukları ise şunlardır; demokrasi, insan hakları, söz ve düşünce özgürlüğü, bireyin kendisini

Diller, dinler ve uygarlıkları kin ve nefretin aracı haline getiren biziz, bizim çılgın hayallerimiz, ütopyalarımız, ideolojilerimiz ve siyasetlerimizdir

özgürce ifade edebilme olanağı, bireyi zincirlemiş izolasyon, tutuculuk duvarlarının kırılması ve bölgenin uygar, demokratik dünyayla birleşmesi. Yani bölge, insanı insan yapan, insanlığı bugünlere ulaştıran ve insanlığın şaşmaz gerçeği olan ölçüler, erdemleri arzulamaktadır.

Tüm bölgenin ilgiye, desteğe, ilişkiye ve diyaloga çok ihtiyacı var.

BİREYİN DİRENİŞİ DESTEKLENMELİ

Aidiyeti ne olursa olsun, bölgede kendisini ifade etmekte güçlük çeken bireyin uygar, demokratik ve insani erdemlere ilişkin güçlendirilmesi, teşvik edilmesi, desteklenmesi gerekli. Söz-gelimi bireyin tutsaklıktan, lakaytlıktan, umutsuzluktan ve cehennemi koşulları kabullenmekten kurtulması konusunda bölgeyle birlikte olmak, bölgedeki bireyi dinlemek, onun acı ve kederini paylaşmak gerekli. Bireyin insan onuru ve insanın en temel varlığı olan sözün onuru konusundaki direniş ve başkaldırısını desteklemek, bireyi daha özgür ve saygın hale getirecek demokratik girişimlere sempatiyle bakmak, bireyin hak, hukuk, değer, haysiyet, sevgi, vicdan, merhamet, tahammül, dostluk, diyalog arayışlarına yardımcı olmak önemli bir görevdir.

Hiç kimse bunu bir görev olarak kabul etmese bile biz yazarlar, akademisyenler, yayıncılar, çevirmenler, sanatçılar bunu görev kabul etmek zorundayız. **Çünkü bizi öteki herkesten ayıran bir özelliğimiz var; söz ve anlatıya ilişkin onurun insanın onuru da olduğunu her koşulda bilmek durumundayız.**

GOETHE'NİN MİRASI

Bu nedenle de konferansımızı önemli bir başlangıç olarak görüyoruz.

Uzun yıllar önce Goethe söz ve anlatı dünyası için çok önemli olan bir konsepti bize sundu; dünya edebiyatı. Tüm evreni, tüm dilleri, dinleri, uygarlıkları, sözleri, anlatıları, kültürleri kapsayan evrensel bir edebiyat. Dünyanın bir ucundan öteki ucuna ulaşan renkli bir söz, anlatı gökkuşağı. Yeni bir asrın ve bin yılın başlangıcı olan zamanımızda, Goethe'nin bir vasiyet olarak da düşünülmesi gereken bu arzusu- nu yeniden hatırlamamız gerekli. Belki de her zamandan daha fazla olarak; çünkü kimi felaket tellahı, yeniden, Doğu ile Batı'nın asla birleşmeyeceğinden söz ediyorlar. Kimileri de varolan çatışmaların bir uygarlıklar, dinler, kültürler çatışması olduğunu iddia ediyor.

Bugün bölgemizi kasıp kavuran tüm bu çatışmalar, kavgalar, istilalar gerçekten de bir uygarlıklar, dinler ve kültürler çatışması mı? Elbette değil; yine herkesten fazla biz bunun cevabını biliyoruz. Eğer gerçekten bir diller, dinler, kültürler ve uygarlıklar çatışması söz konusu olsaydı biz asla evrensel bir söz ve anlatı dünyasına sahip olamayacaktık. Biz kendi kötülüklerimizi dillere, dinlere, uygarlıklara yükleyemeyiz. Diller, dinler ve uygarlıklar dünyanın en şefkatli, hoşgörülü, ötekini kucaklamaya hazır varlıklardır. Onları kin ve nefretin aracı haline getiren biziz, bizim çılgın hayallerimiz, ütopyalarımız, ideolojilerimiz ve siyasetlerimizdir.

GILGAMESH'İN EDEBİYATA KATKISI

Şunu biliyoruz; Mezopotamya'daki sözlü anlatı olmasaydı Gılgamış Destanı yazılamayacaktı. Gılgamış'taki Tufan öyküsü olmasaydı, Nuh'un Tufanı Tevrat'a geçmeyecekti. Tevrat yaratılmasaydı İncil ve Kuran da olmayacaktı.

Mezopotamya'da yaratılan söz ve anlatı geleneğinin Batı'ya yansımaları da bir düşünün; Mezopotamya anlatı mirasını öykülerine yediren Homeros, Homeros'un bıraktığı yenden devam eden Ovidius ve Virgilius, özellikle bu üç edebi sesi rehber kabul eden Dante, Grek ve Latin anlatı geleneklerini kendi dillerine aktaran Cervantes, Shakespeare, Goethe, Hugo, Tolstoy ve edebiyatın ölümsüz modern eserlerini bu mirasın üzerinde inşa eden Kavafis, Proust, Joyce, Mann, Broch, Eliot, Perse, Seferis, Hikmet, Johnson, Shamlou ve daha sayılamayacak kadar çok yazar, şair.

Tüm dilleri, bölgeleri, kültürleri kapsayan bunların hepsinin toplamına biz bugün Dünya Edebiyatı Tarihi diyoruz. Ve bu tarihe yakından baktığımızda şaşmaz bir gerçeği tüm çıplaklığıyla görüyoruz; dil, söz, anlatı ve kültür mirası evrenseldir. Tüm çatışmalara, kin, nefret ve önyargılara rağmen evrenseldir. Böylesi görkemli ve zengin bir tarihi yaratan ise diller, dinler, söz ve anlatılar arasındaki verimli ilişki ve yaratıcı diyalogdur.

Bu nedenle varolan çatışmaları, kültür ve uygarlıkların değil, ideoloji ve siyasetlerin çatışması olarak görmek gerekiyor.

ÇATIŞMALAR YALNIZLIĞI GETİRİR

Ancak acı bir gerçek de var; bugün hala yanı başımızda süren bu çatışmalar dilleri, dinleri, kül-

türleri ve uygarlıkları birbirinden uzaklaştırıyor.

Dünyanın bu bölümünü yalnızlığa itiyor. Herkesin ama herkesten fazla bizim, sözün ve anlatının gücüne inanmış, yarattığı söz ve anlatıyla insanın duygu ve düşünce dünyasını genişletmiş, geçmişe ilişkin bir hafıza yaratmış, bireyin uğradığı felaketleri edebileştirmiş, Faulkner'ın deyimiyle insanın ruhundaki şefkat ve fedakarlığı, sabır ve dayanma gücünü yazmayı ödev bilmiş sanatçıların bu çılgın düşmanlığa karşı durması gerekiyor. Bu nedenle de biz Goethe'nin vasiyetini her yerde dile getirmek zorundayız. Ve elbette sadece dile getirmek değil bu vasiyetin gerçekleşmesi için de çabalamak zorundayız.

GOETHE'NİN HAFIZ SAMİMİYETİ

Bir dünya edebiyatı, gerçekten de tüm dünyayı kapsayan bir dil, söz ve anlatı diyalogu ve birliğiyle mümkündür. Hangi nedenle olursa olsun dünyanın bir bölümünü görmezlikten gelerek, özellikle tarihin ve zamanın dışına dışırlanmış dilleri, geçmişleri, zamanları ve mekânları unutarak bunu gerçekleştirmek olanaksızdır. Dünyayı ve özellikle bulunduğumuz tüm bölgeyi bir kin ve nefret mekânı haline getirenler gibi sahtekar ve ikiyüzlü davranamayız; eğer gerçekten sözün onuruna inanıyorsak ve bunun da insanın onuru olduğunu söylüyorsak, o zaman evrensel bir edebiyat dünyası için çalışmak zorundayız.

Eminim, Goethe ünlü arzusunu dile getirirken dünyanın bu taraflarındaki edebiyat geleneğini, kültür mirasını, klasik şairleri ve Hafız'ı da düşünüyordu. Hafız'ı örnek alarak bir Divan yazan Goethe'nin samimi olduğuna ve tüm dünya dillerini, dinlerini, söz ve anlatılarını düşünerek evrensel bir edebiyatı düşlediğine çok inanıyorum. Goethe'nin samimiyeti ve yarattığı edebi eserlerle spatladığı önyargısız entelektüel dürüstlüğü bugün için de çok zorunludur.

TAHRAN, ŞİRAZ, TEBRİZ, MAHABAT

Buradan birkaç yüz kilometre ötedeki Hafız'ın ülkesi bugün tahammülsüz, karanlık bir rejimin tasallutu altında; o ülkede yazarlar masum bir yazarlar birliği kurmak istedikleri için öldürülüyorlar, muhalif yazar, şair ve aydınlar ünlü Evin Cezaevinde işkenceyle boğuluyorlar, yurtdışındaki muhalif aydınlar bile bu terörden kurtulamıyorlar ve gönderilen özel katiller tarafından katlediliyorlar. Tüm bölge için geçerli olan Hafız'ın ülkesindeki durum, bir ilk adım olarak gördüğüm bu konferansın ne kadar önemli olduğunu bir kez daha bize gösteriyor; Diyarbakır'ı, Hafız'ın güzel şehirleri Tahran, Şiraz, Tebriz, Mahabat ve tüm bölgenin öteki şehirlerini kendi mekânlarımız olarak görmeden, bölgede çok zor durumda olan söz ve anlatıyla, birey ve aydınla dayanışmanın ötesinde, bütünleşmeden Dünya Edebiyatı duygu ve düşüncesinin bir düş olarak kalacağını bilmek zorundayız. Bölgenin kendisini ifade etmesi, tüm kötülükleri anlatması, geçmişle yeniden buluşması, dilini, sözünü ve anlatısını temizlemesi, dinamik ve modern hale getirmesi, bunları dünyaya ulaştırması, sadece bölgenin değil, bizim de görevimizdir. Bu nedenle bu konferansın gerçekleşmesini başaran Uluslararası Pen Kulübü'ne, Unesco'ya, Kürt ve Türk Pen Kulüplerine ve konferansa cömertçe ev sahipliği yapan Diyarbakır Belediyesine teşekkür ediyorum; onların sayesinde modern tarihte ilk kez Kürt ve Türk dilleri, edebiyatları, yazarları, aydınları, böyle şamimi ve dostça bir atmosferde, kin, nefret ve önyargılardan uzak, görtüşecek, konuşacak ve verimli bir diyalog içine girecekler. Bu diyalogun bölgenin öteki yörelerini, şehirlerini, dil, edebiyat ve aydınlarını da doğrudan etkileyeceğine ve bu tür çabaların hızlanarak artacağına, tüm bölgeye bireyin hak ve hukuku, sözün ve insanın onuru konusunda umut verici rüzgarlar estireceğine eminim.

[mehmeduzun]

ahmettuglar
ahmettuglar@esmerdergisi.com

**Keşke, İbrahim
Tatlises özel
uçaklarla değil,
şarkılarla uçsaydı.
Daha deneysel,
daha açılımlı bir
şeyler, bir müzik
yapsaydı,
yapabilseydi.
Mesela
Ciwan gibi**

Hareketteki Bereket

BİRÇOK entelektüelinde ve politikacısında, hatta çoğunda rastladığım üzere sadece fikişsel düzlemde değil, bedensel düzlemde de, sadece fikri değil cismi olarak da Kürtler, tabii Türkiye Kürtleri'ni kastediyorum, Türkiye Kürtleri'ne oranla daha "mobil", daha "hareket halinde" kişilikler.

Bunun derindeki, çok derinlerdeki nedenleri, epey bir geriye giderek tarihsel temelleri araştırılabilir, sıralanabilir. Ama biz yakın tarihte kalalım ki, meseleyi elimize yüzümüze buluşturmayalım.

Hareket, mobilite Kürtler'den beklenen, Kürtler'e dayatılan, Kürtler'in mecbur kaldıkları ve tercih ettikleri bir özellik, tavır oldu şu yakın tarih boyunca ki, artık iyi bir haslet de sayılabilir, değerlendirilebilir bu hali Kürtler'in, Kürt halkının.

Cismi hareketliliğe nasıl geldikleri, nasıl vardıkları ortada zaten Kürtler'in. Hangi bir nedenini sayalım ki? Köylerinin yakılması mı, kalsalar koruculuğa zorlanmaları mı, işsizlik nedeniyle büyükşehirlere göç mü, tedavi için yüzlerce kilometre katetmeler mi, sürgünler mi, bireysel kurtuluş için Batı'ya, silahlı mücadele için dağlara çıkmanın, Güney'e inmenin tercihi mi; seç, beğen, al.

Ama her halükarda bir hareket halinde olma zorunluluğu, mobilitenin hayatiliği, hayati öneme haizliği söz konusu yani Kürtler için, cismen. Mütemadiyen bir yersizyurtsuzlaşma, deteritoryalizasyon.

Belki Kürtler'e büyük bir külfet yüklüyor bu hareket zorunluluğu ama her "hareket halinde olma durumu"nın öncesindeki "hareket geçiş anı"ndaki kalkışma ve "hareket halindeyken" oluşan geçip gidilen yollara sürünme süreci; ülkede ki, ülkenin büyük bir kısmındaki kazık kakma durumunu, İstanbul ve benzeri şehirlere giriş vize engeli koyma hülyalarında, deliliklerinde

dışa vuran kapalılığı sarsan bir enerjiyi, fiziksel enerjiyi ortaya çıkarmaktadır, üretmektedir. Yani Kürtler şu yakın tarih boyunca Türkiye'de sadece fikişsel değil, fiziksel olarak da bir kinetik enerji üreticisi oldular.

Şimdi burada tekrar işin fikri boyutuna, Kürtler'deki "fikri mobilite"ye geri dönmek istiyorum.

Çünkü bu, bu mobilite yakın tarih boyunca Türkiye entelektüel hayatını müthiş ölçüde dinamize etti. Tartışmaları ileriye taşıdı, kavramların sınırlarını genişletti, zorladı.

Kürtler'in entelektüel hayatının çok uzun bir süre nasıl bir baskı altında sürdüğü, Kürt modernizminin Türkiye resmi şiddet araçları ve ideolojik aygıtlarıyla nasıl baskılandığı ortada. Bunu geçelim.

Ama işte tam da bu baskılanma, bu cezalandırılma durumu, tehdidi Kürt entelektüel söylemini kıvrak, manevra kabiliyeti olan, işin aslı elden çıkarmadan çeşitlenen, denetimin elinden kayan, kaçan, kaçabilen, mobil, hareketli bir söylem haline getirdi. Hareket halindeki bu söylem ülkenin ve dünyanın bütün titreşimlerine, dalgalanmalarına açıldı, tepki verdi, etkileşime geçti. Gezinin, gezindikçe zenginleşen bir entelektüel mobilitesi oluştu önce Kürt

aydınında, sonra sokaktaki adamda.

Fikri saplantılardan, şiddete eğilimli önyargılardan, siyasi tabulardan, resmiyetin payının büyük olduğu, ağırlıkta olduğu bir genel ideolojiden geçilmeyen Türkiye entelektüel hayatına nasıl önemli, sağlıklı bir etkidir bu. Bu mobil fikir ortamı.

Tekrar Kürt toplumundaki fiziksel mobiliteye gelirsek; dikkat ettiniz mi, Kürtler, Kürt erkekleri nasıl iyi otomobil, otobüs kullanırlar. Urfa-Gaziantep arasındaki o dehşetengiz yolu katederken hep Diyarbakırlı Yılmaz'ın olmasını isterim direksiyonda.

Evet, zaten bu ülkenin çoğu yurttaşının malumudur ki ve takdir etmesi gereken bir olgudur ki, Kürt erkekleri bilir bu işi en iyi. Çizmeden, çarpmadan park ederler, park yerinden çıkarlar.

Tabii, "Kürt olsun çamurdan olsun" diyecek hali yok kimsenin. Kürt toplumu da sınıflı. Kürtlerin de burjuvaları, komprodorları hazır ve nazır.

Eh, meslek icabı onlarla da tanışıyoruz. Oturup, kalkıyoruz.

İşte burada durum vahim, bu adamların otomobil sevdasında. Siyah Mercedes ve BMW ancak idareten gündeme geliyor. Tercih Chrysler minibüsler, Cherokee'den Porsche'ye cipler ve ifrat noktasından sonra artık içinde 51 ekran televizyonlu Cadillac lüks kamyonetler ve resmen askeri araç sayılan Hummer'lar. Bir popüler kültür fenomeni olan otomobil tüketiminin Kürt burjuvazisi tarafından yeniden üretiliş sürecindeki durum bu.

90'lı yılların ortasında Batı kentlerinde kanlı operasyonlarla epey rahatı kaçınılmıştı Kürt işadamlarının. Suikast listeleri elden ele dolaşılıyor, Kürt zenginleri kaçınıp faili meçhul biçimde ortadan kaldırılıyordu.

O zamandan kalma bir güvence arayışını saptayıp anlayışla mı karşılamalıyız bu Porsche'leri, Hummer'ları, yoksa maşızmin izlerini mi aramalıyız bu koca araçlara bakıp?

Ve tabii şöyle de diyebilir Kürt burjuvaları, burjuva erkekleri: "Eğer birgün buradan deteritoryalize olacaksak, bari altımızdaki hareketli zemin sağlam olsun."

Yine de bedensel Kürt mobilitesinin en uç örneği uçak olsa gerek. Özel uçak. İbrahim Tatlises ne zaman yeniden parasına, kazancına güvенеcek olsa gidip bir uçak alıyor kendisine. Bir kere aldı, sattı. Geçenlerde yine aldı.

"Keşke" diyor insan, "Özel uçaklarla değil, şarkılarla uçsaydı. Daha deneysel, daha açılımlı bir şeyler, bir müzik yapsaydı, yapabilseydi. Mesela Ciwan gibi."

Konu mobilite, hareket olunca epey döndük dolaştık işte gördüğünüz gibi.

Ama nihayetinde iyidir tabii hareket. Ama en iyisi de zihinsel hareketlilik, zihinsel mobilitedir tabii. Gerekirse yazı masandan, okuma koltuğundan hiç kalkmadan, hüc- renden hiç çıkmadan gezinmen, hareket etmendir.

Kürtler yakın tarih boyunca en çok bu tarz bir mobilite ile katkıda bulundular Türkiye modernizmine işte.

Aşk Kayması

İçimde üç at, dört nala
Üç azgın köpek
Yaramı yalıyorum çaresiz
Kime sar desem kan tutuyor

Sarhoşum, acemiyim, eskiyim
Taşıdığım aşklardan yüreğim kambur
Söyleyin kimi kırıp dökmüşüm
Kimi sevsem aşk kusuyor

İçimde intihar duygusu
Bayat ekmek kokusu burnumda
Korkmak...

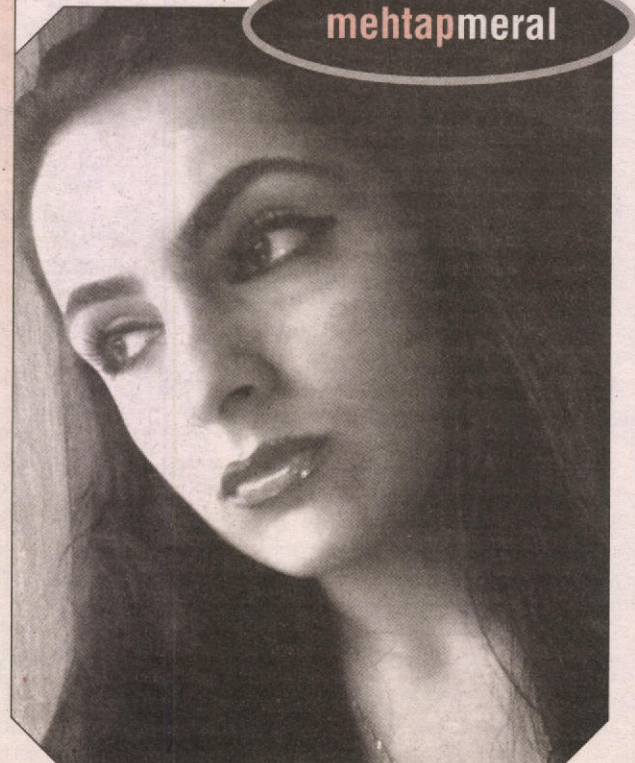
Sadık kalmak...

Aldatmak...

Kendime giden yolu bile unutmuşum
Ecel beni aşktan soruyor

Durmadan geçtim sokaklarınızdan
Bir böcek gibi tüm aşklarımın
Esrik aşkım, ilk aşkım, burukluğum
İçimdeki atlar gibi koşuyor
Eninde sonunda varacağımız durak
Mahşer yeriymiş yaşamak sandığımız
ey çocukluğum
Kime sırrımı versem aşk kayıyor
Bir suretten bir surete
Aşk... Kayıyor.

mehtapmeral

Haydarpaşa Karaköy

benzim koyu nabzim doğu
şakaklarım kır yoksulu
nereye gitsem içerdeyim
ne yapsam tutsak
ama içim yine bahar
yüreğimde taze sürgün var
"gelme üstüme İstanbul"
ay ha doğdu ha doğacak

bitti dediğin yerde başlar şiirler
sus dedikçe konuşur şarkılar
geldiğim yerler düştü usuma
sağ yanım alıç sol yanım zerdali
ve nicedir
mesken oldu kargalara gül dalı
nicedir yeryüzü güneşe pranga
"gelme üstüme İstanbul"
içimdeki bahar şenliği

yaşı kırk ettik ya düşümüz on beş
sularıma karpuz kabuğu düşmüş
sütlü incir dişler gibi düşlerim
mutluluğun gündeğumuydu
Haydarpaşa Karaköy arası
martıların kanatlarında çırpınan

"gelme üstüme İstanbul"
güz geliyor

adnanacar

Bitlisli Kemal Fevzi

Kemal Fevzi bileklerinde kelepçe ile (1925).

ASKERİ EĞİTİMİN
ETKİSİYLE
TURANCI
DÜŞÜNCELERİ
SAVUNURKEN
BALKAN SAVAŞI
ONU BİR DEVRİMCİ
YAPAR...

dan yaralanınca, genç yaşında malulen emekliye ayrılmak zorunda kalır. Genç yaşında aldığı İttihatçı eğitimin etkisiyle Turancı düşünceler benimseyen Kemal Fevzi'nin yaşamında bu savaş tecrübesinden sonra büyük bir değişim gözlenir. Savaşın ardından İstanbul'a dönen Kemal Fevzi Kürt dernek ve cemiyetleri ile daha yakın ilişki kurmaya başlar. Bu tarihlerde merkezi İstanbul'da bulunan Kürdistan Muhibban Cemiyeti'ne ve Hevî Derneği'nin bir dönem yöneticiliğini de yapan Kemal Fevzi o sırada dönemin yayın organları Jin, Kürdistan ve Hevî dergilerinde yazılar yazar. Abdullah Cevdet Bey ile Hevî ve Jin'in Türkçe sayfalarını hazırlar.

Birinci Dünya Savaşı ve mütekeke yıllarında İstanbul'da Kürt ulusal örgütlenme çalışmalarının hızlanmasıyla Kemal Fevzi de Kürdistan Teali Cemiyeti içerisinde çalışma yürütür bir yandan da yazılarına devam eder.

Kürdistan Teali Cemiyeti'nin bölünmesinin ardından İngilizlerin "Aydınlık Grubu" ismini verdiği grupla birlikte hareket eden Kemal Fevzi, Kürt Teşkilat-ı İctimaiye Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer alır. Kemal Fevzi'nin aynı zamanda Cıbranlı Halit Bey'in kurucusu olduğu Azadi örgütünde de yer aldığı biliniyor. İstiklal Harbi ve ardından kurulan Cumhuriyet döneminde 150'likler listesinde ismi geçen Kemal Fevzi Irak'a giderek Şêx Mahmudê Berzencî ile birlikte çalışma yürütür. Ünlü Kürt İsyanı Axaye Simko ile de sıkı ilişkiler geliştiren Kemal Fevzi burada İngilizler tarafından yakalanarak uzun süre tutuklu kalır. Kemal Fevzi, yoğun işkence ve baskıların ardından İstanbul'a kaçır. İstanbul'dan Avrupa'ya geçmek isterken yakalanır.

Şeyh Said İsyanı nedeniyle Kemal Fevzi aralarında Mahmut Tevfik ve Seyyid Abdülkadir'in de bulunduğu altı arkadaşıyla birlikte idama mahkum edilir. Kemal Fevzi ve arkadaşları 24 Mayıs 1925 günü sabah saat 04:53'te Diyarbakır Ulu Camii önünde idam edilir.

Kemal Fevzi'nin üçü yayınlanmış, ikisi yayınlanmamış toplam 5 kitabı bulunuyor: *Ordudan Bir Ses, Elem Çiçekleri, Kahraman Orduya Armağan, Ölmeyen Sevgi ve Kanlı Yurt (Şiir Kitapları)*

*Dilo bêje Kemal Fevzi, Fevzi tu kani?
Tu dilxweş be, bi van rojên ciwanî
Dizanim ko di vî wextî tu rabî
Welate me ji xwînêjan cida kî
Cigerxwîn*

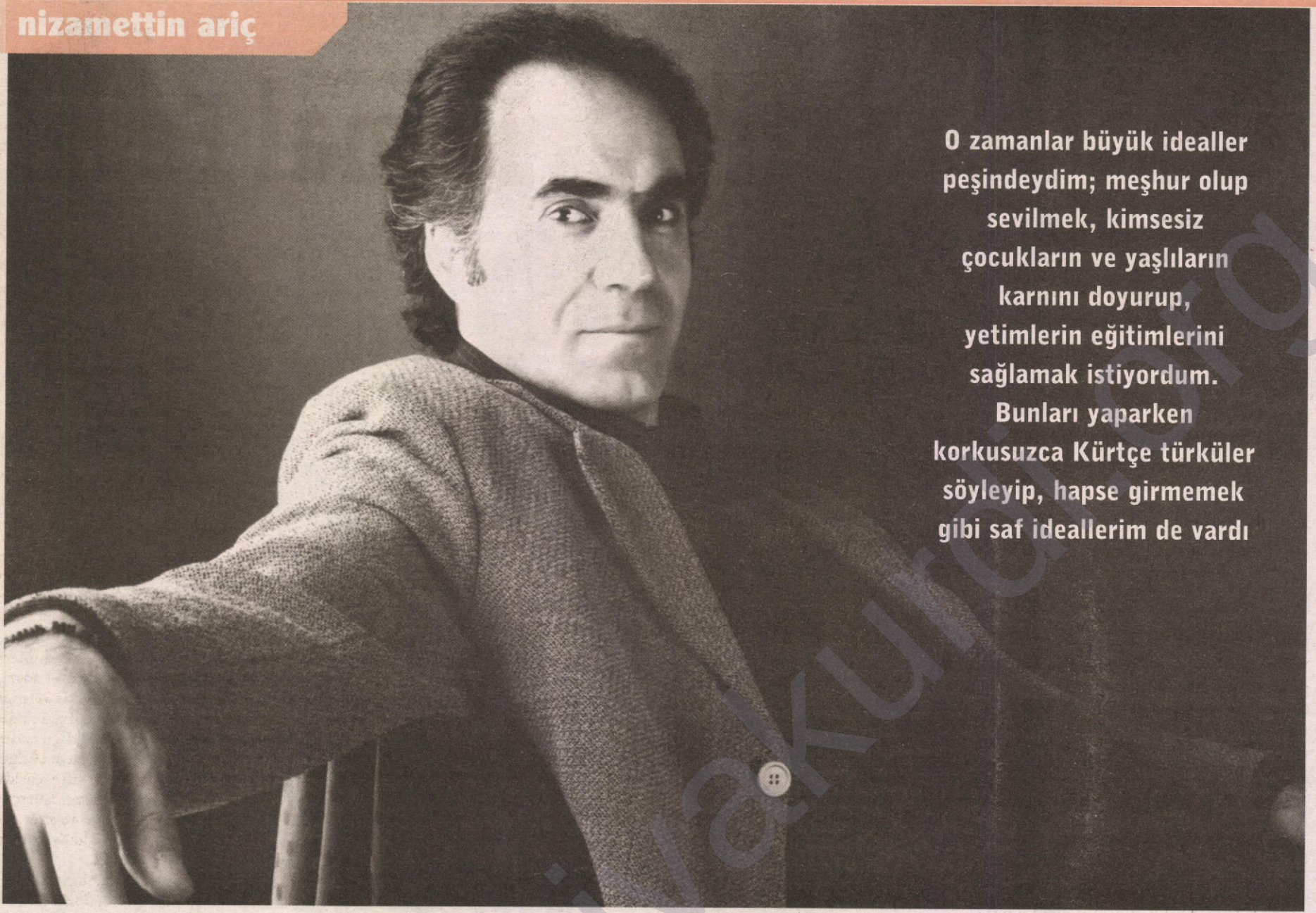
HIZANİZADE Kemal Fevzi'nin hayatını araştırırken gördüğüm değişimler dikkate değerdi doğrusu. Değerli yazar Malmisanij uzun ve kapsamlı çalışmalarıyla ortaya çıkardığı hayat hikayesinde Kemal Fevzi'nin fırtınalı hayatında geçirdiği değişimleri ilk gençlik çağı, olgunluk çağı şiirleriyle ortaya koymaya çalışmış. Kemal Fevzi on üç yaşında girdiği Pangaltı Mekteb-i Harbiye'de gördüğü eğitimin etkisiyle Turancı düşünceleri savunan şiirler yazarken, Osmanlı tarihinin en kanlı ve trajik savaşlarından birisi olan Balkan Savaşları'na katılıp bir bacağına savaş meydanında bıraktıktan sonra düşüncelerinde keskin dönüşler yaşar.

Hizanizade Kemal Fevzi olarak da tanınan Bitlisli Kemal Fevzi, aslen Bitlis'in Hizan ilçesindendir. 1891 yılında

doğmuştur. Babası Reşit Bey Osmanlı döneminde uzun yıllar savcılık yapmıştır. On üç yaşına kadar Bitlis'te ailesiyle yaşayan Kemal Fevzi 1904 yılında İstanbul'a giderek Pangaltı'daki Mekteb-i Harbiye'ye yazılır. 1912 yılında Balkan Savaşı'nın çıkmasıyla birlikte genç bir teğmen olarak savaşa katılan Kemal Fevzi, Yanya cephesinde bir şarapnel parçasıyla ayağın-

mehmetali izmir
mali@esmerdergisi.com

O zamanlar büyük idealler peşindeydim; meşhur olup sevmek, kimsesiz çocukların ve yaşlıların karnını doyurup, yetimlerin eğitimlerini sağlamak istiyordum.

Bunları yaparken korkusuzca Kürtçe türküler söyleyip, hapse girmemek gibi saf ideallerim de vardı

1 990'lı yılların başıydı. Gizlerimiz ancak küçük odalarda, dar sığınaklarda hayat buluyordu. İlk Kürtçe filmimizi de bu sığınaklardan birinde izlemiştik. Beyazperdenin önüne dizilen sandalyelere tünemiş, heyecanla "Kılamek Jı Bo Beke"yu ve Nizamettin Ariç'i beklemiştik. Film, öyküsüyle, anlatımıyla ve müzikleriyle bizi büyülemişti. Katıldığı festivallerden 15 ödülle dönen filmin yönetmeni, başrol oyuncusu ve müziklerini yapan Ariç'in kasetlerine ise ancak kopya kayıtlarından ulaşabiliyorduk.

Aradan geçen 15 yıl Ariç cephesinde neler değişti diye sanatçımızın kapısını çaldık. Gördük ki, sürgünde yaşamak zorunda bırakılan her sanatçı gibi yıllar yılı sesiyle ulaştığı yurduna dönmemişti.

1956 yılında Ağrı merkezde doğdum. Annem Bekiri, babam ise Biruki aşiretindendir. Annem Zeliha ile babam Feyzulah'ın dört çocuğunun sonuncusuyum. Şu an hiçbir memlekette değil. Büyük ağabeyim Cemal Ankara'da, ablam Necla Torbalı'da, diğer abim Fahrettin ise Edremit'de yaşıyor. Babamın asıl mesleği terzilikti. Ağrı'da bir konfeksiyon mağazası daha sonra da bir bakkal dükkanı açmıştı.

Ağrı'da mutlu bir çocukluk dönemi geçirir Nizamettin Ariç. Bir yandan okur bir yandan çalışır. Babasına dükkanda yardım ederken, arada fırsat buldukça haşlanmış mısır, sakız, simit ve tulumba tatlısı satar, ayakkabı boyacılı-

KILAMEK JI BO NIZAMETTİN

reyhanalacçiçek
reyhancicek@esmerdergisi.com

ğı yapar. Haftanın belirli günleri Ağrı hayvan pazarında satılmak üzere getirilen koyun ve sığır taşıyan kamyonları yakarak harçlığını fazlasıyla çıkarır.

Severek çalışıyordum. O zamanlar çevremdeki arkadaşlarım arasında okulun ve ev işlerinin yanında başka bir işte çalışmıyıp tembel tembel oturan kimse yoktu, tabii subay çocuğu arkadaşlarımızın dışında. Onlar bizden farklıydı, bisküvi çocuklarıydı. O onlara göre çocuklar çalışmazdı. Ben kimseye el açmadan istediğim zaman sinemaya gidebiliyordum, hatta onları davet edebiliyordum; simit, dondurma, çekirdek, kestane alabiliyordum.

Daha sonraki seneler lokantalarda buluşukçuluk, garsonluk, İstanbul Aksaray'da bir kıraathanede çaycılık bile yaptım. İnşaatlarda elektrik tesisatçılığı, Datça adasında bir otele üç ay boyunca turistlerin valizlerini

taşımaktan tutun da odaların temizliğine, ayak işlerinden mutfakta soğan-patates soymaya, ıstakozları kaynar suya atıp pişirmeye kadar sayısız işte çalıştım. Ama üzüldüğüm bir nokta var ki; elimin altında duran onca ıstakozdan birini bile yiyemedim.

Babasının Ağrı'daki işleri ters gitmeye başlayınca aile Ankara'ya göç etmek zorunda kalır. Ağrı'dan ayrılış 14 yaşındaki Nizamettin için hiç de kolay olmaz. Ağrı- Ankara arası süren 17-18 saatlik yol boyunca ağlayan bu çocuğun yardımına otobüs yolcuları yetişir.

Bana şarkı söyleyen, hikaye anlatan, bisküvi, incir, elma, gazoz veren otobüs yolcuları bütün iyi niyetli uğraşlarına rağmen beni sakinleştirmeyi başaramamışlardı. Kırk yaşlarındaki otobüs şoförü yanındaki muavin koltuğuna oturmama izin vermiş ve heyecanlı yol hikayelerinin yanı sıra Ankara'yı anlatmıştı. Ankara'yı değil de New York'u tarif edercesine gökdelenlerden, evlerimizin içi gibi temiz ve dümdüz asfaltlı sokaklarından, Ağrı dağıının havasından daha temiz ve güzel, yayla gibi ikliminden, kendi kendine yürüyen merdivenlerinden, uçsuz bucaksız alışveriş pasajlarından, gecesi gündüzü gibi aydınlatılan caddelerinden, lunaparktan, yüzme havuzlarından, sinema-tiyatro salonlarından bahsetmişti. Mini etekli kızlarıyla ışıklı pavyon ve gazinolarını alçak sesle, gözlerinin içi parıldayarak anlatmıştı. Bu anlattıklarından aklımda kalan, Ankara'nın modern bir Amazonlar şehri olduğu ve ellerinde kır çiçekleriyle onu ve beni bekleyen

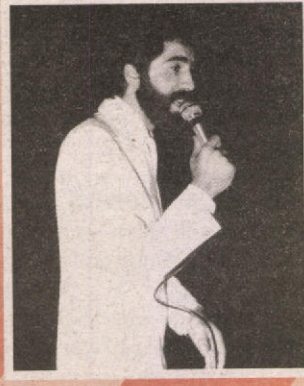
Ağrı'dan ayrılırken...

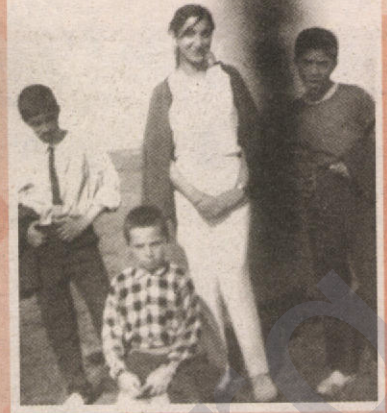
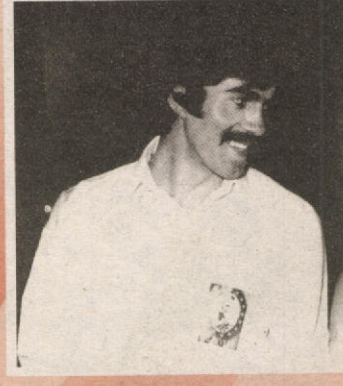
Abisi Cemal, Fahrettin ve Arie...

Şarkıcılık yaptığı zamanlar...

Ankara Halkevleri'nde öğretmen...

Abisi Fahrettin, teyzeoğlu Tekin, ablası Necla ve Necmettin Arie

mini etekli kızlardan başka kimsenin yaşamadığı bir masal dünyasıydı.

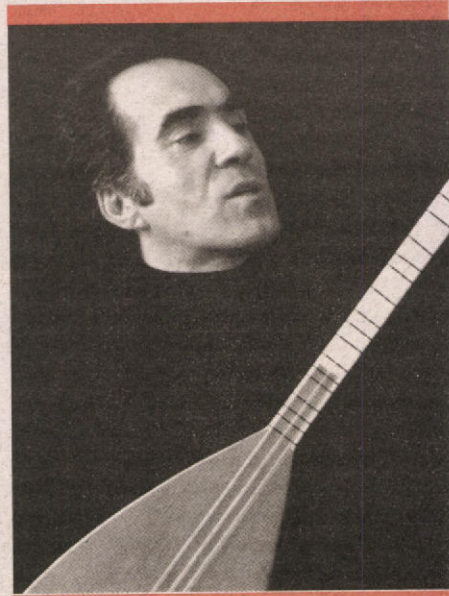
Ankara'ya yaklaştıklarında şoför, kendisine dönüp; "Ağrı ne ki yeğenim! Ankara'nın yanında tozlu, can sıkıcı bir köy gibi küçücük kalır. Sen boşuna ağlıyorsun. Ankara'ya geldiğine, başkentinde yaşayacağına hiçbir zaman pişman olmayacaksın. Şoför amcanın bu söylediklerini unutma!" diyecek ama o çocuk kalbindeki acıyı hep yaşayacaktı.

Halbuki bana acı veren, memleketim ve yuvam Ağrı'dan, benim gibi konuşan, benim taşıdığım kaygıları ve umutları taşıyan, alıştığım ve son derece bağlı olduğum akrabalarım, arkadaşlarım ve gece gündüz kendimden emin, korkusuz hareket ettiğim çevremden kopmaktı. Bütün bir Ağrı şehrinin içi, çevresi, ırmağı, dağları ben ve arkadaşlarımın oyun bahçesiydi. Çevremdeki büyükler gözlerindeki endişeyi görmüyor, bu kaybın bendeki acısını anlamıyor ya da ciddiye almıyorlardı. Bu da beni daha çok üzüp, ağlatıyordu. Ankara'ya indiğimde yaşadığım şoku anlatamam. O gün bugündür otobüs şoförlerinin dediklerinin hiçbirine inanmadım.

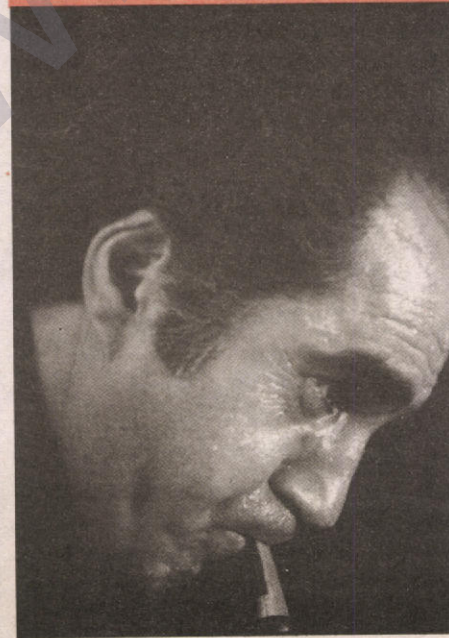
Müzikle ilk tanışıklık büyük abisi Cemal ve amcasının oğlu Aslan sayesinde olur. Aktif olarak müzikle ilgilenen bu aile mensuplarına özenerek müziğe başlayan Arie, Ağrı'nın kurtuluş günlerinde, Halkevi bahçelerinde yapılan etkinliklerde sahneye çıkıp türküler söyler.

Sahneye ilk çıkışım 5-6 yaşlarına rastlar. Bizim gibi büyük aşiret sahibi ailelerin neredeyse her gün misafiri olurdu. Dolayısıyla, annemin ve ablamın evde işleri her zaman başlarından aşındı. Ben de yerinde durmayan, epey yaramaz bir çocuk olduğum için benimle başa çıkmak zordu. Annem beni uzun ve kalın bir ipe evimizin penceresinin demirlerine bağlardı. Ben de kapının önünde, en fazla 4-5 metrelik bir alanda oynamak zorunda kalırdım. Kapının önünde, göbeğime bağlı ipe rağmen el üzerinde gezebiliyor, köprü kurup ağzımla tas veya para alabiliyor, birkaç tane kürsü üzerinde amuda kalkıyordum. Benim bu 'one man show'um en az Çin devlet sirkinin gösterileri kadar estetik ve heyecanlı geçiyordu. Bunları yaparken mahallemiz Leylekpinar'ın sakinleri benim daimi seyircilerimdi.

Bu akrobatik yeteneğime, ince ve tatlı sesimle söylediğim türküler de ekleyince, seyircilerim bana yağdırdıkları öpücüklerin yanında, para, bisküvi, peynir, kesme şeker, tereyağı ve pekmez sürülü tandır ekmeği vermeye başladılar. Artık

Kürt müziğindeki en önemli eksiklik enstrümantal müziğin az olmasıdır. Müziğimizde sözlü müziğin hegemonyası var. Bunlar güzel fakat, biz Kürtlere enstrümantal müzik de gerekli

ömrüm boyunca yapacağım işi bulmuştum. Böylece benim yarı profesyonel sahne hayatım da başlamıştı.

Abisinin, her seferinde akordunu bozduğu gerekçesiyle ona yasakladığı sazı gizli gizli çalmaya başlar. Daha sonra blur, mey, fiq, zirne, tar, cümbüş, defxaneyi kendi kendine öğrenir. Lise son sınıfta Ankara Halkevleri merkezinde türkü söyleyip saz kursları verdiğinde artık, Arie'in talebeleri arasında şoförün bahsettiği Ankara'nın mini etekli, güzel kokulu kızları da vardır.

O zamanlar büyük idealler peşindeydim; meşhur olup sevilme, sokaklarda yürürken tanınmak ve bolca para kazanmak; bu paralarla kimsesiz çocukların ve yaşlıların karnını doyurup, yetimlerin eğitimlerini sağlamak istiyordum. Bunları yaparken korkusuzca Kürtçe türküler söyleyip, hapse girmek gibi saf ideal ve dileklerim de vardı.

1970'lerin ortalarına doğru radyo çalışmalarına başladım. Başta İstanbul ve İzmir'de olmak üzere hem radyolarda program yapıyor hem de gâzinolarda çıkıyordum. İlk kez İstanbul'da Taksim Maksim ve Caddebostan Maksim'de sahne almıştım. Sonraları İstanbul ve Ankara'da bir çok gâzinoda sahne aldım. O dönem Türkiye'nin en popüler sanatçıları ile beraber sahne alıp onları yakından tanıma fırsatı buldum. Bu sanatçıların arasında Tanju Okan'ın başka bir yeri vardır. Rahmetli Tanju ile birlikte sahne alıp, bir dönem aynı evi paylaştık. Aramızda sanatçı dostluğumuzdan öte bir ağabey kardeş ilişkisi vardı.

Nizamettin Arie, şöhret olma yolunda hızlı adımlarla ilerlerken bilinçli politikalar sonucunda o ve diğer Kürt müzisyenlerden Kürt ezgilerine Türkçe sözler yazmaları istenir. Arie'in bu döneminde çıkardığı iki LP "Telli Sazım" ve "Ben Yetim" bu tür derlemeleri içerir.

Ben o Ağrı konserimin öncesinde ve sonrasında çeşitli defalar, hem yazılı söyleşilerde hem de sohbetlerimde yaptığımız işin sakatlığından bahsetmiş, bir nebze bile olsa dikkatleri Kürt kökenli sanatçıların işlevleri üzerine çekmek istemiştım.

Türkiye'nin tek kanallı döneminde TRT, "TV de 7 Gün" adında haftalık bir magazin dergisi çıkıyordu. O dergide benimle yapılan bir söyleşide şöyle bir başlık atılmıştı; "Nizamettin Arie'in halk müziği dünyasında olay yaratacak açıklaması: 'Doğu türkülerini Kürtçe kasetlerden derleniyor!'

Dinlediğiniz doğu türkülerinin hemen hepsi Kürtçe'dir aslında. Kürtçe söylenen türkünün müziğini alır Kürtçe sözlerini atar, yerine Türkçe söz yazarız. Söz-

le müziğin uyumunu sağladık mı bunun adı olur derleme. Kısacası şarkı sözü yazarlığı gibi bir şey. Bunu belki şimdiye kadar hiçbir meslektaşım açıklamadı. Ama gerçekler böyle."

Benim bu demecimin akabinde, yukarılardan TRT yönetimine, "Bir dahaki emre kadar doğulu sanatçılar üzerine ambargo konmuştur!" diye bir talimat gelmiş, bizlerin televizyon ve radyolarda program yapıp, ekranda görünmemiz yasaklanmıştı.

Popüler olma yolunda emin adımlarla ilerleyen Nizamettin Arie'in kaderi, 12 Nisan 1979 tarihinde Ağrı'da verdiği bir konser sonrası değişir. Sahnede hal-kın yoğun isteği üzerine söylediği, sadece bir dördlükten oluşan Kürt aşk türküsünden dolayı tutuklanıp bir süre içeride kaldıktan sonra bırakılır, fakat Kürtçülük, komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle 15 seneye kadar ceza istemiyle yargılanmasına devam edilir.

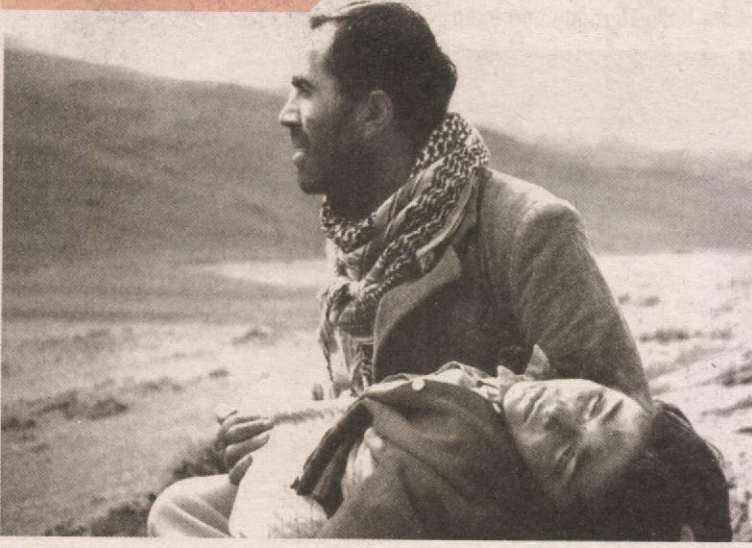
Kenan Evren ve takımının kara bulutları Türkiye'nin üzerine çöktüğünde, ben İstanbul'daydım. Bir yıl önce Ağrı'da verdiğim konserde söylediğim Kürtçe türkü nedeniyle yargılanmam başlanmış ama bu durumu "absürd" bulduğum için mahkemelere gitmiyordum. Sokaklarda yürümekten, asker ve polise karşılaşmaktan çekiniyor, onları gördüğümde uzaklaşıp yol değiştiren korkulu dönemler geçiriyordum.

O zamanlar, Türkiye'de tanınan her sanatçı gibi büyük adamlarla oturup kalkan, gizli servislere çalışan birtakım tuhaf ve karanlık hayranlara sahiptim. Yeri geldiğinde benim bu kanalları kullanmam mümkündü. Nitekim bu güçlere ihtiyacım olduğu bir dönem gelmişti ve onlar bana olan hayranlıklarını, beni tam zamanında Türkiye'den ayrılmam için uyararak yerine getirmişlerdi.

Ağrı konserim ve tutuklanmam sırasında, sonraki seneler Ağrı belediye başkanlığı da yapan akrabam Fevzi Bulut, değerli ağabeyim Dr. Naci Kutlay ve bazı Kürt aydınları da benimle ilgilenmişlerdi.

Yılmaz Güney de benimle görüşmek için haber göndermiş ve bu buluşma, İmrâlı adasında kendisine ve tutuklu arkadaşlarına verdiğim bir moral konseriyle gerçekleşmişti. Rahmetli beni dinleyip, izlediğini ve benimle çalışmak istediğini söylemişti. Çok gururlanmıştım. Hem müziğim hem henüz şekillenmeyen siyasi kişiliğim hem de fiziğimle Yılmaz Güney'in dikkatini çekmiştim. Çok garip bir his ama, Yılmaz Güney'in varlığı bana her zaman yalnız olmadığım hissi vermişti.

Taksim Gümüşsuyu'ndaki beş odalı evinin anahtarını, o zaman birlikte yaşa-

Ariç ve Bezara Arsen "Kılamek Ji Bo Beko" filminden bir sahnede

dığı kadın arkadaşına verip, İstanbul'u ve ülkesini terk eder. Türkiye-Suriye sınırını kabus dolu bir gecede geçer. Çünkü aynı yerde bir hafta önce Suriye'ye geçmek isteyen 7 kişilik Türkiye'li gençlerden oluşan bir grup, askerler tarafından pusuya düşürülüp öldürülmüştür. Ariç, bir süre kaldığı Suriye'den sonra Almanya'ya geçer.

Devlet babanın katı ve hoşgörüsüz, kendi öz çıkarlarına ters düşen ortaçağ Kürt politikaları olmasaydı, bugünkü ben olmazdım. Bu serüvenleri yaşamam gerekiyormuş. Şu an dünyalar güzeli bir kızım ve bir oğlum var. Benim için bundan daha güzel ne olabilir ki? Sürgünde de olsam, Kürt müziğine ve sinemasına karınca karınca katkılarda bulunmaya çalışıyor, halkımın özgür ve insanca yaşaması için mücadele veriyorum. Bütün bunlar beni mutlu eden, zenginleştiren şeyler. Sürgünde kendi benliğimi buldum. Madalyona diğer tarafından bakınca durum değişiyor. Müthiş acılar da yaşadım. Annem, babam, akrabalarımın bir bölümünü son bir ke-re bile göremeden kaybettim.

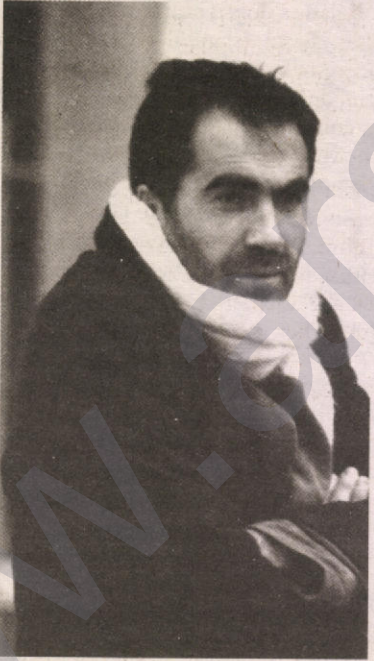
Ariç sürgünde kendisine yeni bir sayfa açar. Müzik çalışmalarını artık Kürtçe seslendirir ve "Feqiye Teyra" adıyla varlığını duyurur. Karşısına çıkacak birçok zorluğun ilkinin diliyle yaşar.

Beni ilk etapta zorlayan içler acısı asimile olmuş dilimdi. Ülke-mi terk etmek zorunda kaldığımda, Kürtçem tükenmek üzereydi. Bir yabancı gibi bozuk ve ezbere bir anadil ile işe başlamıştım. Disipline olarak çalışarak, öğrenerek bu güne geldim. Avrupa'daki kaynaklarım burada yaşayan Kürtlerdi. Gördüğüm, tanıdığım herkes-ten bir şeyler derlemeye, öğren-meye çalıştım. İnsanlarımızın memleketten getirdikleri kasetler-den yararlandım.

Avrupa'daki ilk konserini ise Berlin'de Komkar derneğinin yardımları sonucunda verir. Sahnede yeni öğrenmeye başladığı Kürtçesiyle türküler söyler ama performansı beğenilir. Dinleyici-den de onay almış olarak yoluna

Kızı Berivan ve Oğlu Alan

devam eder ve bir zamanlar Türkçe söz yazdığı Kürtçe ezgi-leri kendi dilinde söylemeye baş-lar. "Berivan", "Çem", "Dilan", "Diyarbakir" adıyla çıkardığı dört albümün yetersiz olduğu kanaatine vararak basımlarını durduran Ariç, hep daha iyi ol-mayı hedefler. Daha sonra "Çi-yayen Me", "Cudi", "Daye", "Kurdistan 1988", "Ahmede Roni" ve son olarak enstrüman-tal yönü ağır basan "Weneyen Xewnan" albümleri Ariç'in bes-tecilik ve aranjörlük yönünün de

ortaya çıktığı çalışmalar olur. Müziğindeki gelişimler yeni de-ğişimleri de beraberinde getirir ve enstrümantal müzik sanatçı-nın ilgi odağı olur.

Bence Kürt müziğindeki en önemli eksiklik enstrümantal müzi-ğin az olmasıdır. Müziğimizde söz-lü müziğin hegemonyası var. Bun-lar güzel fakat, biz Kürtlere enstrü-mantal müzik de gerekli. Bu boşlu-ğu gördüğümünden beri her çalışma-ma birkaç enstrümantal müzik ko-yuyorum veya enstrümantal çalış-malar yapıyorum. Şimdiye kadar yaptığım film müzikleri de bu kate-goriye giriyor. Efektlerle göz boya-maktan ziyade ruhun derinliklerine inebilen, müzikal kalitesi olan ens-trümantal müzikten bahsediyorum. Biz Kürtler senelerdir her anlamda izole edilmişiz. Yetmiyormuş gibi bir de birbirimizi izole ediyoruz. Bütün bu olumsuzluklar insanın benliğine ağır bir yük getiriyor. İş-te burada enstrümantal müziğin gi-zemi bize yardım edebilir.

Uzun bir dönem kendimi Kürt halk müziğine verdim ve bu gere-kiydi. Artık bestelere dönmenin za-manı gelmişti ve şu an durmadan beste yapıyorum. Şimdi Cigerx-win'in aşk şiirlerinden oluşan iki al-bümlük bir müzik projesi üzerinde çalışıyorum.

Sinemayla ilk temasını Sinan Çetin'in de ilk yönetmenlik de-nemesi olan "Bir Günü Hikaye-si" filmi ile kuran sanatçı, bu alandaki sınavını "Kılamek Ji Bo Beko" ile verir. Senaryosunu Christine Kernich ile yazdığı bu film Suriye sınırını geçerken ya-sadıklarından kesitler içerir. Ariç albüm ve sinemaya ara verdiği dönemde bile yine boş durmaz ve farklı projelerle, konserlerle dünyayı turlamaya devam eder.

Beğendiğim senaryolar bulama-dığım için bir süre sinemaya ara verdim. Beko'dan sonra yine Chris-tine Kernich'le yeni bir film projesi yazmaya başladık, hatta bu proje için "European Script Fund"dan senaryosunu yazmamız için para bi-le almıştık fakat, bazı nedenlerden dolayı bu senaryoyu çekmekten vazgeçtim. Filmin büyük bir bölü-mü Türkiye'de geçiyor. Türkiye'ye döndüğümde çekebileceğim alter-natif bir proje olarak şimdilik bir kenarda duruyor.

Bu arada Los Angeles'da Ame-rikalı yazar Irene Dische ile be-ra-ber "The Assassin's Last Killing" adlı bir senaryo yazdık. Irene bu senaryodan bir roman (Ein Job) yazdı. Kısacası bu projenin roman hakları onun, film hakları benim. Bu senaryoyu çekebilmem için Türkiye'ye dönmem gerekiyor. Şu an Türkiye'ye dönmemin önünde bazı bürokratik ve polisye engel-ler var; aşıldıktan sonra dönüp, bu yeni dikilen demokrasi fidanının korunup, büyümesine, filizlenip, meyve vermesine katkıda bulun-mak istiyorum.

Mürûr-ı Zaman

yavuz'a

incecik bir gamdan,
en çok acıya kenar süsü
oluyor gözümüz eski.

kırık kuşun konduğu dal -
dan ! geçiyor kör kurşun;
üzülüyor kuş, ağaç eski.

yalım yalım bir yaz göğü
altında kesmiş yüzümü dudakların
sustuğumca aşk...lekeniz eski.

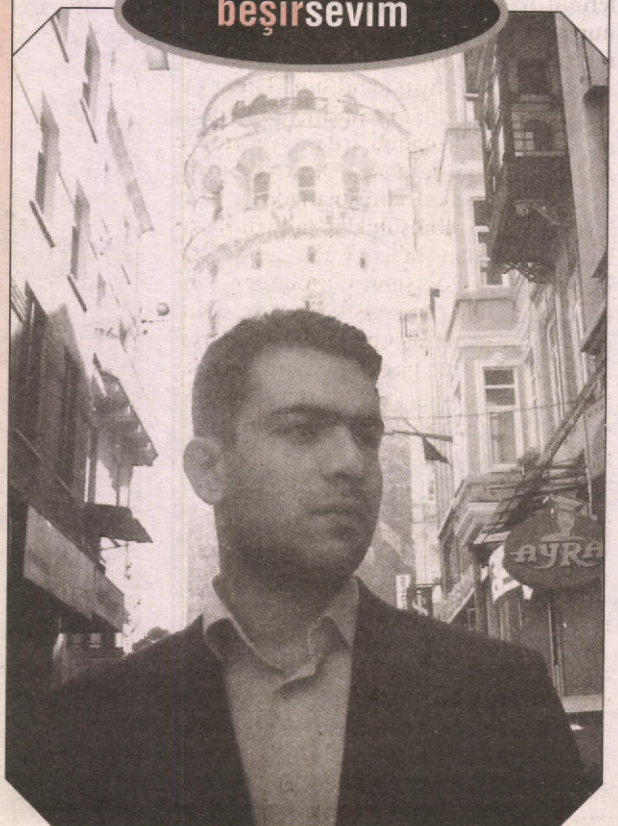
parmaklarım acır boynunu bağışlasam
gecenin neresi uzar, yaklaştıkça
âmâ çocuğun gözleri kandil eski.

hınçla tuttum güzelliğini, siyah
kestim kimsesiz bileklerimi
bir jileti paylaşamayan eski.

zalimdi nisyân dediğinde insan
kırıldım boş bir tabutun önünde
damarlarında karıncaların gezdiği

bir kuş ölüsüyüm eski.

beşirsevim

Bir Demet Nergis

[feyzahepçilingirler]

“CANIM,” dedi. “Canım... Sen-
den bir şey rica edebilir mi-
yim? Çok önemli ama. Ne
olur hayır deme.”
Güldü Jale.

“Niye hayır diyeyim? Demem Sem-
ra’cığım, merak etme. Hayrola, nedir?”
“Bugün Sinan’ın doğum günü. Sen
yardım edersen ona bir sürpriz yapmak ist-
tiyorum.”

“Kocana doğum gününde sürpriz
yapmak için benim yardımımı istiyor-
sun. Doğru mu anladım?”

“Evet, Jale’cığım. Çünkü Sinan bura-
da değil, orada şu anda.”

“İstanbul’da mı Sinan?”

“Evet ya, bu yüzden yardımın gereki-
yor.”

Sonra uzun uzun anlattı Semra. Sür-
priz olarak planladığının ne olduğunu,
Jale’den ne istediğini söyledi. Çok basitti
aslında plan. Ne para ne de emek gerek-
tiryordu. Sinan’ın çok sevdiği nergisler-
den bir demet alacaktı Jale ve Sinan’a gi-
dip, “Doğum günün kutlu olsun.” di-
yecekti. Çok istediği halde kocasının do-
ğum gününü şimdiye kadar bir demet
nergisle hiç kutlamamıştı Semra; kutlaya-
mamıştı. Çünkü, Almanya’da varsa bile o
rastlamamıştı nergise. Doğum günü, tam
da nergis mevsimine denk geldiği halde
bir kez bile nergis alamamıştı kocasına.
Şimdi hazır Türkiye’deyken, acaba Ja-
le, Semra adına bir demet nergis götü-
rebilir miydi Sinan’a? Bu kadirçiktir ist-
tediği. Bunu istemek için neredeyse yal-
var yakar olmasına sitem etti biraz; sonra
da hiç merak etmemesini, dediklerini ay-
nen yapacağını söyledi Jale.

Yeni tanışmamışlardı; ama çok da
uzun geçmişi yoktu arkadaşlıklarının.
Geçen yıl, bir Almanya yolculuğunda iş-
lerinin uzamasını bahane edip hafta so-
nuna iki baştan, bir sondan gün ekleye-
rek yılın ilgisiz bir ayında kafadan bir ta-
til olanağı yaratmıştı kendisine. İşte o za-
man tanışmışlardı. Bu fırsatı değerlendirip
yıllardır görmediği halasını görmeye
Hannover’e gittiğinde. Semra ve Sinan,
halasının en yakın komşularıydılar, Tür-
kiye’deki eski komşuluklar gibiydi ilişki-
leri. Komşudan öte, akraba gibiydiler.
Mualla Hala, kocasının ölümünden son-
ra, besbelli hiç olmamış kızının ve oğlu-
nun yerine geçirmişti bu çifti, çocuklarını
da torun niyetine bağrına basmıştı. Hala-
sını görüp yeniden Frankfurt’a dönecek-
ken ortamı pek sıcak bulmuş, kendi ken-
dine ilan ettiği tatilin geri kalanını Han-
nover’de, onlarla birlikte geçirmişti Jale.
İstanbul’a geldiklerinde görüşmeye kesin
kararlar vererek vedalaşmışlar, çok sık
aralıklarla olmasa da telefonlaşmışlardı.

Arkadaşının isteğini yerine getirmek
üzere hemen harekete geçti. Sürprizin
zedelenmemesi için, habersiz gitmesini
isteyen Semra’ya aldırmadı, telefon etti
Sinan’a. Galata Kulesi’nin yakınında,
yeni aldıkları ve şimdilerde Sinan’ın
oturulabilecek duruma getirmeye ça-
lıştığı evin yerini ayrıntılı olarak tarif
etmiş, telefonunu vermişti Semra. Çat

**“BAK,” DİYORDU
SINAN. “GÖZLERİN
GİDEREK DAHA
ÇOK NERGİSE
BENZEMEYE
BAŞLADI.
UYKULU, MAHMUR,
YARI SARHOŞ.”
SONRA KENDİSİNE
ÇEKİP GÖZLERİNDEN
ÖPÜYORDU JALE’Yİ**

kapı gitmek istemedi. Hem bu kadar tek-
lifsiz olmanın pek yakışık almayacağını
düşündüğünden hem de adını koymak
istemediği birtakım sezgilerden dolayı
haber verdi, kapıdan da olsa bir uğrayaca-
ğını, böylece Türkiye’deki yeni evlerini
de görmüş olacağını söyledi; küçük bir
ziyaret için uygun olup olmadığını sordu.

“Küçük ziyaret de ne demekmiş,”
diye karşılıdı Sinan. “Yemeğe geliyo-
sun akşama,” dedi. “Evi yerleştirdim
sayılır. O kadar güzel şeyler aldım ki
görsen bayılırsın. Akşam yedi - yedi
buçuk sularında yemeğe bekliyorum.”

Akşama kadar bir daha aklına getirme-
di buluşmayı Jale. Akşam, iş çıkışı, evine
gidip ayaküstü bir şeyler atıştırdıktan son-
ra, televizyonun karşısındaki koltuğa gö-
mülmeyi ve orada öylece uyulamayı hayal
ederken anımsadı Semra’ya verdiği sözü.

“Eyyvah,” dedi. “Az kalsın unutu-
yordum.” Yapılacak bir şey yoktu. Ne ka-

dar yorgun, ne kadar isteksiz olursa olsun
bir söz vermişse o sözü tutmak zorunday-
dı. Taksim’deki çiçekçilerden kocaman bir
nergis demeti yaptırıp tramvaya bindi; Ku-
ledibi’ne geldiğinde de eliyle koymuş gibi
buldu evi. Sinan, karşısında Jale’yi gör-
düğünde değil, Jale’nin elindeki koca-
man nergis demetini gördüğünde şaş-
kına döndü, ağlayacak gibi oldu.

Jale, “Doğum günün kutlu olsun;
nice yıllara...” derken o, bir tek şey söy-
lüyordu: “Nasıl olur?” Doğum günü ol-
duğunu da nergisi çok sevdiğini de Sem-
ra’nın haber verdiğini birkaç kez söyledi
Jale; ama Sinan, “Nasıl olur?” diyordu
boyuna. “İlk kez, doğum günüm en
sevdiğim çiçekle kutlanıyor.” Durup
durup bunu söylüyordu. Sonunda Jale de
karısını anımsatmak konusundaki ısrarın-
dan vazgeçti. Doğum günü olduğunu
ve en sevdiği çiçeğin nergis olduğunu
Semra söylememiş olsa nereden bilebi-
lirdi ki? Sinan’ın bunu tahmin etmemesi
mümkün değildi. Jale’nin gülümseyen
bakışları altında, nergisleri öpe koklaya
vazoya yerleştirdi, sonra da vazoyu ye-
mek masasının ortasına. Sofranın güzelli-
ğini de o sırada fark etti Jale. Hiçbir ay-
rıntısı unutulmamış bir rakı sofrasıydı.
Bir erkek tarafından hazırlandığına kolay
kolay inanılmayacak güzellikte bir sofraydı.
Birbirinden hoş görünen yemekler, tablo
gibi süslenmiş meze tabakları, kristal bardak-
larda su, buz kabı ve mumlar... Özel-
likle bu sonuncu ayrıntı biraz fazla gel-
diyse de kuşkuculuğa gerek olmadığına
hemencecik karar verip kovdu aklından
olası suçlamaları.

Onu masadaki yerine, Hollywood
filmlerinde prenseslere davranıldığı gibi
geçirdi Sinan. Elini, öpmeye hazır bir
yükseklikte tutarak, sandalyesini çekerek,
önünde eğilerek... Kadehler doğum gü-
nü şerefine kaldırılırken nergisin mitolo-

jideki anlamını anlatmaya başlamıştı bile.
Jale biliyor muydu ki nergis, adını, su-
da kendi yansımasını görüp kendisine
âşık olan Narkissos’tan almaktadır?
Narsizim sözcüğüne kaynaklık eden Nar-
kissos, Echo’nun aşkına yanıt vermeyince
tanrılar tarafından cezalandırılmış ve işte
bu çiçeğe dönüştürülmüştür. Peki, ken-
di adının anlamını biliyor muydu Jale?
Jale’nin, gece serinliğinde bitkilerin, de-
mek ki çiçeklerin ve hatta nergisin de
üzerinde toplanan küçük su damlaları an-
lamına geldiğini biliyor muydu? Küçük,
serin, ferahlatan su damlaları...

İkinci kadehin sonrasında birden hız-
landı gecenin akışı. Hep Sinan konu-
şuyordu; Jale, bu kadar çok şey bilmesine
inanamayarak, hayranlıkla dinliyordu
onu. Bu geceyi karısının hazırladığını bir-
kaç kez söylemeye çalıştıysa da daha
Semra’nın adını andığı anda susturuldu.
Almanya bu eve kadar gelmemeliydi.
Oraya ait her şey orada kalmalı; bu gece-
nin güzelliğini gölgelememeliydi. Bu,
her an yaşanabilecek bir gece değildi. Ne
kadar özel olduğunu anlamıyor muydu
Jale? Gecenin, kendisinin, Sinan’ın, ner-
gislerin, her şeyin?..

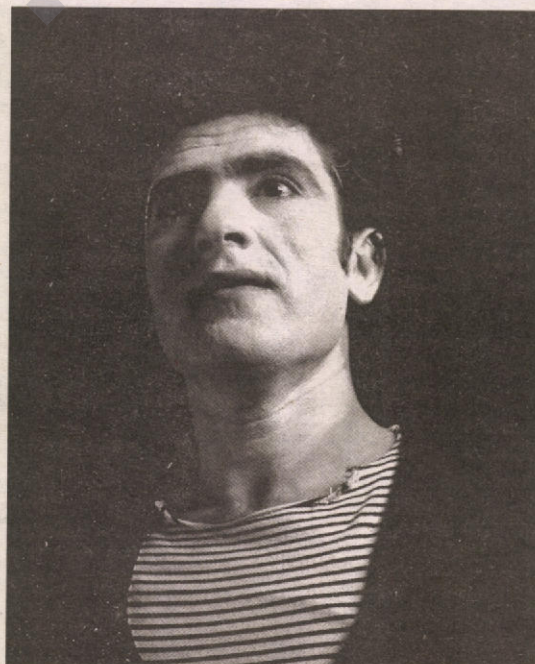
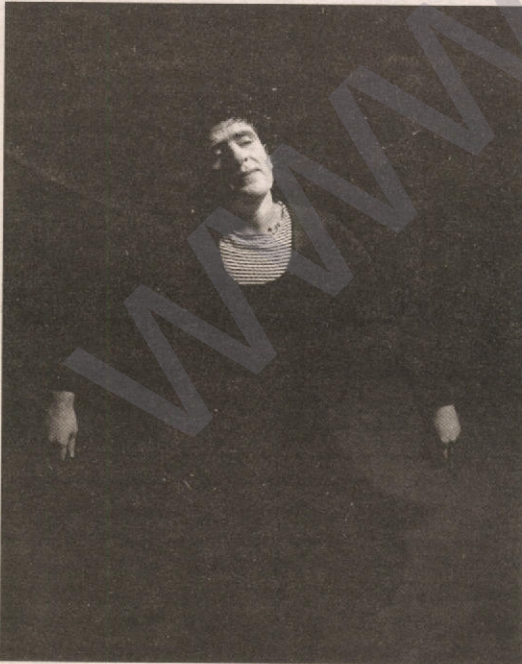
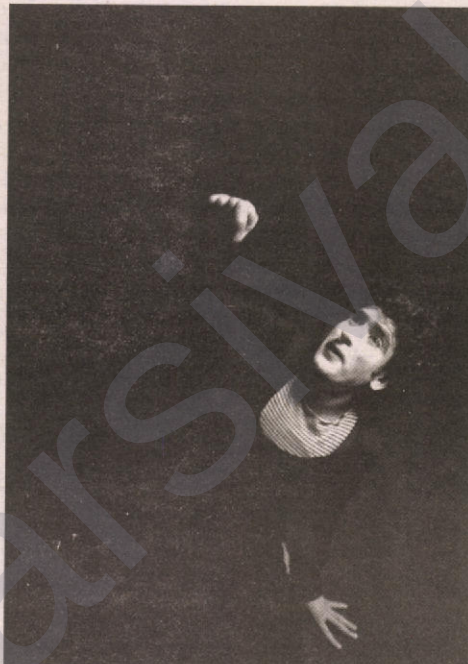
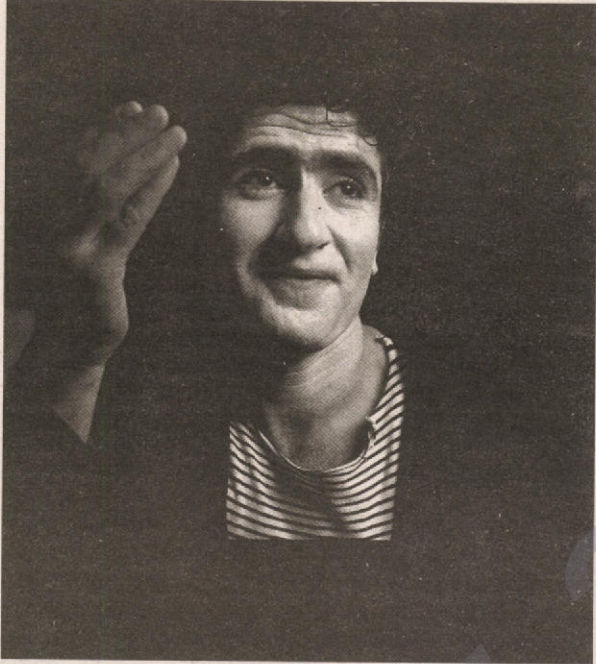
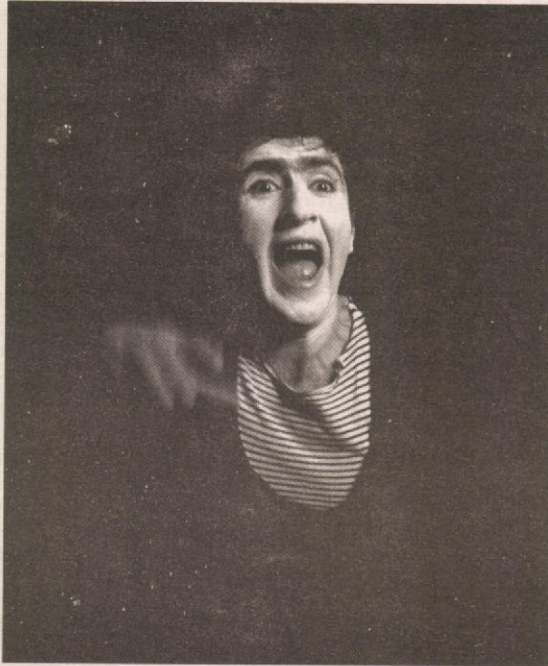
“Bak,” diyordu Sinan. “Gözlerin gi-
derek daha çok nergise benzemeye
başladı. Uykulu, mahmur, yarı sar-
hoş.” Sonra kendisine çekip gözlerinden
öpiyordu Jale’yi. Jale de yaşanacak olan
her neyse yaşamaya çoktan karar vermiş-
ti. Doğrusu, şimdiye kadar bunca el üs-
tünde tutulduğu, bunca yüceltildiği ne
bir gün ne bir gece yaşamıştı. Bu gece de
böyle yaşansın, yaşanmışlıklar defterine
böyle kaydedilsindi.

Nergisin bir anlamı daha vardı.
Onu biliyor muydu bakalım Jale? Ka-
panmayan göz demekti nergis. Kapan-
mayan ve hep bekleyen, sonsuza dek
bekleyecek olan. Tıpkı, “Gül hasretinle
yollara tutsun kulağını / Nergis gibi,
kıyamete dek çeksin intizar” beyitinde
olduğu gibi. Beklemek demekti “inti-
zar”. Bunu biliyor muydu Jale? Sinan’ın
belki de yıllardan beri, var olduğunu bil-
meden hep onu beklediğini biliyor muy-
du? Jale’nin bir adının da “şebnem” ol-
duğunu biliyor muydu peki? Böylece Si-
nan nergise, Jale çiy tanelerine dönüşü-
yordu hızla. Demek ki bilmeden hep bu-
günü beklemişlerdi. Nergis’in aşkına ya-
nıt vermemek, cezayı gerektirirdi. Yarın
yoktu, dün hiç olmamıştı. Şimdi vardı
yalnızca ve şimdi, Sinan’ın doğum günü
şerefine, artık Sinan demek olan nergisler-
in üzerine yağın çiy taneleriydi Jale.

Ve inan bana burada anlam bambaşkadır...

ata aksoy

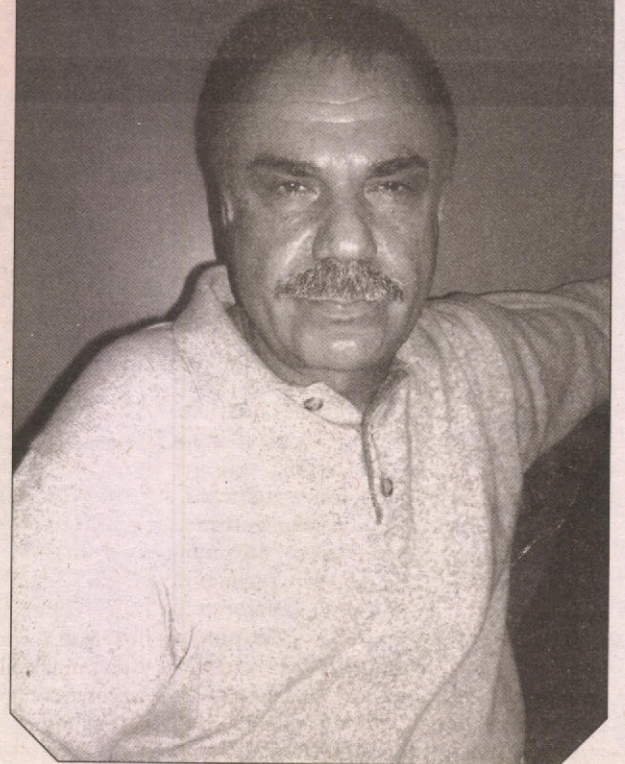
Yolculuk

Ve hep bilinir bu yolculuk
Ve doyumsuz yürünür
Ve her adımında
Kalbin yangın yeridir aşk
Gök yarılr
yıldırımlar düşer aklın üstüne
gün gelir
titrek bir hüznün olur sabahın sesi
sorgusuz uyanırsın
direnirsin kalkışırsın
oysa kendi nefesindir
içini yakan
kolların taşar çatin tutuşur
Kâr etmez ne ağaç gölgesi
ne yağmur
ne boğuşkan sel suyu
parçalanır yeryüzü
imkansız şarkılar dökülür
dağ yamaçlarından
gün susar bahar olur
fişkirir
kavurgan leylaklar kozalarından
sarsalar dağıtır ıslak göğsünü
Büyücü eller tütsüler kan yollarını
Bilinmez
nerede ne zaman dinginleşir kasırgan

Yani sen de bil ki ey çocuk
kanırtarak koklamaktır hayatı
ve
suskun bir ay tutulmasıdır aşk...

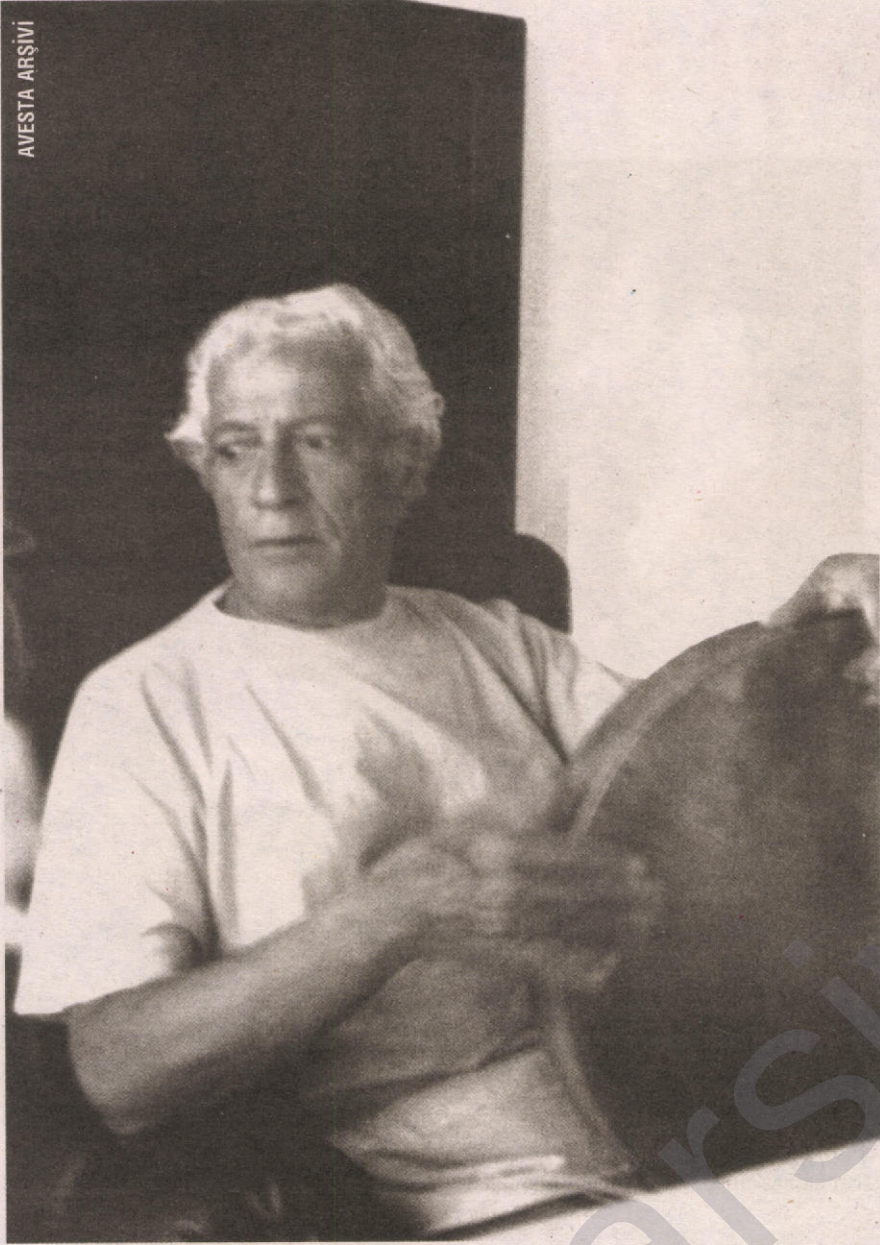
30 Ocak 2005 / Muğla

halilergün

NUSEYBİN MACERALARI

AVESTA ARŞIVI

Nuseybin'den söz ederken Musa Anter'in adını anmamak ayıp olurdu.

NUSEYBİN her zaman için önemli bir merkez. Mardin-Cizre yolu üzerinde, kalmasak bile mutlaka uğradığımız, eş-dostla görüştüğümüz bir sınır ilçesi. O bölgede sınır cetvelle çizilmiş olduğu için ilçenin yarısı Türkiye, diğer yarısı Suriye topraklarında kalmış. İlçenin ortasından dikenli telli bir hat geçiyor. Dolayısıyla bir ailenin bazı mensupları bir devletin, diğerleri ise bir başka devletin taabiyetinde. Aslında Suriye Kürtlerine o zamanlar nüfus cüzdanı bile verilmiyordu. Şimdilerde durum nedir bilmiyorum. Ama Nuseybin/Kamışlı'nın bellegimdeki en eski bilgisi, 1980 darbesinin hemen ardından Kawa'nın Merkez Komite üyelerinin Türkiye'ye giriş yapmaya hazırlanırken, bir ihbar sonucu baskına uğrayıp topyekün katledilmeleri. Kürt sol hareketi, Kürt mücadelesi açısından trajik bir kayıp... O dönem Nuseybin Kaymakamı olan zati çok çok sonra Siirt Valisi olarak görüyoruz. Mülkiye'den 1968 mezunu. Cengiz Çandar'ın sınıf arkadaşı olduğunu söylemişti. Celal Başlangıç ise bu yetkili için bir keresinde "Bu şahıs, OHAL Valisinin

bilmediği şeyleri de bilir" demişti. Bölgede o zamanlar paralel örgütlenmeler vardı. Devlet, devletin katmanları, resmi silahlı kurumlar, onların yan kuruluşları, paradedvet, paramiliter örgütlenmeler...

Nuseybin daha sonraları, ilginç mektupların yazarı eski PKK'lı Mehmet Şener'in de bir cinayete kurban gittiği ilçe. Nuseybin'den söz ederken Musa Anter'in adını anmamak ayıp olur. Akarsu ilçesindeki doğal akademi de rastlamıştım bir keresinde Ape Musa'ya. Kürt bilgisi etrafındaki gençlere anılarını anlatıyor, boş zamanlarında Zerdüşterler kutsal kitabını Arapça'dan Kürtçe'ye çeviriyordu. İnce mizahın aristokrat gülümseyişi idi Ape Musa. Kelimenin gerçek anlamıyla Türkiyeli bir Kürttü. Bağdat Caddesi'ni de Çukurca'yı da aynı derecede bilir, aynı derecede severdi. Akarsu, Diyarbakır, Drago'staki evinde, İstanbul'daki toplantı, buluşma ve görüşmelerde çok şey öğrendik hepimiz Musa Anter'den. Kitaplarını okuduk, yazılarını izledik, konuşmalarını dinledik. Sadece mevcut, güncel siyasi durum değil, Kürt tarihi, coğrafyası, kimyası ve fiziği hakkında damıtılmış bilgilerle donattı muhattaplarını.

Kawa'nın, Mehmet Şener'in, Musa Anter'in izleri vardır Nuseybin'de. Kamışlı'nın ikiz kardeşi Nuseybin çilekeş, canlı, heyecanlı bir ilçe. Eh bizim de bir-iki tehlikeli olayımız olmuştur burada...

Ama bence en önemlisi Ape Musa, yaşamıyla bize Kürt ruhunu sergiledi. Sayfalar yetmez Ape Musa'yı anlatmaya, betimlemeye...

Nuseybin'den üç kare daha sonra da müsaade...

Bir keresinde Halil Nebiler'le beraber Cizre'ye doğru gidiyoruz. Nuseybin kavşığında polis kontrolü var. Durduk, kimliklerimizi gösterdik. Arabanın içini, bagajı filan aradılar. Bir baktım, Halil oradaki polislerden biriyle kucaklaşıyor. Gençten, efendi görünümlü bir polis. Halil takdim etti:

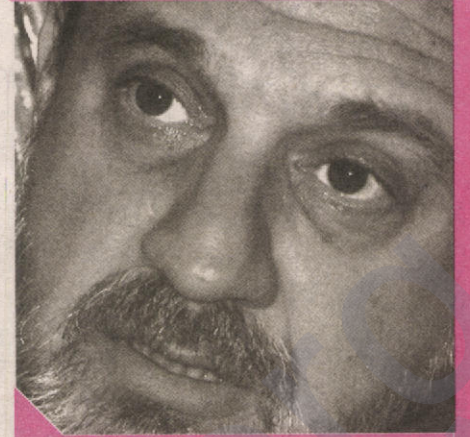
- Abi, bu arkadaşı ben İstanbul'dan tanırım, en son Boğaz Köprüsü nöbetine vermişlerdi...

Karadeniz'den esen buz gibi rüzgarda Boğaz Köprüsü üzerinde nöbet, İstanbul polisi için sürgün sayılıyor, en berbat nöbet noktalarından biri. Halil'in tanıdığı polis, anlaşılan teşkilat açısından pek makbul bir görevli olmasa gerek ki, Boğaz Köprüsü'nden sonra da adamı Nuseybin'e sürmüşler. Galiba Trakyalı idi. Yeni gelmiş Nuseybin'deki görevine, 2-3 gün ancak olmuş. "Nasıl gidiyor işler" diye sorduk. Polis memuru sıkıntılı, hatta sinirli. Sunturlu bir küfür salladı sonra da:

- Bir var. Her gece gelip bizim karakolu tanyıyor. 3 gece üst üste geldi taradı kaçtı. Bir yakalasam ayaklarını kıracağım veledin!

Trakyalı gariban polis memuru hem cahil hem de kendisine gerekli eğitim verilmediği için PKK'yi bir tek yaramaz çocuk sanıyor. Yakalarsa ayağını kıracağını veledin!

1992 Cizre Newroz'u trajik geçmişti. Cizre'de otele bizim Fuat Kozluklu'yu polis ille de alıp götürmek istiyor. Zar zor bir arabanın bagajına atıp Fuat'ı kaçırdık. Baktık durum kritik, bizim de Cizre'den ayrılmamız lazım. Ben BBC Türkçe Servisinin muhabiri olarak isim ve ses olarak tanınıyorum. Bir kesim yurttas açısından gazeteci olarak tanınıyorum, polis-asker-jandarma-Jitem gibi resmi kurumlar açısından da ortadan kaldırılması/susturulması gereken biri olarak biliniyorum. Bu tehdidin farkında olduğum için bölgede tek başına hiç dolaşmıyorum. Ayrıca yanımda bana benzeyen başka bir arkadaşın kimliği var. Kontrollerde benim adımı görseler pek iyi olmaz. Neyse... Cizre'den bir grup

[ragıpduran
ragip137@hotmail.com]

arkadaş bir arabaya binip Diyarbakır'a doğru yol almaya başladık. Eyvah, Nuseybin'de polis kontrolü. Arabadan bile inmedik, polis-jandarma-sivil polis üçlüsü ellerinde uzun namlulu silahlar ve telsizler, camdan arabanın içine bakıp seslendi:

- Fuat burada mı Fuat?

"Yok" dedik tabii. Yoktu hakikaten.

Ardından, pis bir şekilde telaffuz edip, adımı sordu. Vakit geçirmeden yanıtladım, geriye Cizre'ye doğru dönüp;

- Biz yola çıkarken o daha oteleydi, 1-2 gün daha kalacakmış, dedim.

Acaip bir küfürün ardından "Hadi basın gidin buradan" dedi polis. Ufff...

Yine bir Nuseybin durağı. O zamanlar Müslim, Belediye Başkanı. Ama Başkan'a ulaşmadan kod adı Taras Bulba olan bir Özel Tim bizi istemeden misafir etti karakola. Yanımda Vedat Yenerer var. Önce havadan sudan konuştuk, sonra konu ciddi siyasi meselelere geldi. Karşımızdaki adamın göğsü fişeklikle dolu, her bir yerinden kamlar, tabancalar filan kışkırtıyor. Seyyar cephanecisi. Adam üstelik ideolog. Dünya tahlili filan yapıyor, Kürt meselesine bakışı da MHP'ninkinin aynısı. Biz ağızımızı açmadan bu ırkçı, saldırgan görüşleri dinliyoruz. Taras Bulba bilahare medya analizlerine de geçti ve o zaman içinde bulunduğumuz tehlikenin farkına vardık:

- Özellikle İngiliz emperyalizmi BBC aracılığıyla bölgeyi karıştırıyor. Bunların Ragıp Duran adında bir muhabiri var, zaten Londra'da özel eğitim almış, sık gelir buralara devlet karşıtı haberler yapar...

Vedat ilk defa söze karıştı:

- Tanırım ben onu.

Vedat'ın beni ele verecek hali yok, aklımdan bile geçmez ama ben de alta kalmamak için muhabbete dahil oldum:

- Ben de tanırım (Yalan değil hani...)

Taras Bulba, bu BBC muhabirini ele geçirirse neler yapacağını anlatmaya başlayınca, ben sabırsızlanıp, sinirlenmeye başladım haliyle. İki defa bir saatime bakıyorum. Neyse... Bir an önce tehdit mekanından uzaklaşmamız gerekiyor. Biz tabii bölgeye ilk kez gelen çaylak muhabir rolündeyiz:

- Buradan Cizre'ye kaç saatte gidilir?

- Cizre'de iyi otel var mı?

- Bize PeKaKa konusunda bilgi verecek resmi yetkili kim? cinsinden sorular sorup, Taras Bulba'dan izin istedik.

Cizre yolunda Vedat gülümseyerek bana dedi ki:

- Artık bana bir yemek ısmarlarsın, bak hayatını kurtardım...

Şağol Vedat. Elveda Taras Bulba!

[muhsin kızılkaya]
nikizilkaya@esmerdergisi.com

ZAGROS DAĞLARI'NDAN Bağdat Sarayı'na Mam Celal!

MELA Mustafa Barzani'nin efsaneyle büyüdü. Doğduğum köy sınırdaydı. Sınırın öte yakasında süren kıyasıya savaşta patlayan top sesleri, yaşadığımız köye kadar geliyor, "cephe radyosu" savaştan her gün haberler veriyordu. Ajitator bir spike-rin sesi kalmış kulağımda; Hewlêr ovasında kaçışan "ereboşk"ların ardına vermişti pêşmergeler, zafer yakındı!

Zafer haberleri yerine bir gün yenilgi haberi geldi. 1975 yılıydı; sınırdan yüzlerce, binlerce Kürt girdi yaşadığımız köylere. Herkes yardıma koştu, kamyonlara, minibüslere doldurdular çocuk çocuğu, İran'a ulaştırdılar. **Mela Mustafa**, oğlu İdris ve Mesut'la Amerika'nın yolunu tutmuştu.

Birkaç yıl sonra kendimi "devrimci mücadelenin" içinde buldum. Benden büyük abilerim, o zamana kadar alışkın olmadığım bir dilden konuşuyorlardı. "Sosyalizmin alfabesi" çalıştığım ilk ders oldu. İlk ders, bana emperyalizm düşmanlığını aşıladı. "Feodalizm" geri bir şeydi, "ağalara" karşıydı mücadele-miz, ülkeye sosyalizmi egemen kılacaktı.

O halde **Mela Mustafa Barzani**'yle olan duygusal bağım kopmalıydı. Emperyalist bir ülkeye sığınmış bir feodal ağaydı artık Barzani! Kıyasıya süren tartışmaya günün birinde Kemal Burkay ve arkadaşlarının çıkardığı "Özgürlük Yolu" dergisi noktayı koydu. Barzani'nin Amerikan Başkanı Carter'a yazdığı mektupları yayınladı. Mektuplarda Barzani, Carter'dan "medet" umuyordu. **Barzani'nin alternatifleri hazır, sosyalist fikirleri benimsemiş, dünyaya bizim baktığımız pencereden bakan Celal Talabani...**

Talabani adı, benim için yeni değildi. Çocukluğumdan kalmıştı belleğimde. Barzani'ye "ihanet" etmiş, bir sürü adamı Barzani'den koparıp 1976 yılında **Yekitiyi Niştimanî Kurdistan (Kürdistan Yurtseverler Birliği)** adında bir örgüt kurmuş, Allah kitap tanımaz bir komünistti! Bu bilgiyle büyümüştüm. Şimdi içinde yer aldığım teşkilat (DDKD), bana bu bilgiyi unutmamı, Irak'ta Kürtler kurtulacaksa, bu adam sayesinde kurtulacaklarını öğrenmemi, dahası bu fikri benimsememi istiyordu benden. Kaldı ki, henüz mahallede top peşinde koşarken, şehrin içinde saçlarını uzatmış, favorilerini kulak memelerinin altında kesmiş, İspanyol paça pantolonlar giyen, camiye gitmeyen, dine küfreden birtakım "Celaliler" in çarşıda dolaştığını haber vermişlerdi büyüklere. Uzaktan "nefretle" bakıyordum

onlara Medreseye giden, dini bilgilerle büyüyen, camide Kürtçe hutbe okuması yasak olduğu ve Türkçe bilmediği için imanın yerine Türkçe hutbe okuyan bir "Müslüman" çocuktum çünkü. Şimdi bütün bunlardan vazgeçmiş, "Şerefname"yi okumuş, Barzani ile olan duygusal bağını gizlemiş biri olarak onların içindeydim. "Diyalektik materyalizm" yeni rehberimdi. Bu felsefi ideali rehber etmiş olan Talabani ile yeniden "fikri" bir ilişki kurmam gerekmiyordu, demek ki dünyaya aynı gözlükle bakıyorduk. O halde ben de "Celali" olmalıydım.

Kısa süren devrimci maceram boyunca, bütün akranlarım gibi iki şeyi gizledim; "komünist" demedim hiçbir zaman kendime, çünkü "komünistlik" dinsizlikti, bir de "Celali" demedim, "Celali" olmak dinsizlikten de öte bir şeydi. O halde "dine karşı çıkmayan gizli bir komünist", Barzani sevgisini içine gömen sahte bir "Celali"ydım ben. Çünkü teşkilatım meseleyi böyle koymuştu!

1978 yazında, tarihe "Hakkari olayları" olarak geçen hadisenin tarihi yazılmadı sanırım. 1964 yılı Temmuz ayı başında Barzani'nin, Ranya'da 600 delegenin katılmasıyla topladığı "Kürdistan Demokrat Partisi" kongresine Merkez Komitesi ve Politbüro üyeleri katılmayınca, Barzani hepsini görevden alıyor. Politbüro'nun başında bulunan ve daha sonra Celal Talabani'nin kayınpederi olacak olan İbrahim Ahmet, Barzani'yi "aşiretçilik"le suçlayıp, yanına yaklaşık bin pêşmergeyle politbüro üyeleri Celal Talabani, Osman Mustafa, Ali Askeri ve Hilmi Şerif'i alarak partiden ayrılıp İran'a sığınıyor. İbrahim Ahmed ve Celal Talabani hareketin "bir kurul" tarafından yönetilmesini istiyor, çünkü 1964 yılına kadar partide sadece Mela Mustafa Barzani'nin borusu ötüyor. Dördü de çok parlak birer Kürt aydını olan bu ekip, Barzani'yi "mağara politikacısı" olarak nitelendirip bugüne kadar süren ilk "kopuşu" sağlıyorlar.

İşte 1978 yılının yaz aylarında, Hakkari'nin Şemdinli ilçesinden girip, Çukurca ilçesinden Irak'ın Bahdinan bölgesine gitmek isteyen Talabani'ye bağlı binlerce pêşmergenin başında, Talabani'yle birlikte KDP'den ilk ayrılan dört kişiden biri olan **Ali Askeri** var. 1974 yenilgisinden sonra kendini fesheden **Kürdistan Demokrat Partisi**'nin yerine kurulmuş "Qiyadeyi Mueqet" (Geçici Komite) gelenlerin önünü kesmek üzere Hakkari'deki Pinyanişi ve Jirkî aşiretiyle ilişki kuruyor, biraz da devletin göz yummasıyla Ebo Enter'in komutasında binlerce pêşmergesiyle Çukurca ilçesinden Hakkari'ye giriyor. Savaş günlerce sürüyor. Kokuşmuş cesetleri toplu mezarlara gömerken Bazê köyündeydim. Gömülen her genç Talabani pêşmergesinin cep-

1991 yılında Dolmabahçe Sarayı'nda konuştuğum adamın, 14 yıl sonra Irak'a Cumhurbaşkanı olacağını söyleselelerdi nasıl bir cevap verirdim biliyorum...

**Celal Talabani gizlice
Türkiye'ye girmiş,
giderken
Yüksekova'ya
uğramış, Şemdinli
sınırından geçirmek
için "kara çarşaf"
giydirdiklerini
anlatmışlardı
arkadaşlar...**

rinden bizim de okuduğumuz Mao'nun "Halk Savaşının Taktikleri" kitabı çıkıyordu. Bir de çocuklarının fotoğrafları... Ali Askeri'yi yıkık bir kilisede buldular. Günlerce aç, susuz yaşamıştı. Alıp götürdüler, çok sonra kurşuna dizilme haberi bize ulaştığında içimizde bir dal kırılmış gibi oldu!

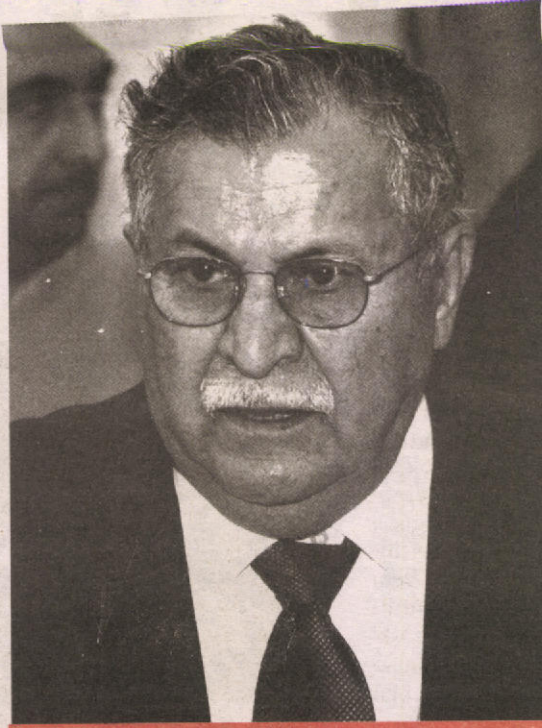
Çok değil, bu hadiseden iki yıl önce şehrimizden geçmişti Celal Talabani. Gizlice Türkiye'ye girmiş, bir sürü temasta bulunduktan sonra, giderken Yüksekova'ya uğramıştı. Şemdinli sınırından geçirmek için "kara çarşaf" giydirdiklerini anlatmışlardı arkadaşlar; tevatür de olabilir; bir efsane, kara çarşafı geçip gitmişti şehrimizden.

Nereden gelmişti bu adam? Çok sonraları Ortadoğu'nun gördüğü en "kıvrak" politikacı olarak nitelendirilecek, 50 yıl boyunca kurtlar sofrasında herkesi parmağında oynatacak, Zağros dağlarının mağaralarından Bağdat'ın ihtişamlı saraylarına taşınacak, tarih boyunca bir Arap ülkesinin gördüğü ilk Kürt Cumhurbaşkanı olacak Mam Celal kimdi?

1991 yılının baharında, İstanbul'da düzenlenen "Sosyalist Enternasyonal"ın

toplantısına resmen davet edilip, Boğaz'da tatlı bir Sarayı'nın bahçesinde etrafını onlarca gazeteci, bürokrat ve devlet adamı sarmışken, bir gazeteci olarak ilk defa karşılaşip ana dilimden bir kaç kelim ettiğimde, hakkında çok az şey biliyordum herkes gibi.

1933 yılında Dukan'ın Kelkan köyünde dünyaya geldiğini, ilk ve ortaokulu Koyi'de, liseyi Hewlêr ve Kerkük'te okuduğunu, henüz 13 yaşındayken 1946 yılında bir öğretmenin teşvikiyle bir grup arkadaşıyla birlikte "Komelay Pêşkewtinî Xwendewarî" adlı illegal bir öğrenci derneği kurup başına geçtiğini, Ömer Debabe'nin 1947 yılında onu "Kürdistan Demokrat Partisi"ne üye yaptığını, 1948 yılında Bağdat'ta yapılan "Irak Öğrenci Birliği"nin kongresine Koyi öğrencilerini temsilen katıldığını, kongrede birliğin merkez yönetimine yedek üye olarak seçildiğini, 1950 yılında Hewlêr'de Mîrza Abdülkerim ile Avnî Yusuf'la beraber KDP'nin bölge örgütlenmesini yaptığını, 1951'de henüz 18 yaşındayken KDP'nin ikinci kongresinde Merkez Komitesi'ne seçildiğini, aynı yıl illegal olarak yayınlanan "Rizgar" dergisinde "Agirewe" adında bir makale yazdığı için bir grup arkadaşıyla Musul'a sürgüne gönderildiğini, sürgünden sonra Kerkük'e dönüp eğitimine kaldığı yerden devam ettiğini, KDP'nin basın faaliyetlerini yürüttüğü için tutuklandığını, 1953 yılında Bağdat'ta Hukuk Fakültesi'ne yazıldığını, yine aynı yıl toplanan partinin üçüncü kongresinde yine Merkez Komitesi'ne seçildiğini, yine aynı yıl toplanan "Yekitiya Xwendevanên Kurdistan" (Kürdistan Öğrenciler Birliği)'nin genel sekreteri olduğunu, 1954 yılında KDP'nin Politbüro üyeliğine seçildiğini, 1955 yılında yurt dışında yapılan Uluslararası Gençlik Festivali'ne katıldığını, Moskova ve Çin'i ziyaret ettiğini, 1956 yılında yine gençlik festivali dolayısıyla Moskova'ya tekrar gittiğini, o sırada Rusya'da sürgün hayatı yaşayan Mela Mustafa Barzani ve Dr. Aziz Şemzîni'yi ziyaret ettiğini, aynı yıl "Kürdistan Öğrenciler Birliği"nin genel sekreteri olduğu için arandığını, 1958 yılında Haşemî Monarşisi'nin yıkılmasıyla yarım kalan üniversite eğitimine devam ettiğini, aynı sırada "Xebat" (Uğraş) ve "Kürdistan" gazetelerinin yayınında görev aldığını, 1959 yılında hukuk fakültesini bitirdiğini, 1960 yılında Politbüro üyesi olarak Süleymaniye bölgesine atandığını, 1961'de Abdülkerim Kasım idaresine karşı başlatılan Eylül Devrimi'nde Kerkük ve Süleymaniye'nin sorumluluğunu aldığını, Mawat, Rezan ve Karadax mintikasında direnişi örgütlediğini, Mart 1962'de düzenli bir saldırıyla Şarbajeri'yi ele geçirdiğini, 1963 yılında Mısır Devlet başkanı Cemal Abdülnasır ve Cezayir Devlet başkanı Ahmed bin Bela'yla görüşmeye giden Kürt heyetine başkanlık yaptığını, aynı yıl Kürdistan Devrimi'nin temsilcisi olarak Fransa, Almanya, Rusya, Balkanlar ve Avusturya'ya ziyaret ettiğini, 1964 yılında KDP'den ayrılarak İran'a kaçtığını, daha sonra dönüp Irak yönetimiyle ilişkiye geçtiğini, bu yüzden ciddi eleştirilere hedef olduğunu, 1970'te KDP'nin iki kanadının birleşmesinde önemli rol oynadığını, 1972-74 yılları arasında Mısır, Lübnan ve Libya'da Kürt davası için çalıştığını, 1975 yenilgisinden sonra, "Komelay Rençderanî Kurdistan" (Kürdistan İşçi Örgütü) "Şoreşgeran" (Devrimciler) ve "Xeta Giştî" (Genel Hat) adlı sol ve Marksist örgütleri ve bağımsız aydınları "Yekitiya Nîştîmanî Kurdistan" (Kürdistan Yurtseverler Birliği) çatısı altında bir araya getirdiğini, yenilgiden bir yıl sonra, 1976 yılında "Yeni Devrim" hamlesiyle Irak yönetimine karşı silahlı mücadele başlattığını, silahlı mücadeleyi 1988 yılına kadar sürdürdüğünü, Enfal hareketiyle ve Halepçe'yle yenilgiye uğradığını, 1991 Körfez hareketiyle artık tamamen ülkesine yerleştiğini, 1992 yılında federal yapının tesisi

Talabani'nin bir aşireti yoktu. Herhangi bir Kürt aşiretine mensup değildi Celal Talabani; aristokrat bir aileden geliyordu

sinde önemli bir rol oynadığını çok sonra, bu yazının başına oturmadan önce Aso Zagrosi'nin İnternet'te yayınlanan bir makalesinden öğrendim.

1991 yılının ışıklarla dolu o bahar gecesinde Dolmabahçe Sarayı'nda Kürtçe'nin Kurmanci lehçesinden, mesleğe yeni başlamış genç bir gazeteci heyecanıyla konuştuğum adamın, (Kürtçe konuşmuştu gören Metin Toker merak edip yanımıza gelmişti) aradan 14 yıl geçtikten sonra Irak'a Cumhurbaşkanı olacağını söyleselerdi, nasıl bir cevap verirdim bilmiyorum. O akşam üzeri, orada kendisine, "İstanbul'a ilk gelişiniz mi?" diye sormuş, "Değil tabii, daha önce de birkaç kez geldim, ama gelişimden hiç kimsenin haberi olmadı" yanıtını almıştım. Bu buluşmadan birkaç ay önce, Cengiz Çandar çalıştığım Güneş gazetesinde gelmiş, Turgut Özal'ın talimatıyla Talabani ile bir televizyon programına çıkacağını söylemişti. Dahası Turgut Özal, söyleşinin Kürtçe yapılmasını istemişti. Olursa eğer böyle bir şey, ben tercümanlık yapabilirdim diye sormuştu bana. O heyecanla birkaç gece uyuyamadığımı hatırlıyorum. Ne olduysa bir şeyler olmuş, daha sonra bu televizyon programı yapılmamıştı. Yapılmamış olması bile heyecanımı yatıştırmamıştı. Özgürlüklerin alabildiğine geliştiği, insanların mevcut yasalara göre, bugüne nazaran daha serbestçe kendilerini ifade ettiği yıld o yıl. Bir rüzgar esiyordu. O rüzgarın günün birinde hepimizi buralara kadar savuracağını hesaplamamıştık galiba, ülkenin demokratikleşme macerasının bu kadar sancılı olacağını hiç birimiz öngörememiştik.

Daha sonra Talabani ile ilgili her söz açıldığında, kendisinden "aşiret ağası" diye söz edildiğine tanık olduk her yerde, gazetelerde, televizyonlarda, devlet katlarında. Bu yazıyı yazmak için hakkımda bulabildiğim her şeyi okurken, bir tek şeye rastlamadım. Talabani'nin bir aşireti yoktu. Herhangi bir Kürt aşiretine mensup değildi Celal Talabani; aristokrat bir aileden geliyordu.

Bu yazı, genel başlığımı uyan bir yazı değil biliyorum. Çünkü Celal Talabani yakınımdaydı biri değil. Ama hepimizin "yakını" olarak okumuşsunuzdur sanırım.

Ne de olsa Kürtlerin sözlüğünde "Mam Celal" dır-onun adı!

Mecusi

Şemsiler Kayalığında uyandım, cebimde güneş
Otlar sararmış, dutlar ihtiyar
Gaipen sesler duymakta
Kibleniz değişecek, kibleniz...

Tanrının oğlu çan kulesinden bulut olup
Oturacak güneşinizin tepesine
Batıl sayıp topunuzu sonra bir Arap
Güneşten kayalarınızı eritecek nurâni yüzüyle
Gülümseyecek hâk tahtından
Kayalardan çan kuleleri yıkılırken
Yükselen minare gölgesinde

Sonra hep
Kâbe'ye döneceksiniz kavruk ruhunuzu
Minarelerde çan sesleri

Mecusiyim, mecusisin, mecusi.

ahmetçakmak

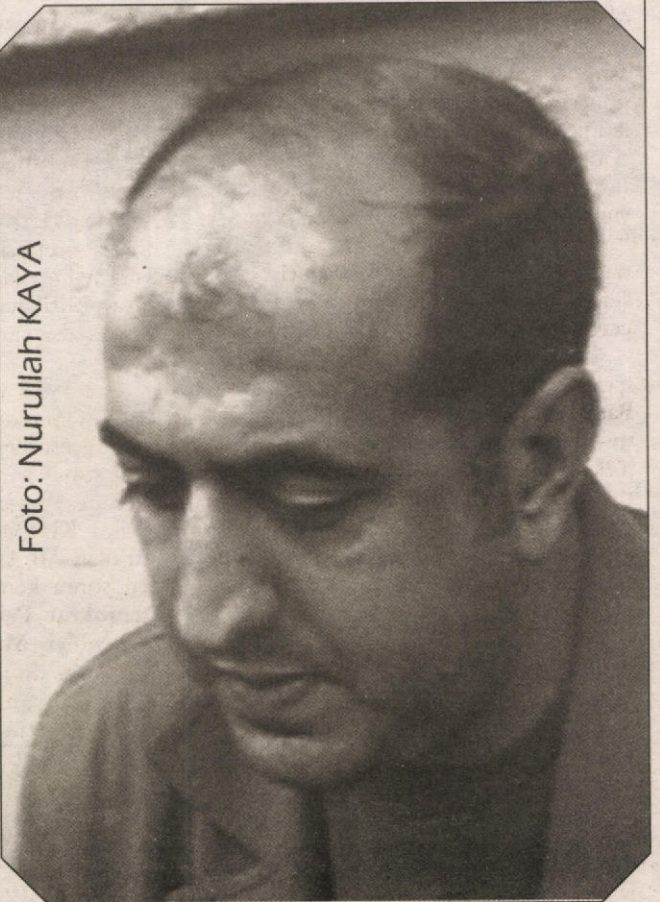
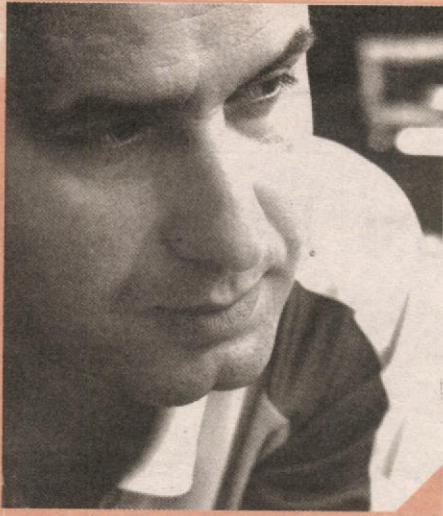

Foto: Nurullah KAYA

[kadir konuksever]

SEYRANTEPE Spor Kompleksinin yeni gövermiş taze çimlerinde yer ile yeksan ve üzerinde dört polis olduğu halde bağırmaı sürdüren, protokolü ziyadesiyle utanıran Memo; bu badireyi birkaç küçük sıyrıkla savuşturduktan sonra polislerin anasına avradına da düz gidince hakkında bir karar almanın gerekliliğini artık tartışmak bile yersizdi!

Bazıları onun için 'deli' deseler de, tribünlerde elde poşetiyle gezip onlar-

'şşş... abe sakız alisen?'

ca kişinin cebine sakız tıktırıp kaçması ve birkaç dakika sonra hasılat için -istemeyerek almış olsalar bile- tekrar adamları eliyle koyduğu gibi o kalabalıkta bulması takdire şayan bir maharetti. Adınızı öğrenip yüzünüzü bir kere gördükten sonra unutmaz, sonrasında sakız satmayı haraç kesmekle karıştıran Memo'nun gönüllü kurbanı oluverirdiniz. Diyarbakırspor maçlarının oynandığı Atatürk Stadyumu'nda da görülse onun esas çalışma alanı ikinci, üçüncü küme maçlarının oynandığı Seyrantepe ya da diğer adıyla Şilbe Spor Kompleksi ile konserler ve elbette ki Newroz kutlamalarıydı. Gelişini o ender ve nasılsa sıtmadan kurtulmuş bas bariton sesi ve attığı nara ile belli eder sonrasında hemen işe başlardı. Önce misafir takımın taraftarlarını ve yöneticilerini envai türlü sakızın bulunduğu poşetleri ile taciz eder, hassasiyetle her türlü beladan uzak kalmaya çalışan bu zevatı yolduktan sonra alt küme maçlarının cefakar izleyicilerine dadanırdı.

'Hayır' demek pek mümkün değil, eğer düşünüyorsanız aklınızdan çıkarın. Sempatik gülüşüyle, ya da hiç alakasız bir çirkişiyi sizi güldürür, onu terslediğinize bu hareketleriyle pişman ederdi. **Zaten hakkında anlatılan ve doğruluğu tartışılır hayat hikayesini de öğrendikten sonra direnemezsiniz Memo'ya karşı.** Ailesini 1971 Lice depreminde kaybettiği ve tek başına ayakta kalmaya çalıştığı yolundaki efsane gerçekten biraz uzak görünse de, sakız almayı biraz vicdan ile desteklemek gerektiğini düşünenlerin ellerini ceplerine atmaları için fevkalade etkiliydi.

Memo polis milletinden hoşlanmazdı.

Polisler de Memo'dan elbette. İşte Şilbe tesisle-

Diyarbakır Belediye Başkanı Osman Baydemir dahil Sakızçı Memo'yu sevmeyen yok gibi...

rinde polislerin zoruyla yeşil çimlerle yakın temas kuran Memo için tribünlerden yükselen **"Memo'ya uzanan eller kırılın"** sloganları işin boyutlarını içinden çıkılmaz hale getirmişti. Memo taraftarın ağır baskısıyla kurtulmuştu kurtulmasına ama yaptıkları da bini aşmıştı. Bu işin çözümü için de tek yol vardı artık!

Genelde holiganlar için alınan spor tesislerine girme yasağı Diyarbakır'da ilk kez, futboldan çok taraftarıyla kurduğu ticari bağla ilgilenen Memo'ya uygulandı. **Valilik kararıyla sakızçı Memo ekmek kapısından oldu. Ya da böyle düşündü herkes...**

Elinde örgüt bayrağı misali sakız torbalarıyla bir punduna getirip sahaya girmesi ve onlarca polisi arkasından koşturmasıyla ilk eylemini gerçekleştiren Memo'nun kolay lokma olmadığı anlaşılmış oldu. Polislerin derdest etmesi ve hiç değilse maç bitene kadar arabayla uzak bir yere götürülüp, istenmeyen kedi misali bırakılması da çözüm değildi. **Kendisini götüren polislerden önce sahaya dönmeyi başarması polisler için içinden çıkılmaz bir eziyetti.** Polise gıcık taraftarın tezahüratları ve sloganları ile yeniden çalışma alanına dönen Memo, futbolcular gibi yumruğuyla destekçilerine üç kez 'oley' yaptırdıktan sonra kendisini yeniden kovalayan polislerden kaçarken, maçı görüntüleyen yerel televizyon kameralarının önünden geçmeye özen gösteriyordu. Akşam elbette ki ve haliyle ekranlarda koşuşturan Memo'nun komik halleri kimini güldürüyor, kimilerinin de fena halde canını sıkıyordu.

Yakalayıp nezarete atmak çözüm değildi. Nüfus kağıdı yoktu ve oturduğu belirli bir adres bulunamıyor-

Polisler maç bitene kadar Sakızçı Memo'yu arabayla uzak bir yere götürüp, istenmeyen kedi misali bırakıyor ama O, polislerden önce sahaya dönüyor...

du. Hakkında alınmış karar olsa da Memo ile baş etmek gerçekten güç bir işti. Olayların gidişatı farklı ve faili meçhul önlemlerin gündeme gelmesine yol açtı bir süre sonra. **Ama kafası gözü patlasa da maçların en devamlı siması oldu Memo.**

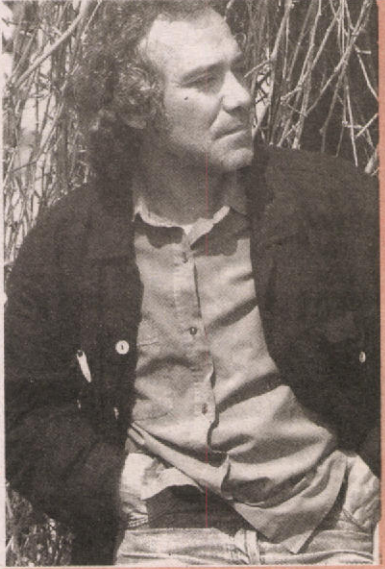
Polis ve resmi erkan ile amansız bir savaşın içerisine giren Memo ister istemez bir süre sonra kendini, sol kimlikleriyle öne çıkan, politik ama aynı zamanda sporla şöyle ya da böyle ilgilenen grubun arasında bulundu. İnsanlara müşteri gözüyle bakmasına karşın içerisinde bulunduğu şartlar onu orta yoldan ılımlı sola itmmişti. Müşteri portföyünde bu beklenmedik (!) azalmayı içerisine yeni girdiği gruplara dayanarak DEHAP, Büyükşehir ve alt belediyeler ile bura çıkışlı organizasyonlara yöneltti. Fazla da zorlanmadı; **çünkü o da artık bir muhalif kimlikti, her ne kadar kimliği olmasa da!**

Sakızçı Memo, bulduğu eşsiz destek, onu sahalardan uzak tutmakla görevli kolluk güçlerinin ekstra masrafı ve hatırlı spor adamlarının da araya girmesiyle; hiç ayrılmamış bile olsa yeniden sahalara döndü. 'Sakızçı Memoya uzanan eller kırılın' sloganlarıyla spor tesislerine şaşıa giriş yaptıktan sonra hemen piyasa yapması da uzun sürmedi; **'şşş abe sakız alisen?'**

NE ZAMAN BİR KADIN SEVDİM KİRAZLAR ÇİÇEK AÇTI...

şair'in hali

kotusair@yahoo.com

İçine kapanık aşkların gözyaşları oldu şairin halleri... Ve bir gün aşık olduğu kadınla konuşmaya karar verdi... Uzaktan seviyordu... Ne söylemeliydi? Eğer konuşup da kafasına kocaman bir "hayır" düşerse ne yapardı? Onun için şiirler yazıyordu ama söyleyemiyordu... Halden hale giriyor, doludizgin sarhoşluğuna koşuyordu. Ona aşkını itiraf edeceği cümleyi arayıp duruyordu. **Bakınız hanımefendi size, seni seviyorum diyebilir miyim? Ya da size aşık olduğumu söylesem kızarmısınız?**

- Afedersiniz sizin için şiirler yazmıştım, okuyabilir miyim?

- Bugün hava çok güzel, sizin kadar değil ama yine de sizde şık durdu.

Yok canım o kadar da değil. Söylenmez böyle şeyler. Şair yemeden içmeden kesilmez ama ona aşkını nasıl söyleyeceğini düşünüp dururken neredeyse aşkı unutacak duruma gelir.

Sahiden de böyle şeyler oluyor dedi kendi kendine. Çoğu insan sevgilisini mutlu etmeyi düşünmekten sevgilisini unuttuğu da olur. Sinemaya mı gitsek, yemeğe mi gitsek, taksiye mi binsek, otobüsle mi gitsek...

(Şair düşünüp durur yine aradığı cümleye döner)

Ona hangi cümleyi kursam kadın beni sever. Şiir gibi konuşsam, olmaz.

"Benimle bir çay içer misiniz?" gibi bir cümle çok sakıncalı ve sıradan. O da olmaz.

"İnsanlar kötü ama sadece sen iyisin" mi desem. Şair sıkıntılı, hayata küsmüş, 'böyle de olmaz' dediği sıkıntılar içindedir. Kadına söyleyeceği cümleyi bir türlü bulamaz.

Şairi görenler "Bugünlerde çok mutsuzsun ve çok içmeye başladın, yazık nedir seni böyle darmadağın eden dert" diye sorarlar.

Şair de onlara cevap verir:

- "Bu hayat, savaşlar, şu Amerika var

ya... Özgürlük, demokrasi bir türlü gelmedi, ağaç olduk, yaprak açtık hâlâ gelmedi, bunlardandır bu halim" diye geçiştirdi.

Ne zormuş aşık olmak. Zor olan aşk değil de, aşkını anlatabileceğin cümleyi bulmak ve onu sevdiğin kişiye söylemek. Şair halden halere geçerken birden şimşek çakar, gök gürler ve başlar yağmur yağmaya. Aşk içini, yağmur heryeri ıslatır.

Birden "buldum, buldum" diye bağırır. Yanından geçen biri "Neyi buldunuz beyefendi?" diye sorar.

Şair: "Cümleyi buldum, cümleyi buldum."

Adam tuhaf bir halde bakakalır.

Şair aşık olduğu kadınla karşılaştığı yere doğru yol alırken, önünde duran gölgenin ona ait olduğunu farkeder. Önünde yürüyen kadının omzuna dokunur, kadın arkasını döner yavaşça, ıslak kırıpkırlarını kırıştırarak şaire bakar;

- Merhaba, nasılsınız?

- İyiyim, der kadın.

- Ben de çok cümleyim.

- Ne cümlesi.

- Yok canım, ben de çok i-iyi-yim yani anlamında yani.

- Bakınız, hanımefendiliğiniz ve cazibemizle beni çok etkilediniz. Cevabınız hayır veya evet olabilir. Hayır olsa dahi, sizi uzaktan seyretmekle yetineceğim.

- Ne, ne!.. Siz ne söylediniz.

Şairin dili tutulur, konuşamaz. "Hay Allah! Yine aşk için yanlış cümle kurmuşum" der ve şiirini mırıldanır:

Benim gölgem yeter bana

İstemem aşkını akmyorsa kalbime

İstemem dönüp dolaşıp gelen yorgunluğunu

Yaralıyken gelme,

Bak! İleride,

bıraktığın yerde değil zaman.

KÖTÜ PANİK ATAK

BU kadar da olmaz! Tam evi taşıyorum, kız arkadaşım beni terk etmiş... Hah! İşte bu son sandalye. Bunu da çıkarttı mı tamam. Bayağı da yoruldu. Sırf evi taşımama yardımcı olmamak için benden ayrıldı bu kız. Evi bir düzene sokup ayrılıydık ya... Bu gece çok zor geçecek. Komşularımın bir tanesi bana hoş geldin dedi eşyaları taşıırken. Gerçekten iyiler. Evde amma karışık. Yarın toparlarım artık. Neden beni bıraktı bu kötü ve zahmetli günümde? Beynim duracak sanki. Ayrılık, taşınma, yorgunluk... Ah bir sızıp kalsam, güneş gözlerimi kamaştırarak uyandırsa beni. O ne yapıyor şimdi. Bana ne! Ne yaparsa yapsın. Gece yarısı oldu... Yorgunum ama, beynim yerinden fırlayacakmış gibi. Bu hayat da amma yoruyor insanı. Bir uyuyabilsem. Hay Allah az daha unutuluyordum. Ya panik atak olursam. İlaçlarım nerede, onları hemen bulmalıyım. İlaçlarım nerede? Aman Tanrım ilaçlarımı unutmuşum. Panik atak olursam şimdi ne yaparım. Vakit de bayağı geç oldu. Buralarda bana hoş geldin diyenlerden başka tanıdığım hiçbir şey yok. Onları da tanımıyorum ki, sadece hoş geldin dediler. Dai-re numaraları kaçtı onların?... Yakın bir hastane var mıdır acaba buralarda?... Telefonum da yok. Kalbim de çarpmaya başladı, her an durabilir. Ne de çabuk geldi şu ölüm!... Evde bir gece bile geçiremeyeceğim. Ellerim de titriyor. Televizyon seyretilsem, dışarıya baksam. Nefesim de daraldı.

Ben hastayım, ne yapmam lazım. Birini çağırırsam bana gelir mi? Vakit de çok geç oldu. Galiba mide kanaması geçiriyorum. Ağzımdan her an kan boşalabilir. Hay Allah!... Dur beynim bana yapma bunu... Neden terk edip gitti sanki. Hep onun yüzünden. Onu mu arasam?... Telefonu da yok. Uyumamam lazım. Uyurken farkında olmadan kalbim ya durursa? Soğuk düş alsam. Bana hoş geldin diyenlere mi gitsem? Sabaha az kaldı. Biraz daha dayansam. Hastaneye mi gitsem? Komşularım... Su mu içsem?... Su da çeşme suyu... Vücudum titremeye başladı. Komşulara gitmek zorundayım. Hayır gidemem. Nasıl gidebilirim? Gitmem lazım. Gidemem... Ayıp olmaz mı? Rahatsız etmemem lazım. Gitmesem de öleceğim. Of kalbim durdu duracak. Hah! Hatırladım, kapı mavi ve ahşaptı. Ya beni kapıdan kovarlarsa... Yok canım hastayım ben, gitmem lazım. Ya gideceğim ya öleceğim. Evet bu kapyıdı. Hadi elim git zile, onlar kesin sana yardım eder. Bastım işte. Kalbim, ah kalbim biraz daha dayan lütfen. İşte uyandılar, kapıyı açtı açacaklar, açtılar.

- Hayırdır komşu bu saatte?

- Ben çok hastayım, ölmek üzereyim. Kalbim durdu duracak. Sevgilimden ayrıldım. Eve yeni taşındım, su içmem lazım, ilaçlarımı kaybettim.

- Tamam tamam, hadi gel içeri.

- Sizi de rahatsız ettim, uykunuzdan uyandırdım.

- Dur tansiyonunu ölçelim. Uzat kolunu... Normal.

- Sizde sakinleştirici var mı?

- Siz zaten sakinsiniz, ama yine de size bir aspirin verelim.

- Sizi pijamalarınızla ayaklandırımdı. Sizi rahatsız ettim. Ama başka çarem yoktu. Eğer size gelmeseydim bitmiştim.

- Önemli değil, seni hastaneye götürerim.

- Su alabilir miyim, yanında da bir çay. Aspirin var mı? Eve yeni taşındım da...

- Biraz önce vermiştik. Bugün eve taşındığınızı biliyoruz. Size hoş geldin demiştik.

- Bana ilk hoş geldin diyen sizsiniz. Bu yüzden buraya geldim. Sizi rahatsız ettim. Yoksa etmezdim. Bana hoş geldin demeyen birini neden rahatsız edeyim ki?

- Sabah ezanı da okunmaya başladı.

- Güneş doğdu mu? Hastane kaçta açılır? Su iyi geldi. Ben de sizin gibi esneyebilsem. Yorulunca uyusam. Sevgilim beni hiç sevmemiş. Sevseydi ölümlerim yanımda olurdu.

- Öldüğünüz falan yok. Bak şimdi daha iyisiniz.

- Sahi iyi miyim?

- Tabi iyisiniz. Hatta o kadar iyisiniz ki, evinize bile gidebilirsiniz.

- Doğru söylüyorsunuz. Ben hemen kalkıp acil servise gideyim. Bunu nasıl da akıl edemedim? Hayatımı kurtardınız, sağ olun.

yalnızlık fısıltıları

> İnsanların bana yaklaşmalarına izin vermedeğim için beni yalnız sandılar.

> Herkesin yalnızlığı kendine benzer...

> İki yalnızlığı bir araya getirsen bir yalnızlık etmez.

> Nerede bir yalnızlık görsem gözleri boşlukta.

> Nereye gidebilir-im diyen bir yalnızlığın kurumuştur pınarları.

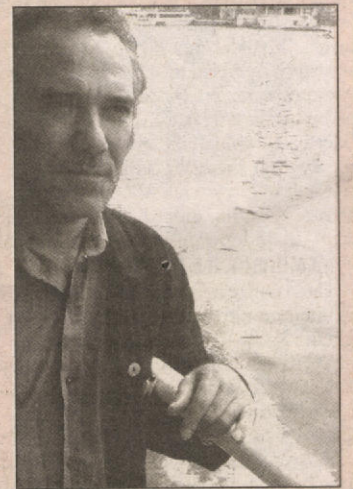
> Yalnızlık sadece neden yalnız olduğunu düşündürür.

> İki yalnızlık üst üste konmuş iki tuğla.

> Aşk dalgınlığı bu yalnızlık...

> Yüzleri solmuş akşam gülleri uykularında sandılar beni.

> Çok yalnızım aklıma gelsen de seni düşünsem.

Cheş Sakman Şiirli Pazartesiler
2 Mayıs "Kötü Şair" Söyleşi
Fransız Sok. No: 8
Galatasaray / İstanbul

'Ben Düşürülemeden Kasabanın Çocuğuyum'

LİCE'DE memleketin en sancılı yıllarında geçti çocukluğu. Kürtçe konuşmanın bedeli, kelime başına 25 kuruştur. Çocukken anlam veremediği bu durumu, tıp fakültesi okumaya geldiği İstanbul'daki Dicle Öğrenci Yurdu'nda kavrayabildi. Tek parti iktidarının CHP'sine karşı Türkiye'nin ilk muhalefet partisi olan Demokrat Parti'yi destekledi. İhtisas yapmak için gittiği Paris'ten döndüğünde ise günün koşullarına göre daha ilerici bulduğu CHP'deydi artık. Bu partiyle de yollarını ayırdığında, adı Doğan Avcıoğlu ile birlikte Sosyalist Kültür Derneği'nin ve Yön Dergisi'nin kurucuları arasında geçiyordu. TİP'in de kurucularından olan Tank Ziya Ekinci, aynı zamanda milletvekiliydi. Kürt sorunu artık iyiden iyiye gündemine oturduğunda ise kendini Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nın kurucuları arasında buldu. 12 Eylül'de sürgüne gitti. Sürgünden sonra artık hayatında yalnızca kitapları ve Kürt sorunu vardı. "Ben artık Türkiye'nin merkezi yapıyla yönetilebileceğine inanmıyorum. Bence Türkiye en az 20-25 eyaletten oluşmalı" diyen Ekinci'yle sohbetimiz bittiğinde onunla birlikte kendi Diyarbakır'ına döndüğümü farkettim. Onun cevaz ve aşık oyunu için ağladığı Lice'de, ben kaybettim ablam için ağlamıştım. Gözyaşları onu cevaz ve oyununa kavuşturmuş ama beni bir masal kahramanı olan "La Loba"nın adıyla andığım ablamla buluşturamamıştı.

"KANIYA GÉRÉ HESEN"DEKİ ÇOCUK

1925'te Diyarbakır'ın Lice ilçesinde doğdum. Şeyh Sait İsyanı'nın yaşandığı ve Lice'nin asker işgali altında olduğu bir dönemde dünyaya gelmişim. Tek odalı, virane bir evde yaşıyorduk. Babam toprağı olan bir aileye mensup olmasına rağmen, toprağın sınırlı dağıtılmasından dolayı işsizdi. İlkokul üçüncü sınıfı bitirmişti. İptidai derlerdi o dönemde. Lice'de dilekçe yazarak evi geçindiriyordu. 3-4 yaşlarındayken bir sokakta aşık ve cevazle oynayan çocuklar görmüştüm. Annemin yanına koşup, "benim neden böyle oyuncaklarım yok" diye ağladığımı hatırlıyorum. Evimizin yukarısında bir cami vardı. Tıpkı evimiz gibi toprak olan caminin damında sıra sıra askerler diziliyordu. Dama kurulu mitralyözler güneşin altında pırl pırl parlıyorlardı. Bense hem ağlıyor hem de askerleri izliyordum. Annem beni susturmak için sokaktaki çocuklardan aşık ve cevaz istedi. Hayvanların evcilleştirilmesiyle birlikte ortaya çıkan bir oyun vardı, ismi aşık. Oyun aletleri çift tırnaklı küçük baş hayvanın diz kapakları olan aşık kemiğinden yapılıyor. Cevazları ve aşıkları alıp çocukların arasına kanşıp oynamaya başladım. Çocukluğuma dair anımsadığım ilk hatıram bu. Çocukluğum bir süre daha Lice'deki Karahasan Çeşmesi civarında -Kaniya Géré Hesên derdik- (Hasan Tepe Çeşmesi) çocuklarla aşık oyununu oynayarak, cevaz alışverişi yaparak geçti. Güle atar gibi taş atardık. Büyüklelerimiz bizi şoketti. Kürt çocuklarının oynadıkları Çıra oyunu vardı. Çıra oyununda orta yere bir sopa dikilir ve onun üzerine beyaz bir bayrak asılır. Ötünde biri nöbet beklerdi. Çocuklar iki gruba ayrılırdı. Hangisi gelip bayrağı kaçırırsa, o başarılı olurdu. Kaybeden taraftan biri bayrak nöbetçisi olarak dikilirdi. Oyun böyle sürüp giderdi. Topumuz, inek ya da koyun tüyünden yapılan yuvarlak yumaklardı.

MEMURLUK İLE STATÜ ATLADI

Daha sonra babam memuriyete geçti. Babamın memur olması bize olağüstü bir durum sağladı. Kasabalarda memur olmanın büyük avantajları vardı. Babam Türkçe konuşuyor diye biz de Türkçe konuşmaya başladık. Karakola düşen köylülerin işlerini çözerdi. Annem az da olsa Türkçe biliyordu. Babası Lice'de kadılık yapmıştı. Babamın memuriyete geçmesinin ardından annemin memur eşleriyle görüşmeye başladığını hatırlıyorum. Statüsü yükselmışti. Gerçi annem çarşafıydı. Kıyafet Devrimi sırasında, babam annem her şeyi kendimiz yapıyorduk. Biz dedik, bu işle uğraşan ustalar... Sabunları yapan kadınlara sabunbeji diyorduk. İç çamaşırlarımızı beyazlatmak için de özel bir yöntem kullanıyorduk. İneklerin tezeklerine bulayıp, güne-

sevda alkan
alkansevda@yahoo.com

İlkokulda, babası jandarma subayı olan bir çocuk yanıma gelerek, "Galatasaraylı mı yoksa Fenerli misin?" diye sormuştu. Ne demek istediğini anlamamıştım

mez. Üç yıl, beş yıl, hatta yedi yıl sonra nüfusa kaydedilir. İlkokulu bitirdiğimde nüfus cüzdanında ve diplomada yaşımda yedi görünüyordu.

OKUMAK İÇİN MAHKEMEYE ÇIKTIM

Babamın tayini Ergani'ye çıktı. Okulu bırakmam gerekiyordu. Günlere ağladım, sızladım. Annemin ailesi Diyarbakır'da yaşıyordu. "Hadi kalk, Diyarbakır'a git" dedi annem, kalktım gittim. Anneannem beni alıp ortaokula götürdü. Müdür diplomamı görünce, yaşımda küçük bulup beni okula almadı. Cızır bir çocuk-tum. Eve geri döndüm ve yine ağlamaya başladım. İşte o zaman annem yeni statüsünü kullanarak hakimim hanımına gitti. Yaşımda küçük yazıldığı için okula alınmadığımı ve çok üzül-düğümü anlattı. Kadın durumu eşine anlattı. Hakim, "çocuğu yarın bana gönderin" demiş. Ertesi gün hakimim yanına gittim. O sırada orada bulunan iki adamı şahit göstererek, 12 yıl sonra gerçek yaşımda nüfus cüzdanına geçmesini sağladım. Böylelikle ortaokulu Diyarbakır'da okumam mümkün oldu. İsyanın dolaylı kapana okullar, ben gittiğimden yeni açılmıştı.

GALATASARAY MI, FENER Mİ?

Lice'de ekonomik yaşam kötüydü. Sabundan, iç çamaşırı için kullanılan pamuklu beze kadar her şeyi kendimiz yapıyorduk. Biz dedik, bu işle uğraşan ustalar... Sabunları yapan kadınlara sabunbeji diyorduk. İç çamaşırlarımızı beyazlatmak için de özel bir yöntem kullanıyorduk. İneklerin tezeklerine bulayıp, güne-

şe seriyorduk. Buğdayımızı ve diğer baklagilleri kendimiz hazırlıyorduk. Dışardan sadece kumaş alınırdı. Lice'nin dışarıya açılması epey zaman aldı. Lice'de tarım alanı çok dardı. Sanayi yoktu. Tek geçim kaynağı ticaretti. Ticareti yapanlar da sınırlı sayıdaki ailelerdi. O aileler de katır kervanlarına sahiplerdi. Katır sayısı arttıkça, adamlar zenginleşirdi. Başka şehirlere gitmek gibi bir hayalim yoktu. İstanbul'dan Ankara'dan haberim bile yoktu. Babam Diyarbakır'ın ötesini görmemişti. İlkokulda, babası jandarma subayı olan bir çocuk yanıma gelerek, "Galatasaraylı mı yoksa Fenerli misin?" diye sormuştu. Ne demek istediğini anlamamıştım.

ASTSUBAYIN KIZI

İlkokul son sınıfta okurken, sınıfımızda babası astsubay olan bir kız arkadaşımız vardı. Son derece güzeldi. Herkes onunla konuşmak için can atardı ama yalnızca jandarma şube reisinin oğlu konuşabilirdi. Kızı çok beğeniyor ama bir türlü konuşmıyordum. Lice'den okula gidebilen iki kişiye. Bir ben, bir de Ermeni Garabet. "Demir" adını vermişlerdi ona... Garabet ortaokulda sürekli baskıya maruz kaldı. Diğer çocuklar iyi Türkçe konuşuyorlardı, Diyarbakır'ın içinde yetişmişlerdi. Bize ise köylü gözüyle bakıyor, aşağılıyorlardı. Garabet Ermeni olduğu için dayak bile yiyordu. O kaçtı gitti, ben devam ettim. Garabet sonradan Amerika'ya gitti. İlkokulu, ortaokulu, liseyi Diyarbakır'da okudum. O dönem yapılan olgunluk sınavlarının sonuçları,

istediğim fakülteye girmeye elverişliydi. Ben de tıbbi tercih ettim. O zamanlar Sağlık Bakanlığı doktor yetiştirmek için yurtlar açmıştı. Tıp fakültesine kaydını yaptıranlardan derecesi iyi olanları alıyorlardı. Bizim girdiğimiz sene 120 kişi aldılar bu yurtlara. Tıp fakültesini 1949 yılında bitirdim.

"KÜRTÇE KONUŞANLAR CEZALANDIRILIRDI"

Üniversitede henüz Türk-Kürt ayrımını yapabilecek bilince erişmemiştim. O günkü koşullarda bu konular konuşulmuyordu. Türk ya da Kürt olmayı, şehirli veya köylü olmak diye algıyıordum. Çocukluğumda Kürtçe konuşanlara para cezası veriliyordu. Köylülerden yogurt, peynir getirip satan köylüler Kürtçe konuştuğunda, jandarma yakasına yapışıp 25 kuruş para cezası kesiyordu. Büyük bir paraydı o zaman. Tek parti iktidarıyla yönetiliyorduk. Müfettişi umumiye diye bir sistem vardı. Müfettişi umumiye de bir nevi bölgenin başkanıydı. Merkezle temas halindeydi. Müfettiş, Lice'ye özel bir arabayla gelir, arkasından gelen motosikletli ve pikaplı askerler büyük korku salardı. Büyük bir devlet korkusu yerleşmişti. İsyanın sona ermesi ve köylülerin yakılması insanlarda büyük bir korku yaratmıştı. Esnafınla özellikle Türkçe konuşulurdu. Adam ya sorulan soruya Türkçe cevap verecek ya da susacaktı. Pazarlık yapma şansı olmazdı böylece. Türkçe'yi okulda öğrendim. Türkçe konuştuğumda şehirli olduğum hissine kapılırdım. Lice beyleri Kürtler için şöyle derlerdi: "Fêlê du peran Kurmancî penç peran-Yabancılar iki paralık, Kürtler beş paralık."

ASİMİLASYON İÇİN UNUTTURDULAR

Savaşın en sıcak yaşandığı yer Lice'ydı. Bütün Lice'li savaşa katılmış ve çok zayıf vermişti. Yağmaya uğrayan, öldürülen ya da tutuklanan çok sayıda insan vardı ama buna rağmen hiç kimse Kürtlükten bahsetmiyordu. Hepsi, "Şeyh Efendi'nin sözüyle hareket ettik, onun emriyle savaşa gittik" diyorlardı. Yani dini bir görevi yerine getiriyorlardı. Bundan gurur duyuyorlardı. Lice'den Suriye'ye kaçanlar oldu. Kaçanlar arasında İstanbul Kürt Teali Cemiyeti'nin yöneticileri de vardı. Gidenler sonraki yıllarda

orada bir Kürt bilinci oluşturdu. İsyanın nedenleri hakkında bilgilendirilmedik. Liseyi bitinceye kadar hiçbir şekilde Kürtlerle ve Şeyh Sait İsyanı'yla ilgili tek kelime konuşulduğunu duymadım. Bunun sebebi asimilasyon politikasıydı.

DEVLET- AŞİRET İTTİFAKI

Şeyh Sait İsyanı'ndan sonra toprak ağaları eski güçlerine kavuştu. Köylüler üzerindeki baskı devletin desteğiyle ağaların baskısıydı. Eskiden olduğu gibi atları, süvarisi, hapishanesi olan feodal beylik değişti, yerine ağalık kurumu geldi. Ağalık kurumunun görevi de o feodal geleneği sürdürmek, köylü yığınlarını baskı altında tutarak belli bir bilincin oluşmasını önlemektir. Medreseler kapatıldığı zaman Kürtçe okullar açılmasına izin verilmedi. Hiç olmasa medreselerde Kürtçe okuyup yazanlar vardı. O da kalktı. Mesela ben Kürtçe okuyup yazma fırsatı elde edemedim. Suriye'de medreseye gidenler vardı ama onlar da dini eğitime yöneldiler. Cigerxwun bunlardan biriydi. Bizim kuşak bundan tamamen yoksun kaldı. Çünkü Kürtçe okuyup yazmak kesin olarak yasaklanmıştı. Devlet halen ağalık sistemini sürdürüyor. Ağayı parti başkanı yapıyor, milletvekili yapıyor. Devlet aşiret ittifakı diyorum ben buna. Bugün Kürt sorunu üzerine kafa yoramların hepsi bu ittifakın dışına çıkanlardır. Yeryüzünde aydınlanma bilincine varmadan uluslaşan bir toplum yoktur.

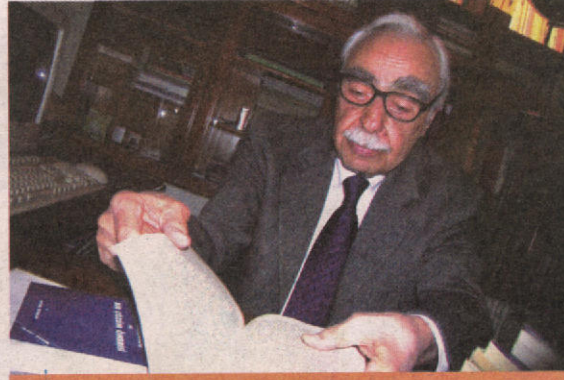
SÜRGÜN ÇOCUKLARIYLA KÜRT OLMA BİLİNCİ

Hikayeme geri dönecek olursak... İstanbul Tıp Fakültesi'nde yavaş yavaş kim olduğumu, ne olduğumu anlamaya başladım. Dicle Talebe Yurdu'nda kalıyordum. Yaklaşık 60 öğrencisi vardı bu yurdun. Mardin'den, Siirt'ten, Diyarbakır'dan gelen öğrenciler orada kalıyordu. O yurt bizim evimizdi. Yurtta Kürtçe konuşabiliyor, oyunlarımızı oynayabiliyorduk. Yurtta sonradan Kürdistan Demokrat Partisi'ni kuran Faik Bucak, Musa Anter ve daha bir çok arkadaş vardı. 1942-43 yıllarıydı. Yurtta iki türlü öğrenci vardı: Bir, bizim gibi memleketlerinden gelenler bir de Edirne, Trabzon gibi illere sürgün edilmiş ailelerin çocukları. Sonradan Diyarbakır Belediye Başkanı olan Necat Cemiloğlu bunlardan birisiydi. Tıp okuyordum. Edip diye bir hukukta okuyan bir arkadaş vardı, bunlar çok güzel Türkçe konuşuyorlardı. Türkçe'miz onlara göre çok zayıftı. Onların bize verdikleri ilk siyasi mesaj şuydu: "Biz köy sahibiydik, toprak sahibiydik. Mecburi İskan Kanunu'ndan dolayı topraklarımızı geri dönemiyoruz. Doğulu öğrenciler olarak ilk talebimiz bu kanunun kaldırılması." Kürt olduğumuzu böylece farketmeye başlamıştık. Bu aileler Kürt olduğu için sürgülmüştü. Suriye'ye kaçanlar arasında Bedirhanlar da vardı. Bunlar Kürtçe gramer yapmışlardı. Kürtçe dergiler çıkıyorlardı. O dergiler gizli bize ulaşıyordu. Mesela ben Havar Dergisi'nin bir sayısını okuduğumu hatırlıyorum.

HÜKÜMETİN SİTMA SAVAŞ TABİBİ

Tıp fakültesini bitirdikten sonra tayinim Siverek'e çıktı. O zaman Demokrat Parti (DP) yeni kurulmuştu. Bize baskı yapan, bize zulüm eden, Şeyh Sait İsyanı sonrası katliamların faili olan Cumhuriyet Halk Partisi'ne öfke beslediğimiz için DP'ye destek veriyorduk. Bizden iki kuşak büyük olanlar milletvekili oldu. 1950 yılında yapılan seçim kampanyasında DP için çalıştım. Hükümetin sitma savaş tabibiymdim ve DP için çalışıyordum. Çok partili hayat başladığı için memurlara karşı düşmanca tavır yoktu. Köylülere "CHP bize zulüm yaptı, onun yerine DP'yi iktidara getirmeliyiz" diyordum. DP'nin iktidara gelmesiyle en azından iki partili bir meclisimiz olacak, yanlışlıklar eleştirilecek diye düşünüyordum. Öbür türlü bir şeyler anlatmak, "biz Kürt"üz demek çok tehlikeliydi.

Üç yıl Siverek, 1.5 yıl Diyarbakır, birkaç ay da Lice'de çalıştıktan sonra mecburi hizmetimi bitirdim. Hem ihtisasımı yapmak hem de dil öğrenmek için Avrupa'ya gittim. Paris'te yaklaşık 2.5 yıl kaldım. İhtisas diplomamı aldıkten sonra Diyarbakır'a yerleştim. Politikayla ciddi anlamda ilk kez Diyarbakır'da ilgilenmeye başladım. Avrupa'da sınıfa dayalı siyasi parti kavramı çok yaygındı. Marksist kitaplar okunuyordu. Ben de Marksist literatürün ana kitaplarını okumaya başladım. Türkiye'nin geri kalmışlık sorununu, Kürtlerin maruz kaldığı sorunları sınıfsal açıdan değerlendirmeye başladım. Döner dönmez de Kürt sorununun Türkiye'nin demokratikleşmesine paralel olarak açıklık kazanacağını düşüncesiyle demokrasi için mücadele etmeye başladım. Hem iç hem de dış politikada Amerika'nın güdümüne girmiş bir siyasi iktidar vardı. Memlekette ekonomik yaşam felce uğramış, karaborsa başını almış yürümüş ve DP tarafından "Tahkikat Komisyonu" kurulmuştu. Bu komisyon adeta hem savcılık hem de yargıçlık görevi yapıyordu. Sizi alıp götürüyor ve tutukluyordu. Ben demokrasi mücadelesinde belli bir aşamaya gelen CHP'ye katıldım. Bütün arkadaşlarım karşı çıktı. Adeta beni aforoz ettiler. Onlar hala babamızı, dedelerimizi katleden, Doğu'da bize zulüm yapan, sürgünlere gönderen bir siyasi parti olarak görüyordu CHP'yi. Oysa CHP kuvvetler ayrımı ilkesini, mahkemelerin bağımsızlığını, çift meclis sistemini, insan haklarını savunuyordu artık. DP ise adeta tek parti döneminde CHP'nin izlediği politikayı benimseyen bir çizgiye gelmişti. Zaman içinde bu değişimi gören arkadaşlarım da CHP'ye katılmaya başladı. Kürt gençliği CHP'de muhalefet mücadelesine girişti. Kurultaya girdim, konuşmalar yaptım, bildiriler dağıttım. DP'nin o azıllık döneminde, CHP'yi dirilt-

Üniversitede henüz Türk-Kürt ayrımını yapabilecek bilince erişmemiştim. Türk ya da Kürt olmayı, şehirli veya köylü olmak diye algılıyordum.

tim. CHP'nin eski liderlerinin çoğu partiden kopmuştu. Çoğu ya DP'ye katılmış ya da evine çekilmişti. Ama 27 Mayıs ile birlikte bunlar geri döndü. Çünkü bunlar İsmet Paşa'nın sadık adamlarıydı. Tabii biz bunlarla birlikte ikinci plana itildik. 27 Mayıs yaşandı. Türkiye'de artık sosyalist görüşler tartışılıyor, sınıf kavramı ortaya atılıyordu. Sosyalist Kültür Derneği ve Türkiye İşçi Partisi kuruldu, Yön Dergisi çıkmaya başladı. Derginin başındaki kişi de benim Paris'ten arkadaşım Doğan Avcıoğlu idi. Doğan, bir aydınlar bildirisi yayınladı ve beni arayarak bildiriye ismimi koyacağını söyledi. Böylece Yön Dergisi'nin kuruluş bildirisine imzama koymuş oldum. Sosyalist Kültür Derneği'nin de kurucusuydum. Çok geçmeden Diyarbakır'da TIP'i kurdum. Ancak TIP ile Sosyalist Kültür Derneği arasında bir çelişki vardı. Derneğin başındaki Avcıoğlu ve arkadaşları, sosyalizmi kurmanın mümkün olmadığını, Türkiye'de ordunun ilericilik görevini yaptığını, sosyalist devrimin de ancak ordu eliyle olabileceğini düşünüyorlardı. Bunun üzerine ben demokratik yoldan mücadeleyi benimsemiş olan TIP'te mücadelemi sürdürdüm. Kafamda ordu darbe yaparsa, hangi nitelikte olursa olsun Kürtler baskı görecekti diye bir düşünce vardı. 1965'te milletvekili oldum. 1969 seçimlerini kaybettim. 27 Mart darbesinin ardından Diyarbakır parti teşkilatını bıraktım. Artık sadece partinin Genel Yönetim Kurulu üyesiydim. Diyarbakır'da bir muayenehane açtım. O yıllarda Diyarbakır'a "Komünizmle Mücadele Derneği" ve "Ülkücü Öğretmenler Derneği" kurulmuştu. Bunlar adeta terör estiriyorlardı. Kürt öğrencilere baskı yapıyorlardı. Ben de zaman zaman tehditler alıyordum. Sonunda Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nı (DDKO) kurduk. TIP'in gençlik kolları ile bunu yapmam mümkün değildi. Çünkü Kürt gençliği TIP'e gelmiyordu. Ergani, Silvan, Batman ve daha birçok yerde DDKO'ları örgütledik. DDKO'daki gençler olarak tek vücut olup, faşist harekete karşı çıktık. Faşist hareketi adeta manevi baskı altına aldık. Bazı faşist öğretmenler Diyarbakır'dan ayrılmak zorunda kaldı. Diyarbakır artık ilerici, devrimci gençliğin bir merkezi haline gelmişti. Halen de o statü devam ediyor.

ÇOCUKLARIM HAYATIMA YABANCI

Eşim Perihan'la 1957'de evlendim. 1959'da büyük kızımız Zelal doğdu. Ondan sonra da diğer kızım Meral. Çok sonra da oğlumuz dünyaya geldi. 12 Eylül'de gözaltına alınıp, ölümle tehdit edilince Paris'e gitmek zorunda kaldım. Yedi yıl boyunca çocuklarımı ve eşimi göremedim. Doktorluk yaparak hayatımı kazanıyordum. Türkiye'de kalan çocuklarımsa eğitimlerine devam ettiler. Büyük kızım şimdi Kocaeli Üniversitesi'nde Çocuk Hastalıkları ve Çocuk Nefrolojisi Bölümü'nde profesör. Ortanca kızım Ankara'da röntgen muayenesi açtı. Kızlarım evli. Oğlum Boğaziçi Üniversitesi Elektrik Elektronik Bölümü'nü bitirdi. Şimdi Boston Üniversitesi'nde profesör. Benim çocukluğumla, onların koşulları arasında uçurumlar var. Onlar benim hayatıma tamamen yabancı. Çocuklarının iyi yetişmesi için her türlü fedakarlığa katıldım. Onlar da bu cesaretle yetiştiler, okudular. Sürgün kaldığım sürece annelerinin sözünden çıkmadılar ve onlara gösterdiğim yolda eğitimlerini sürdürdüler.

"DGM'LER BENİMLE KAPANDI"

Ben sürekli meşgulüm. Evimin bir köşesi kütüphanedir. Eşim orayı bana tahsis etti. Beni aktif bir siyasetçi olarak görmeyebilirsiniz. Ama davet edildiğim tüm toplantılara gidiyorum, televizyon oturumlarına katılıyorum. Sürgünden döndüğümünden beri 8-9 kitabım çıktı. DGM'de yargılandım, hakımda sekize yakın dava açıldı. Bunların hepsinden beraat ettim. "DGM'lerin en son davası benim oldu ve böylece kapandı" diyorum. Bir sitem var internette; www.tarikziya.com... Yeni çıkan yazılarımı oraya koyuyorum. Yaşım el verirse bir iki kitap daha çıkaracağım.

Elbisem Çekik Kocar

I
rüzgara tutunarak doğdum
dının
ebem körlemesine göbek
kulağıma üfledi makamınca
leğene bir kulaç bir kulaç
suya sabuna tarzan

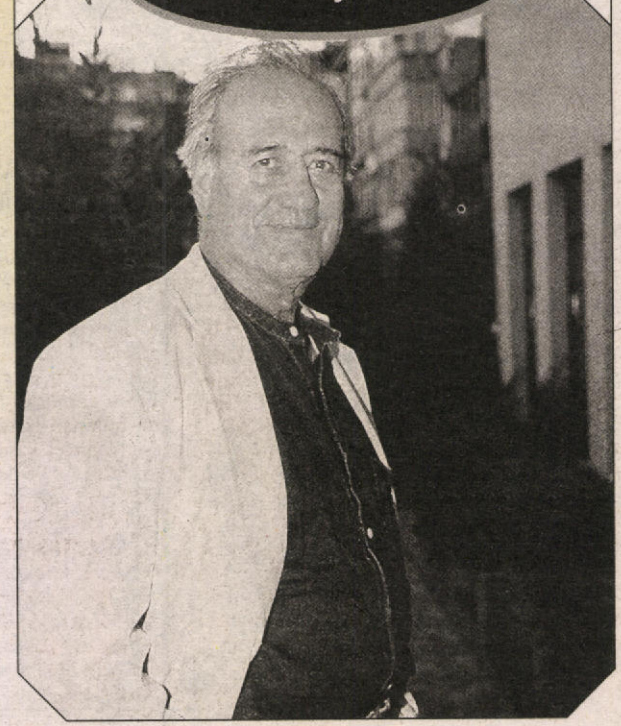
anamın kirmani çevrilerek ağılar
abooo
ekmeğe şalgamı banıp büyüdüm
kırk bir kere abooo
sırtladım babamın kokusunu
taşıdım nereye

II
hazırola yakalandım yağmura
elbisem çekik kocar
aman da çaylağa bir tütsü
selam dur

jilet vurdum
kalemkara bıyık taktım
everdim delikanımı
nerede kaldı yaşam bekçisi
duuut

III
mendilim ipeklenir kanguru kuyruğunda
siyah şalvarım mongol gömlek
lu lu luu Avustralya
döner kebab dönerek kavrulurum

nihatziyalan

AHMET Güneştekin henüz dokuz yaşındayken başladığı resim serüvenine bugün artık gerek yurtiçinde, gerekse de yurtdışında isminden sıkça söz ettiren başarılı bir ressam olarak devam ediyor. İstanbul'da ve Avrupa'nın çeşitli kentlerinde açtığı resim sergileri ile sanat çevrelerinde 'Kürt Resmini' de tartışmaya açan Güneştekin bir yandan da Coşkun Aral ve Haberci ekibiyle köy köy dolaşarak Anadolu'da, yediden yetmişe herkese resmi sevdirmek için çırpınıyor. Mezopotamya'nın kadim hikayelerini, efsanelerini, anlatılarını tuvaline işleyen ve bugünlerde 6 Mayıs'ta İstanbul'da açacağı son sergisinin tatlı telaşı içinde bulduğumuz yazarımız ressam Ahmet Güneştekin'le Kürt resmi ve sanat anlayışı üzerine konuştuk.

Tabletten Tuvale

>Ahmet Güneştekin için resim nedir?

Bir kere benim için resim hayatın anlamı, kendimi ifade etme biçimidir. Resim ile bütünleşiyorum diyebilirim. Sanatın tanımlarından biri de duygu ve düşünceleri estetik yolla aktarmak ve ya farklılık yaratmaktır. Resim de benim için öyledir. Sözle ifade edemediğim her şeyi resimle ifade ederim.

>Türkiye'de bir resim camiası var mıdır?

Var, ancak maalesef bu anlamda yıllardır Türkiye'de bu işin baronluğunu yapan bir kaç galeri, birkaç koleksiyoner ve bir kaç ressam var. Resim sanatı, uzun bir dönem bu 10-15 kişinin tekelinde dönmüş. Bunların resimleri çok abuk sabuk, çok büyük fiyatlara alınıp satılmış. Özellikle Özal'dan sonra bir dönem Türkiye'de büyük bir para akışı oldu. Yeni zihinler türedi. Sonradan görme zenginler, evlerinde sanat eserleri bulundurmaya adına bu abuk sabuk isimleri, daha çok magazinsel boyutta gündeme gelmiş insanların tablolarını satın aldılar. Yeni koleksiyonerler oluştu. Özellikle kara para aklayanlar çoğaldı. Resim sanatına da bir dönem maalesef bir resim mafyası girdi. Ama bugün artık bu sanatçıların eserleri evrensel kriterlere göre gerçek sanat eseri olarak bile kabul edilmiyor. Zamanında 20-30 bin dolara resimleri satılan bu sözünü ettiğimiz sanatçıların resimlerini 1000 dolara kimse almaz hale geldi.

>Şu an içinde bulunduğunuz durumda tarzınızı belirlemiş biri olarak "ben oldum" diyor musunuz?

Yurt içinde ve yurt dışındaki eleştirmenlerin çoğu tarzımı dünyada ses getirecek bir yenilik olarak yorumluyorlar. Geçmişe bakıyorum, her gün daha farklı bir yol kat ettiğimi, daha olgunlaştığımı düşünüyorum ama yolun çok başında olduğumu da biliyorum.

>Son dönemde aynı temalar üzerinde çalışmaya başladınız sanırım.

İçerik olarak bu aralar farklı coğrafyalara ait hikayeler, özellikle de mitolojik hikayeler işliyorum. Benim tarzım hikaye barındırıyor. Bir romanda çok farklı olaylar olsa da temelinde ana bir konu vardır. Giriş, gelişme, sonuç vardır. Tasvirler vardır. Ben resimde de aynı şey olduğuna inanan bir insanım. Resimlerime bir hikaye sığdırmaya çalışıyorum. Kendi beynimde kurduğum hikayelerdir bunlar.

RESİMDE DÜŞSEL ZAMAN

AHMET Güneştekin figüratif resim ifadesi resimde yerleşik tanımlı bozan modernist ifa-

deyi zorlayan bir frekansta ilerler. Daha çok da biz bu tablolar karşısında kadim bir tablete bakıyormuş duyusuna kapılabiliriz. Ancak bir farkla ki; bir Ahmet Güneştekin resimsel betiminde sanatçının işlediği konu ya da tematik katman narratif bir özellik taşımaz. Sanatçı daha çok evrensel oluşumun değil insanın ve onun yeryüzündeki macerası üzerinde kurgulamaktadır resimlerini. Tema açısından; o ölümsüz bedenin sarı tohumunu aramakta ve yaşamını adadığı kendi topraklarının kızıl rengini sürmektedir tuvalin ilk yüzeyine. Bakır tenli insanların yaşadığı Mezopotamya toprakları ve bu topraklarda yeşeren her şey onun tuvalinin baş dinamikleri olarak karşılar bizi. Bağ-bozumları, kil tabletler, tuğla köprüler, dermansız aşklar, efsanevi kuşlar, Mezopotamya Parakku'ları, kutsal orman, sedir ağaçlarından tapınaklar, şimşir ağacından evler, deniz atları, satirik bedenler, şarap ayinleri, ateşe tapanlar, masalsı kahramanlar, Ahura Mazda güneşi, Zümrüdüanka ve masalsı hayvanlar onun konularını oluşturur. Sanatçı neredeyse tüm efsanevi aşk hikayelerinin, mitolojinin, masalların saplantılı bir tutkunudur. Tuvalinde betimlediği bu mitolojik kahramanlar ise onun

Bakır tenli insanların yaşadığı Mezopotamya toprakları ve bu topraklarda yaşayan her şey, onun tuvalinin baş dinamikleri olarak karşılar bizi

yaşadığı gerçek hayattaki kahramanlarına dönüşmüştür adeta. Kadim çağların duygu ve inanışlarını tuvalinde betimlerken şuna inanır: Efsaneler ve masallar dokunulmazlık taşırlar. İşte bu dokunulamayan alan onun özgürlük platosudur. Resim yaparken efsanevi bir aşkın birden kahramanı olur ya da mitolojilerdeki bir yarı tanrıdır artık. Böylece efsaneler, masallar ve ölümsüz büyük aşklarla özdeşleşerek, onları yaşayarak onlarla birlikte yol alır. Onu yakından ilgilendiren başka bir şey de; insana özgü yüce duyguların tuvalde estetik dilde anlatımıdır. Çünkü ona göre insanın taşıdığı can; ağır ve çamurlu bir enerjidir. Mizaç ise; bilinç dışının figürleridir ve büyük boşluktan aldığımız asli başlangıçla özdeş olan şeydir. Bu açıdan tüm bu özellikleri birebir ifade edebilmek için resimsel ifadede figüratif bir dil kullanır. Yoksa insana özgü mizacın yasaları nasıl anlatılabilir! Sanatçı her zaman iç sesine itaat eder ve fırça-

sını kendi özgürlüğünden yana kullanır. Kendi özgürlüğünü istemek ise tüm insanların özgürlüğünü istemek demektir.

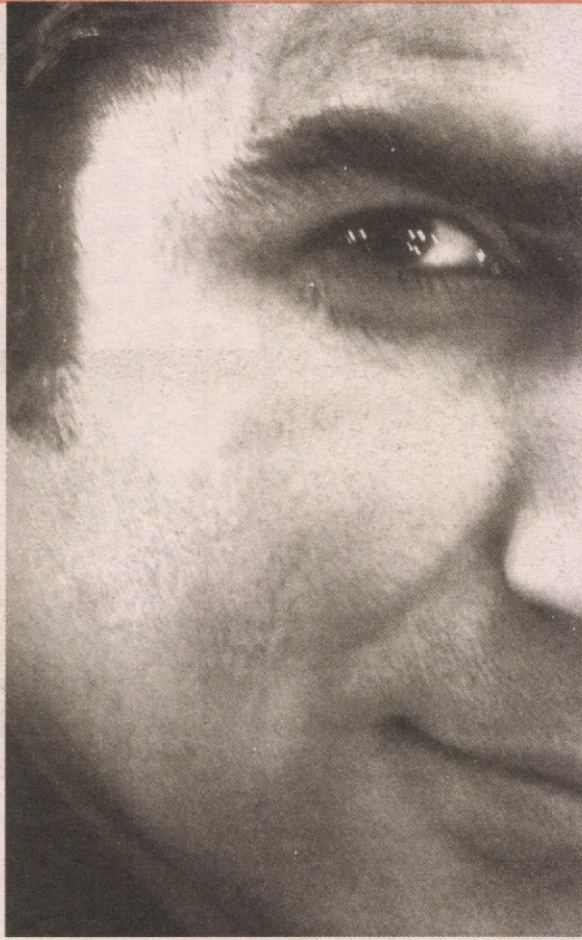
Onun açısından mitoloji kahramanlarının hayatları bin kıvrımlı ve bin kollu sayısız lagünü kuşatan koca bir ırmağı andırmaktadır. O da bu koca ırmakta gecenin ve gündüzün rengini arar durmadan. Tematik açıdan iki dilli protest resimler olarak yorumlayabileceğimiz bu tuvalerde sanatçı; insan hayatının sonlu ve sonsuz arasındaki yitlik birliği giderebilmek ve salt kendi teline ulaşmak gibi yüksek hedefler koymuştur kendisine. Salt kendi tini, ruhu ve yaşamı; işte ulaşılması gereken özgürlük alanı budur ki; bu eylemde çağdaş bir tavrın renkleli buram buram resimlerden yansıması gerekir güneş ışınlarıyla giriş başlatır. Öte yandan Ahmet Güneştekin resimsel ifadesi yerel kültürlerin ve yaşayış tarzlarının yeni bir form düzenesinde parlak renklerle tuvalde ileri sürülmesidir.

[gülşeliinal]

UZUN İNCE BİR YOL

AHMET Güneştekin'in resmiyle ilk karşılaştığım zaman çok farklı, yeni ve heyecan verici bir durumla karşı karşıya kaldığımı gördüm. Yaklaşık 50 yıldır resim dünyasının içindeyim. Amerika'dan Avrupa'ya kadar resim dünyasının merkezi sayılabilecek merkezlerde çok uzun yıllar bu sanat dalıyla ilgilendim. Ancak maalesef, bu topraklara ait bir tablonun, bir ressamın oralarda kendine yer bulması, bugünkü yerleşik mantıkla mümkün görünmüyor. Çünkü bugünkü resim anlayışımızın temelinde batı resminin taklidi yatıyor. Akademilerimizde öğrencilerimize batı teknikleri veriliyor. Evet bir noktaya kadar bu eğitim doğru olabilir fakat, maalesef bundan daha ilerisine gitmemiz gerektiğini düşünüyorum. Avrupa'da sanat ve özellikle de resim hem aristokratlar ve patronlar tarafından desteklendiği için ressamın bu anlamda gelecek kaygısı duymadan rahatça üretimlerini gerçekleştirebiliyorlardı. Üretimlerinin temelinde de kendi kültürleri, hikayeleri, anlatıları yatıyor. Zaten sanatı anlamlı kılan da budur. İşte tam da bu noktada eksik kalıyoruz zannımca. Yani resim öğretirken batının tekniklerini öğretmeye tamam da, resmin motiflerinin de batı tandanslı olması uluslararası sanat çevrelerince makul görülüyor. Yani bugün Türkiye'de bir ressam kalıp batılı bir resmi çok üst düzey bir teknikle yapıyor. Ama dediğim gibi ne kadar başarılı olursa olsun uluslararası arenada bu çalışma pek bir anlam ifade etmiyor. Batılı bir ressamın tablosundan daha iyisini de

yapsa yine de bir anlam ifade etmeyecek, çünkü onların hikayelerini onlara anlatmak gibi bir şey bu. Bu noktada Ahmet Güneştekin'in resmi beni gerçekten heyecanlandırdı. Dediğim gibi ilk gördüğüm anda bende çok farklı duygular uyandırdı. Çünkü Güneştekin, çalışmalarında Mezopotamya'nın hikayelerini, anlatılarını, efsanelerini resmediyor. Hem de çok başarılı bir teknikle. Güneştekin kendine has resim anlayışıyla Anadolu'nun, Mezopotamya'nın hikayelerini resmederek oldukça başarılı bir çıkış yakaladı. Türkiye'de şimdiye kadar benim gördüğüm sadece bir iki ressam modern tekniklerle başarılı çalışmalarında bu toprakların hikayelerine yer verdi. Resimde ülkemiz için doğru kavrayışın da bu anlayış olduğunu düşünüyorum. Çünkü sanat dediğimiz şey eğer insana bir şey anlatamıyorsa, duygular olarak bir sıcaklık vermiyorsa ona başarılı bir çalışma demek zor olur.

Güneştekin özellikle son dönemlerde resminde belirli kavrayış, bir duruşu sergileyerek önemli mesajlar katetti. Güneştekin'in

önünde daha uzun bir yol var. Çok zor ve çetrefilli bir yol bu. Yoğun bir araştırma, sabır gerekiyor. Entelektüel birikim ve kavrayış gerekiyor. Araştırdıkça ve öğrendikçe, öğrendikleri resimlerine daha çok yansıtacaktır Güneştekin'in. Resimde şöyle bir şey vardır. Bir, gerçekten dahi olanlar ve bir akım yaratıcılar, bir de varolan akımların içinde kendilerini yer açıp oldukça iyi işler yaparlar. Dünya resminde bu iki türden çok büyük isimleri görebilirsiniz. Bu iki anlayışın da büyük üstatları hep kendi hikayelerini, inanışlarını, anlatılarını, efsanelerini tuvallerine aktarmışlardır. Güneştekin'in önünde bu iki seçeneğin birisi duruyor. Mezopotamya'nın kadim hikayelerine yoğunlaşıp, onların içinde yoğunlaşarak bir resim arayışına girmesi büyük bir başarı. Sebatta, adım adım ilerleyen bir ressam Ahmet Güneştekin. Ben inanıyorum ki Güneştekin, bu yolun sonunda mutlaka batıların da dikatini çekecektir. Yani resimleri batılı koleksiyonerler, müzeler tarafından da alınacaktır.

Diyelim ki mitolojik bir hikaye dinliyorum. Ama ona bağlı kalmıyorum. Mitolojik bir hikayedir. Günümüze gelene kadar gerçekliğinin bir kısmını yitirmiştir, fantastikleşmiştir artık. O zaman da ben kendi fantastikliğimi, kendi yaratıcılığımı ve kendi kurgumu katarak o hikayeyi biraz daha farklı bir dille anlatıyorum. Resmin temelinde baktığınız zaman evet gerçekten bu resimde bir hikaye var, bu resim bir kitap gibi diye bilirsiniz ya da bu resim çok güzel bir müzik bestesidir diye bilirsiniz.

>Dünya genelinde Kürt resmi olarak anılan bir resim var mıdır? Kürt resmi nerede duruyor?

Bana Kürt resmi var mı diye çok soruyorlar. Bin yıllardır birlikte yaşayan Kürtlere ait bir resim sanatı olmadığı gibi Türklerin de yok. Birinci neden bence Rönesans'ı yaşamamış olmaları. Resim sanatının yaklaşık 100 yıllık bir geçmişi var Türkiye'de. Ortaçağ'da kiliseler resme tam destek vermişken bizde ise tersi olmuştur. Camiler, imamlar resmi destekleyeceğine daha çok kötümüşler ve bir yasak olarak görmüşlerdir. Bu açıdan bakıldığında resmin gelişimi önlenmiş, hat, ebru ve minyatür sanatı biraz daha ön plana çıkmış. Kürt nakkaşlarının olduğunu biliyoruz ama çağdaşlaşmaya yönelik hiçbir gelişme gözlenmemiş. Nedeni yasaklı bir dönemden geçmiş olmasının yanı sıra ekonomik olumsuzluklar ve batı kadar reformist olunmaması.

Üzülerek söylüyorum ki, Kürt resmi dünya ölçeğinin çok gerisinde. Kürt resmi şu anda emekleme döneminde. Çünkü, dünyanın herhangi bir müzesinde yüzyıllar evvel çizilmiş Kürt sanatçılarına ait şu eserler var diye kimse çıkıp söyleyemez, çok acıdır bu. Çünkü insanlar yerel dokularını kullanmıyorlar. Avrupalı, kendi yerel tadını bir Avrupalı, bir dünyalı bakışla, evrensel bir anlayışla sunumun yapılmasından taraftardır. Benim ailemin yıllar önce yaptığı işleri bana getirdiğin takdirde bunlardan keyif alamayacağım; müzelerime, evime, görsemlerde sergileyebileceğim alanlarda bunları kullanmayacağım der. Avrupalı farklı şeyler istiyor. Maalesef Avrupa'da yaşayan Kürtlerin resimlerine baktığınızda tamamen Avrupa resmini görürsünüz. Kendi kültürümü yaparsam acaba nasıl bir tepki alırım kaygısı var. Halbuki bir sanatçının asla böyle bir kaygısının olmaması gerekir. Örneğin Picasso tablolarında onun bir İspanyol olduğunu resimlerinden anlayabiliriz. Bir Latin resmine ya da Hollandalı ressamın tablosuna baktığınız zaman o tadı alabiliyorsunuz. Ancak bir Türk veya Kürt ressamın resmine baktığınız zaman bu bir Türk veya Kürt resmiymiş diyemiyorsunuz. Bu da yerelliği kullanma kaygısından dolayı düşünüyorum. Bence sanatçı kendi duralığı ile baş başa kalmalıdır.

>Mezopotamya'dan alınan bir miras var. Bunun yansımaları...

Resim değil ama seramik, heykel gibi birçok alanda yansımalar olmuştur. Resmin çok ciddi anlamda var olduğu söyleyemeyiz. Resim yeni gelişmektedir. Emekleme sürecindedir şu anda. Dünyada bugün isim yapmış çok ciddi Kürt ressamı yok maalesef. Yani Avrupa, Fransa, İsveç'te yaşayan Kürt ressamı var. Bunların kimi Suriye, kimi Irak kökenli. Türkiye kökenli çok azdır ve ses getirmiş birkaç isim dışında pek yoktur aralarında. Bu bir emekleme dönemidir. Kendimi nereye koyduğumu soruyorsanız tabii ki Kürdüm. Annem Kürt, babam Kürt, doğduğum coğrafya keza Kürt bölgeleri. Bu temellerim resimlerime de yansıyor. Bunu ne ben inkar edebilirim, ne de başkası edebilir. Bu anlamda Türkiye'de ve Avrupa'da birkaç eleştirmen önemlidir benim için. Benim

üretim yerim Mezopotamya'dır. Ben kendi kültürümü içgüdüsel olarak yansıtırım. Bunu bilinçli yapmıyorum. Resim sanatını nasıl yorumladığımı bilen insanlar görüyorlar ki hiçbir tablomu kurgu ile yapmıyorum. Tuvalin başına geçiyor, resme başlıyorum ve bitimine kadar ne çıkaracağımı bilmiyorum. Bu içgüdüselidir. Ben de bir Mezopotamyalı olduğum için Kürt motiflerinden Kürt renklerinden bir Kürt sanatı doğduğunu görüyorum, içimde olduğunu hissediyorum. Artık insanlar da beni öyle kabul etmeye başladılar. Avrupa'da da şu anda Kürt resimleri gibi bir söylem var. Bunu birçok insan söylüyor. Ama kendimi bir kimlikle kısıtlama taraftarı da değilim. Ben bir dünyalıyım her şeyden önce. Benim pasaportum dünyadır, evrendir. Bu anlamda bütün kültürler benim için aynı değerdedir.

>Kürt camiasının resim sanatına ilgisi ne düzeyde?

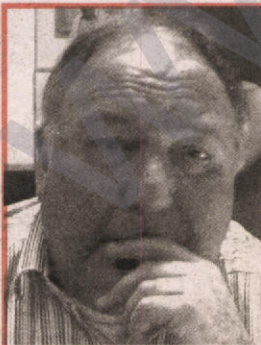
Kürt sanatı nasıl emekleme dönemindeydi aydın-entelektüel kesim de bu alanda emekleme dönemindeydi. Hala sanatın sadece müzik olduğunu sanan bir çevre var. Mesela festivaller yapıyor. Ben de davet edildim ve birkaçına katıldım. Bu festivallerde en az değeri resamlara veriyorlar. Mesela bu yıl Diyarbakır'a davet edilmiştim, İstanbul'dan da Mehmet Güleriyüz vardı. Mehmet Güleriyüz Türkiye'de büyük bir isme sahip, büyük bir ustadır. Her şeyden önce ben, genç bir ressamım, bir de ev sahibi konumundayım. En azından öyle düşünüyorum. Bir kere Mehmet Güleriyüz'ün Diyarbakır'a festivale gelmesi Diyarbakır için bir şans, ama o bilinç Kürtlerde hala gelişmiş değil. Sanatın evrenselliğinin farkında değiller. Maalesef Türkiye'de bulunan önce Kürt iş adamı ve Kürt kuruluşuna rağmen, bir iki kişinin dışında, kimse resme ilgi göstermiyor. Bu tür bir estetik-bilinç gelişmemiş. Kürt basını da bugüne kadar bana hiç ilgi göstermedi. Türkiye'deki bütün ulusal basında çıkmadığım kanal, dergi, gazete kalmazken Kürt basını bana yer vermedi.

>Bu bilinçsizlikten kaynaklanıyor olabilir mi?

Olabilir ama gelişmeler de yok değil. Bölgemizde festivallerde bizlere yer verilmesi bir adım. Olarak kabul edilebilir. Resamlara gereken destek verilmesine de sergilerin açılması bile iyiye işarettir. Ama tatmin edici değil elbette. Neden daha iyisi olmasın ki.

>Peki bir takvimin var mı sanatına ilişkin; 30 yaşında şöyle, 40'ta şöyle, 50 yaşında şunu yapacağım gibi?

Benim felsefemde yaşam 24 saattir ve sadece o 24 saatin içine bakıyorum. Günde 11-12 saat çalışmamın sebebi yarın olamayacağımı gibi çalışmam. Ben kendimle yarışıyorum. Rakip olarak kendimi görüyorum. Ben beni kovalıyorum. Üretmek zorundasın diyorum kendime. O yüzden 10 veya 20 sene sonra ne yapacağım belli değil. Sanatın gelecek nesillere bir şeyler aktarsın istiyorum. Kürt resminin gelişmesini ve Kürt sanatçıların bahsedilmesini istiyorum. Çünkü yıllardır maalesef Kürt kimliğiyle sanatsal ve bilimsel anlamda ses getiren şeyler olmadı. Edebiyat anlamında da çok gelişmiş bir yazılı edebiyatımız yok. Müzimizde de yok. Bizim sanat olarak gelişmemiz lazım. Resim sanatı dedik ama sanatın bütün alanlarında Kürtler şu anda emekleme döneminde. Kötü bir savaş döneminden çıkmışlar. Dünyanın globalleşmesine biraz ayak uydurmaya çalışıyorlar. Ama iyi yolda gittiğine eminim. Çok daha iyi şeyler olabileceğini düşünüyorum ve umut ediyorum.

yahşi baraz

'Yeni Filmim Türkiyeli Kürtler'e ilişkin olacak'

ahmettugral

ahmettugral@esmerdergisi.com

BAHMAN Ghobadi, Kürt sinemasının en önemli isimlerinden. İran vatanı bir Kürt olan Ghobadi'yi Türkiye sinemaseverleri Cannes Film Festivali'nde üç ödül birden alan "Sarhoş Atlar Zamanı" adlı filmiyle tanıdı. Ghobadi'nin yeni filmi "Kaplumbağlar da Uçar" ise 6 Mayıs'ta gösterime giriyor Türkiye kentlerinde.

Ghobadi, kamerasını bu kez Türkiye sınırına yakın bir Kuzey Irak Kürt mülteci kampına ve oradaki çocukların ilişkilerine çevirmiş. ABD'nin Irak'a müdahalesinin hemen öncesinde. Halepçe ve Süleymaniye'deki gösterimlerinden önce bu kentlerdeki sinema salonlarını arkadaşlarıyla yeniden inşa eden Ghobadi'nin filmi Bağdat'ta ise güvenlik gerekçeli engellemelere takılmış. Bahman Ghobadi, İstanbul'u ziyareti sırasında yaptığımız görüşmede bize yeni filminin Türkiyeli Kürtler'e ilişkin olacağını söyledi. 1969 yılında İran'ın Kürt kesiminde bulunan Bane kentinde doğan Ghobadi, Tahrân'daki İran Basın Yayın Yüksek Okulu'nu bitirdikten sonra önce fotoğrafçılık yapmış, ardından sinemaya adım atmış.

1995-1999 yıllarında birçok ödül kazanan 10 kısa filme imza attıktan sonra uzun metrajlı çalışmalarına başlamış. Ghobadi'ye göre Kürtler anlatacak çok acıları olduğu için sinemaya yöneliyorlar ve vatandaşı oldukları ülkelerin sinemasına bu denli önemli katkılarda bulunuyorlar.

>Bir Kürt genci olarak sinemaya adım atarken engellerle karşılaştınız mı İran'da?

Çok zor yaşadım. 15-16 yaşındayken annemle babam ayrıldılar. Çalışmak zorundaydım. Dört kızkardeşime, üç erkek kardeşime bakmak, bir yandan da okumak zorundaydım. Yaşam benim için bir Kürt olarak da daha zordu.

>Kürt olduğunuz için özel olarak baskı gördünüz mü?

Bu konuda fazla konuşmak istemiyorum ama elbette bir Tahranlı olsaydım benim için daha kolay olurdu hayat. Aynı Türkiye'de olduğu gibi bir mahrum bölgeden geliyordum. Ama bu zorluklar beni sinemaya yöneltti zaten. Ama Türkiye ve Irak'a nazaran Kürtler biraz daha özgür İran'da.

>İran'da da Kürt sanatçılar, Kürt popüler kültür figürleri ülkenin genelinde Türkiye'deki kadar etkili mi?

Evet, özellikle müzik ve tiyatrodaki Kürtler çok etkilidir.

>Irak'ta Mam Celal Talabani'nin cumhurbaşkanı olması, bölgede Kürtlerin siyasi olarak güç kazanması sinemanızın geleceğini nasıl etkiler sizce, daha mı umutlusunuz şimdi?

Irak Kürdistanı'nda Barzani bize, sanatçılara çok yardım ediyor. Ama Talabani için şu anda önemli olan ekonomi. Şimdilik sinema bir lüks olarak görülüyor. Belki beş altı sene sonra sinemaya da, diğer sanatlara da daha çok destek verirler.

>En yoğun seyirci ilgisi ile Kürt nüfusun olduğu hangi ülkede karşılaşıyorsunuz?

Suriye'de zaten filmlerim yasaklı, gösterilmiyor. Ama Kürt nüfusun olduğu Irak, İran ve Türkiye'de filmlerim çok seyretiliyor.

>Türkiye'deki Kürt aydınları size ilgi gösteriyor mu, onlarla tanıştınız mı?

Hiçbiriyle tanışmadım. Eserlerini de tanımadım. Mesela Orhan Pamuk'un romanlarını okumak istiyorum ama bulamıyorum Kürtçesi'ni.

>Diyarbakır'daki kültürel hayatı nasıl buldunuz?

Üç dört sene önce Diyarbakır'a gittim. Orada beni tedirgin ettiler, sokakların tehlikeli olduğunu söylediler. Bu yüzden pek fazla gezemedim.

>Herhalde yanlış kişilerdi yanınızda kiler. Biraz abartmışlar durumu. Pek, Türkiye'de film yapmayı düşünüyor musunuz?

Yeni filmim Türkiye'deki Kürtler'e ilişkin olacak. Ama burada sansür edilmekten korkuyorum. Burada çok özgür çalışabileceğimi sanmıyorum.

>Bence denemeye değer. Yine de size kalmış. Nasıl bir konusu olacak Türkiyeli Kürtlerle ilgili filminizin?

Türkiye'deki Kürt kadınlarına ilişkin bir film çekeceğim sanırım.

>Niçin filmlerinizi ağırlıklı olarak çocuklarla ilgili, niçin çocuk hikayeleri anlatmayı tercih ediyorsunuz?

Herhalde ben hala çocukluğumdan kurtulamadığım içindir. Hala çocukluğumu aradığım içindir. Çünkü biz Kürtler o kadar zor şartlarda yaşadık ki, aslında çocuk olamadık. Daha çocuk yaşı yetişkin olduk. Bu yüzden herhalde çocuk hikayelerine yönelmem.

Biz Kürtler o kadar zor şartlarda yaşadık ki, aslında çocuk olamadık. Daha çocuk yaşı yetişkin olduk. Bu yüzden herhalde çocuk hikayelerine yönelmem

BİRGÜN

"Çok renkli bir dünyayı özleyenlerin sesi"

- İnsan haklarına, çevreye, doğaya, gençlik ve kadın sorunlarına duyarlı,
- Dünyanın en uzak köşelerinde yanan umut ışıklarına dikkat çeken,
- Bağımsızlıktan, özgürlüklerden ve demokrasiden taviz vermeyen,
- Yaşama sevincini sayfalarında büyüten,
- Emekten yana, "başka bir dünyanın mümkün" olduğuna inananların gazetesi BİRGÜN yenilendi.

Hayata BİRGÜN'den bakın...

BİRGÜN

HALKIN GAZETESİ
BİR YAŞINDA

BASKI ve yasaklamaların insan hayatı kadar etkilediği bir şey daha var, o da sanat. Ve işin garibi, kendini yeniden yaratma mücadelesinin de tek dayacağı yine sanat oluyor. Çünkü insanın kendisini, acılarını, kederlerini ve sevinçlerini en güzel şekilde ifade etme biçimidir sanat. Yüzyıllardır önüne set konulduğu için biriken Mezopotamya sanatı da, seti yıkan baraj suları misali şimdi bütün dünyanın kalbine akıyor.

İşte Hiner Saleem de bu setleri yerle bir eden sanatçılardan biri. Bir sinema dehası, aynı zamanda bir ressam ve "Babamın Tüfeği" isimli kitabı Türkçe'den Japonca'ya, İngilizce'den Katalan diline kadar yaklaşık yirmi dile çevrilmiş bir yazar. Dünyanın en önemli ödülleriyle sahip. Hiner Saalem, "Önümüzdeki yüzyıl Kürt sanatının yüzyılı olacak" diyor ve iddiasının altını şöyle dolduruyor: "Bir asırdır sesleri kesilmişti, önleri tıkanmıştı, sadece birikiyorlardı. Şimdi bir sel gibi akmanın zamanı geldi..."

ŞERO SELİM MALAY'IN OĞLU

>"Her başarılı erkeğin arkasında bir kadın vardır" sözünün bizdeki karşılığı, "Her başarılı erkeğin arkasında travmatik bir çocukluk vardır" olduğu için, Hiner Saleem'in çocukluğundan

Kürtler Rönesans'ı yeni yaşıyorlar

Ülkemin dört bir parçasındaki zulüm, yaşananlar, gerçekler benim sinemamı oluşturdu. Sinema edebiyat gibidir. Bir film yapmak, bir tablo yapmak, bir yazı yazmak, bir resim yapmak ile eşdeğerdir

başlamak istiyoruz. Nerede doğdu Hiner, doğum tarihini biliyor mu?

"Güney Kürdistan'ın Akre şehrinde dayımın atının öldüğü yıl doğmuşum. Dayıma, atının öldüğü yılı sordum. O da 'senin doğduğun yıl' demişti. Benim doğduğum yıl ile atının öldüğü yılı bilmiyordum. 1964 yılı resmi doğum tarihim olarak kayıtlara geçmiş. Ama gün ve tarih bilinmiyor. Kardeşim bir kitabının üzerine Kasım ayının 16'sı diye not düşmüş. Çocukluğuma ilişkin hatırladığım ilk anım, evimizin yakılmasıydı. Kuzenim Çeto ile onun güvercinlerini uçurduğumuz bir gün, havaya fırlattığımız bir güvercin bir daha geri gelmedi. Onu ararken yere düşüp öldüğünü gördük, sonra da silah sesleri gelmeye başladı. Her taraftan kadın ve çocuk çığlıkları geliyordu. Evimizin yakılmasına vardığımda şaşkına dönmüştüm. Annem elinde yeşil kumaşa sarılı Kur'an'ı tutarak dışarı fırlamış, elinde silah bulunan asabi adamlara doğru uzatarak, 'Kur'an aşkına evime dokunmayın' diye yalvarıyordu. Gözlerimin önünde dipçik darbesi yedi ve yere yığıldı. Ona doğru koştuğumu görünce, gidip saklanmam için bağırdı... Meyveliğe kaçıp, bir ağacın arkasına saklandım. Mahallemizin her yerinden silah sesleri geliyor, evimizin üzerinde dumaneler yükseliyordu..."

BABAM GENERALİN TEKNİSYENİYDİ

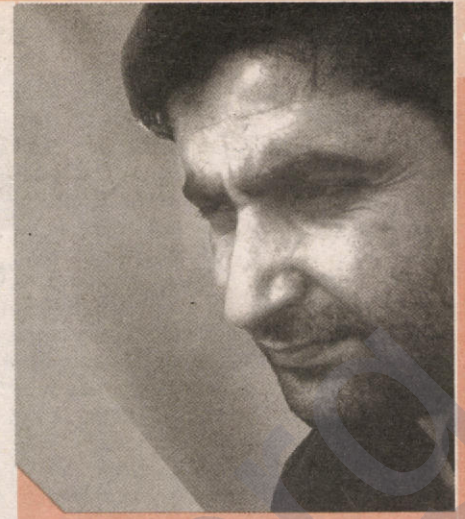
Daha ilk tespitte haklı çıkmanın haklı gururu içinde, göğsümüzü kabartarak soruyoruz... "Anne babanız kimdi? Neydi bu evinizin yakılma sebebi?"

"Babamın ismi Şero, anneminki ise Heybet. Babam Şeroyê Selimê Malayî, annem ise Heybeta Ehmet Ağa olarak bilinirdi. Babam bir peşmergeydi, milletin özgürlüğü için savaşıyordu. Bir iki yıl dışında her yıl savaş halindeydik. Babama ilişkin hatırladığım, eve ne zaman gelse, gideceği anı beklemeye başlamamız. Biz daha alışmamışken, birisi gelir, babama hazır olup olmadığını sorardı. Babam bir yudumda bardağındaki çayı içer, şalvarı ve beline sardığı küçük beyaz laleli siyah uzun kuşağıyla hemen hazırlanırdı. Kırmızı kareli beyaz sarığının başı üzerinde düzgün durduğundan emin olduktan sonra anneme dönerek şöyle derdi: 'Gidiyorum Heybet!' Annemin cevabı hep aynı olurdu: 'Peki.' Babam, General Barzani'nin teknisyeniydi. Başparmağı ve işaret parmağının arasında bıyığını burarak sık sık anneme şunu tekrar ediyordu: 'Heybet, ben generalin özel teknisyenim.'

UÇAKLARDAN KAÇARAK BÜYÜDÜM

Şero ile Heybet'in evliliğinden Hiner ile beraber altı çocuk doğmuştu. Anne ve baba da dahil olunca sekiz kişilik bir aileydiler, bu da yaşadıkları coğrafyaya göre normal bir rakamdı, sekiz kişiye bir sanatçı düşmesi de teselli ikramiyesiydi hayatlarının... Hiner anlatmaya devam ediyor:

"6 kardeşiz. 3 kız, 3 erkek. Bir kız kardeşim savaş esnasında doğum yaparken vefat etti. Doktora götürülmesine izin verilmedi. Bebeğiyle beraber vefat etti. Ailem oradaki diğer Kürt aileleri gibiydi. Hayatları siyaset olmuştu. Babam ve iki ağabeyimin bütün hayatları

[ferzende kaya]
fkaya@esmerdergisi.com

mücadele içinde geçti. Yaşadığımız şehir çok renkliydi. Çok yabancı vardı. Hristiyanlar, Yahudiler vardı. Bir Kürt şehriydi. Ben tam olarak hatırlamıyorum ama çok iyi bir çocukluk geçirdiğim söylenemez. Kürt isen iyi bir çocukluk geçirme şansın yoktur. Çocuk olabileceğin bile yoktur. Arkadaşlarım bana 'Sen çocukken şunu okumadın mı, bunu okumadın mı?' diye soruyorlar. Ben 'Maalesef ben çocukken uçaklardan, helikopterlerden kaçarak yaşadım, başka bir şey yapma şansım yoktu' diyorum. Çocukluğum parçalanarak geçti. Şehrim Akre'den Bilê'ye taşındık. Orada iki keklüğümüz, bir dolabımız ve babamın bütün gün dinlediği eski bir Rus malı radyomuz vardı. Ve eğitimin Kürtçe yapıldığı bir okula başladım. Hakim veya avukat olmam isteniyordu."

İşte burası ilginç. Her Kürt oğlunun ya hakim, ya da avukat olmasını ister. Çünkü ya yargılayan ya da yargılanan olmuşlardır hep. Hiner için çizilmek istenen kaderin de bu olması, tam da bu yüzden çok doğal. Bakalım ne olmuş sonra?

"Dağdaydım. Okul vaktim gelmişti. Kürtçe bir okula gittim. Mücadele okuluydu. Irak devleti ile otonomi anlaşmasından sonra, devlet okuluna gitmeye başladım. Arapça'yı ve ben sadece Kürtçe biliyordum. Bu yüzden bir yıl sınıfta kaldım. Ama onu da tam olarak bitiremedim. Belki bıraksalardı sırf babamın hatırına bile olsa, avukat ve hakim olacaktım. Ama bu pek mümkün olmadı. Liseyi bile bitiremedim. Devlet evimizi yıktı, Arapça bilmiyordum, otonomi bozuldu, yine Kürtleri musibetler bekliyordu. Ben de okulu bırakmak zorunda kaldım. Yaşamım alt üst oldu, ne Arapça biliyordum ne okul görmüştüm."

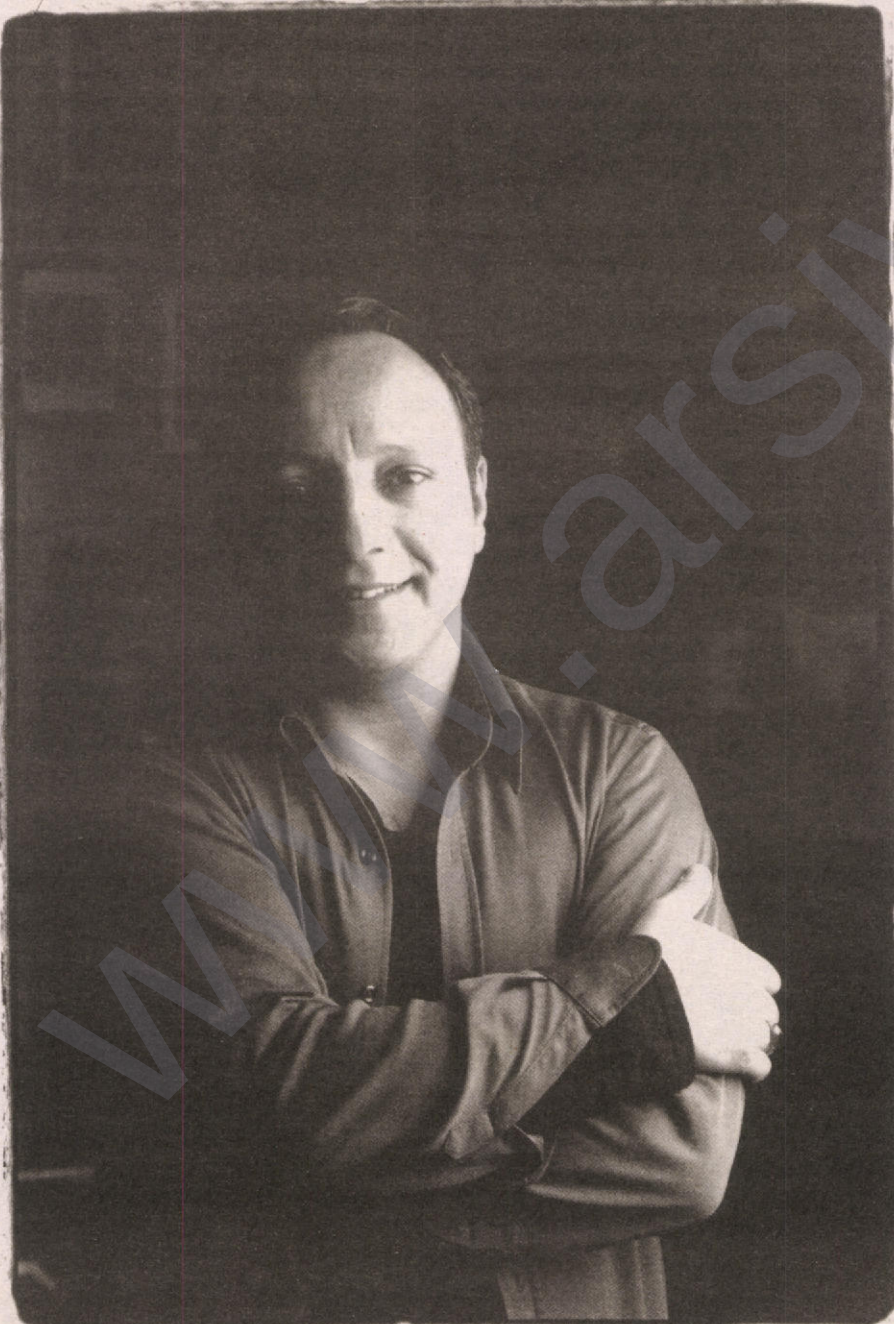
BABAMIN KALE EVİ

Dağdaki bir okuldan, şehirdeki okula hızlı bir geçiş yapmış Hiner. Ama bu geçiş kadar kolay olmamış yeni hayatına alışması. İşte bu yüzden sınıfta kalmış. Savaşsız bir hayata alışmaya çalışan ailesi de sınıfı geçememişti, en başta babası Şero.

"Akre'ye bir yaz günü döndük, evimiz yakılmıştı, bağımız yıkılmıştı. Ama yine de ev yapmaya karar verdik. Ben dahil ailenin bütün fertleri çalışıyordu. Babam evimizi yeniden inşa etmek için şehrin en iyi ustasıyla anlaşmıştı. Ancak plan üzerinde bir türlü fikir birliğine varamıyorlardı. Adam planlar çiziyor, babam itiraz ediyordu. Usta en sonunda pes etti ve 'Sen çiz planı!' dedi. Babamın çizdiği plan, 5 metre kalınlığında taştan duvarlardı. Usta şok oldu, 'Benden ev değil, kale istiyorsun' diye tepki verdi. Evet, babam yaşadıklarının etkisiyle bir kale inşa etmek istiyordu."

RESMİ CİZİRİ SAYESİNDE TANIDIM

Yerleşik hayata alışmaları uzun sürmüştü. Dilleri ve kültürlerine ilişkin yaşanan küçük

gelişmeler hepsinin hayatını etkilemişti. Artık evde Kürtçe gazete okunuyor, radyoda Kürtçe haberler dinlenebiliyordu. Babası Şero'nun şekerlerle dönmesini beklediği bir gün, kendisini başka bir sürpriz bekliyordu:

"Babam bir gün koltuğunun altında bir sürü gazete, dergi ve bir kitapla geldi. Kitap Melayê Ciziri'nin şiir kitabıydı. Her şiir bir resimle süslenmişti. Çok sevmiştim, ama beni esas büyüleyen şey, şiirlerin karşılarında bulunan muhteşem resimlerdi. Hayatımda ilk kez resim görüyordum ve bu sihirli sanatı keşfedince alt üst olmuştum. Resimlere her gün hayran hayran bakarken, bir gün şehrimizin "komünist" lakaplı berberi Abdullah'ın dükkanında bir tablo gördüm. Bu, babamın şiir kitabındaki tablodan başkası değildi ve üzerinde "Sami" diye bir imza vardı. Resme ilgim başlamış, kısa bir süre sonra da kendimi resim yaparken buldum."

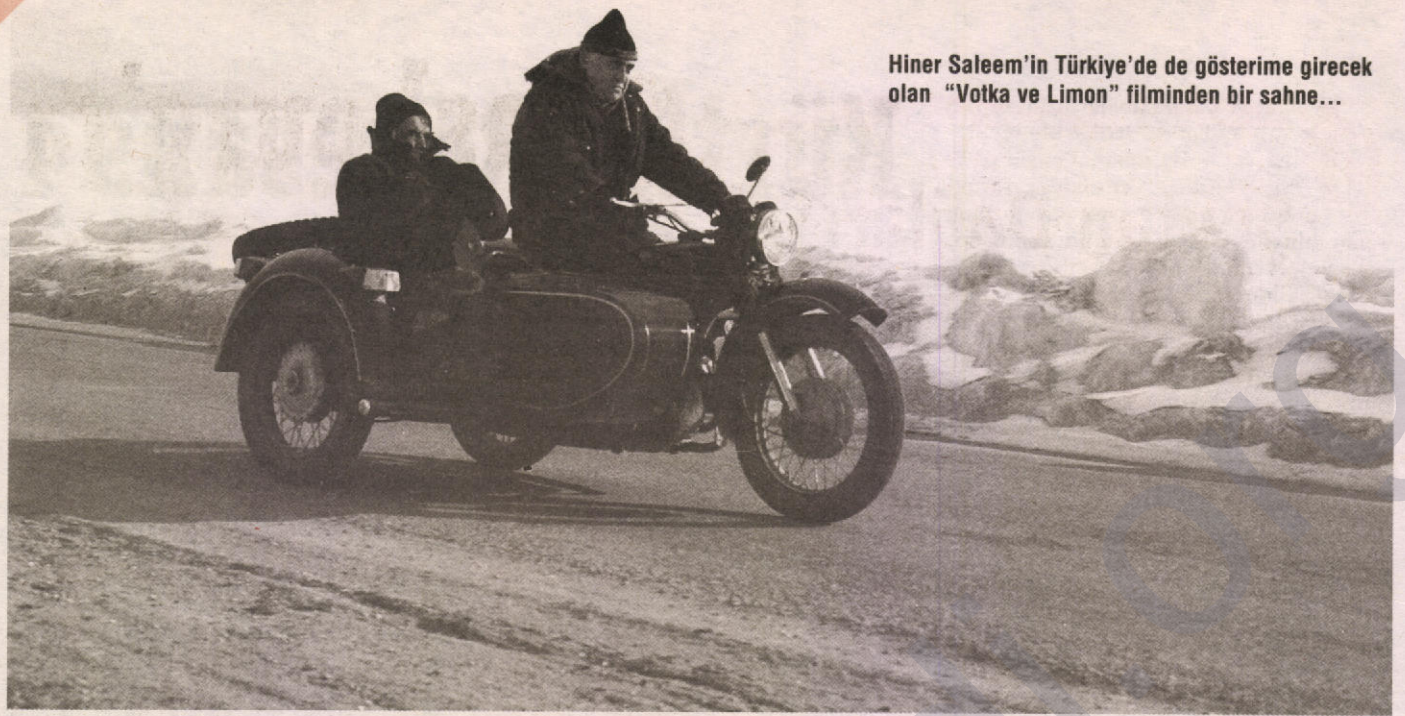
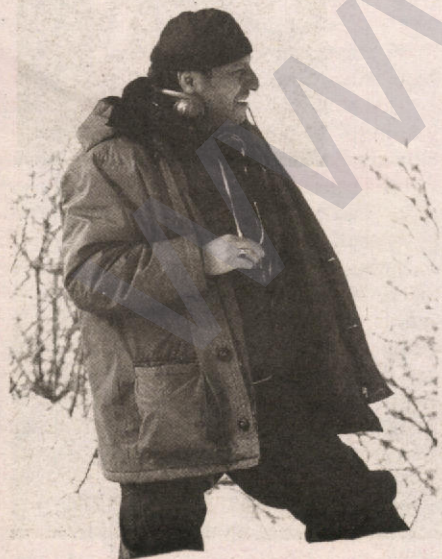
TELEVİZYONU KÜRTÇE KONUŞTURACAĞIM

"Kendimi bildim bileli resim yapıyorum" diyor Hiner. İşte yukarıda anlattığımız yıllar, kendisini bilmeye başladığı yıllardı. Çocukluğunda sadece resme değil sinemaya da takmış kafasını:

"Televizyonu ilk kez amcamın evinde gördüm. Mahallemizde bir tek onlarda vardı ve bütün mahalle onun evinde toplanıyordu. Dili Arapça'ydı ve az anlıyordum. Ama bu alete bayılmıştım. Dili konusunda kafam çok karıştı. Acaba televizyon Kürtçe konuşabilir miydi? Bu soruyu sorduğum günlerden birinde, kendi kendime söz verdim, ben de filmler yapacağım ve televizyonu Kürtçe konuşTURACAĞIM."

Yıllar sonra televizyonda olmasa bile beyaz perdeyi Kürtçe konuşTURmayı başarmıştı. Yaptığı filmler, bir çok festivalden ödülle dönüyordu. Ama onu bir bütün olarak sanatta yönlendiren gelişmeler kuşkusuz bunlardan çok daha fazlaydı. Bir çok şey ülkesini terk etmeye karar verdikten sonra başlamıştı... Ha unutmadan, bu kararın alınması bile çok sancılı olmuştu:

"Biz İran sınırındaki kampta yaşarken, ailelerin bir çoğu yurtdışına çıkıyordu. Kimisi ABD'ye kimisi Kanada'ya gidiyordu. Biz de bir gün toplanıp, gitme kararı aldık. Herkes kendini yurtdışında hayal ediyordu. Babam bir gazeteci, annem bir süper market yöneticisi, ağabeyim general olmuş, ben ise büyük bir Kürt filmi yaptığımı hayal ediyordum. Tam yurtdışına hazırlanmışken, annem erkek kardeşlerinden, meyveliginden ve nar ağaçlarından bahsetmeye başlıyor, babam kale eviyle, toprağıyla devam ediyor, ben kekliklerimi ve kuzenim Çeto'nun güvercinlerini düşünüyordum. Ve hep birlikte ağlayıp, az daha vazgeçiyorduk gitmekten."

Hiner Saleem'in Türkiye'de de gösterime girecek olan "Votka ve Limon" filminden bir sahne...

SÜRGÜN YOLU

Kuşkusuz herkesi toprağına bağlayan nedenlerdi bunlar. Ama her zaman için yeterli olmuyor bu nedenler. Ve istese de istemese de Hiner de toprağından uzaklaşacaktı:

"1980 yılında şehrimi, ailemi, ülkemi bırakmak zorunda kaldım. Suriye üzerinden, sahte bir pasaportla İtalya'ya geçtim. İki kardeşim dağdaydı. Saddam'ın azdığı dönemlerdi. Ailem gideceğimi biliyordu, ama hangi gün gideceğimi söylememiştim. Onların bilmesini istemiyordum, çünkü onlar için de problem oluyordu. Irak devleti nezdinde bu bir sorundu. Bir taraftan gitmemi istiyorlar, bir taraftan da istemiyorlardı. Tüm bu kargaşa içinde terkettim orayı. İtalya'ya ulaştım. 12 sene orada yaşadım. İtalya'da çalışmaya başladım."

Yurtdışına çıktığı ilk yıllarda resme yönelmişti Hiner. Bir çok yerde sergiler açmış, bu alanda sınırları aşan bir şöhrete kavuşmuştu:

"Avrupa'da resimle daha profesyonel olarak ilgilenmeye başladım. Bir dönem çok aktiftim. Dünyanın bir çok yerinde sergiler açtım. Daha sonra sinemaya yöneldim. Sinemanın beni daha iyi anlattığını hissettiğim için, resme biraz ara vermeye karar verdim. Resim benim için, kişisel bir hobi olarak kaldı. Ruhumu teskin ediyorum onunla. Şahsi bir ihtiyaç benim için. Daha düne kadar dünyada Kürt resmi ve ressamından söz etmek pek mümkün değildi. Ama bugün için durum çok ümit verici. 30 - 40 yıldır çok enteresan ressamlar çıkmış. Şimdi duvarlar yıkılıyor. Kürtlerin Rönesans dönemi diyorum ben buna. Önümüzdeki yıllar sanatta Kürt yılları olacak. Daha hiçbir şey anlatmadık. İnaniyorum ki, bu bizim düğünümüz olacak."

Sinema uğruna resmi ikinci plana itmişti. Bu alanda da oldukça başarılı işlere imza atar. "Votka ve Limon" isimli ödüllü filmi, Mayıs ayı içerisinde Türkiye'de de vizyona girecek. Sinema hikayesini de dinleyelim istedik ondan:

"Sinema bir fikir olarak hep vardı. Daha önemlisi, bu yolla politika yapmak istiyordum. Bir halkın trajedisini anlatmak istiyordum. Omuzlarıma binen büyük bir yükü bu. Kültürel ve politik faaliyetlerde bulundum, dil sorunumu da çözdükten sonra sinemayla ilgilenmeye başladım. Sinema okulunda okumadım. Ama şimdi dönüp baktığımda 'İyi ki okumamışım' diyorum. Eğer okusaydım, ufkum bu kadar geniş olmazdı. İlk olarak kısa metraj filmler yaptım. Sonra aralarında ART'nin de olduğu bir çok uluslararası TV kanallarına belgeseller hazırladım. Daha sonra da uzun metraj filmler yaptım. 1997 yılında, yaşadığım yerlerin filmi çekmek için ülkeme geri döndüm. Ama çekimleri tamamlayamadım. Bir kısmını bitirmiştik, biten parçaları zorla İtalya'ya kaçırdım. 25 - 26 dakikalık bir görüntüydü bu. Bu görüntülerden yararlanıp, başka çekimler de yapıp bir film hazırladım. 1997 yılında "Yaşasın Gelin... ve Kürdistan'ın Özgürlüğü" adıyla filmleştirdi. 2000 yılında "Rüya Kaçakçıları" filmi yaptım. 2003 yılında "Votka ve Limon" filmiyle Venedik Film Festivali'nde "San Marco" ödülünü kazandım. 2004 yılında Fransa-Kürdistan ortak yapımı olan "Sıfır Kilometre" ile Cannes Film Festivali'nde "Altın Palmiye" ödülüne aday gösterildim."

HAYAT BENİM USTAM

Belki klasik bir soru olacak ama yine de sormak istiyoruz: "Okul okumadınız, eğitiminizi görmediniz, bir ustanız yok, peki nedir bu başarının sırrı?"

"Hayat benim ustamdır. Ülkemin dört bir parçasındaki zulüm, yaşananlar, gerçekler benim sinemamı oluşturdu. Sinema edebiyat gibidir. Bir film yapmak, bir tablo yapmak, bir yazı yazmak, bir resim yapmak ile eşdeğerdir. Kadı Muhammed, Mustafa Barzani, Şeyh Said gibi isimleri örnek aldım. O isimleri militanca laf olsun diye söylemiyorum, o isimler birer kahramandır, onlara sanatçı gözüyle bakıyorum. Bunlar Don Kişot gibi bir kahraman. Kürt tarihinin kahramanları bunlar. Onların bir rüyası vardı, benim de var. Benim için bütün bunlarla uğraşmak, okula gitmekten daha iyiydi. İşin tekniğini öğrenmek kolay, onun için okula gitmek gerekmiyor. Ama

edebiyat teknik bir şey değil, bir ruh ve doğuştan gelmesi gerekiyor. Ben sinemanın edebiyatıyla uğraşıyorum."

7 yıl içinde 4 film çekmiş Hiner... Sinemanın hem edebiyatıyla uğraşılıyor, hem matematiğiyle. Şimdi neler yaptığını merak ettik:

"Mehme Arifi Ciziri ve Karapetê Xaço üzerine film yapmak istiyorum. Memleketime gidip, doğup büyüdüğüm yerleri çekmek, babamın evini görmek ve oraları anlatan bir film yapmak istiyorum. Bu konularda çalışmalarım devam ediyor. İşten artan zamanımı elimde votka şişesiyle kitaplığında Kürtçe müzik dinleyerek geçiriyorum. Filmim Türkiye'de gösterime giriyor. 'Babamın Tüfeği' isimli kitabım birçok dile çevrildi. Son olarak Avesta Yayınları tarafından Türkçe olarak da yayınlandı. Üretmek isteyen için iş çok."

İLK AŞKIM JİYAN

"Hem sürekli ürettiği için vakti kalmamıştır" hem de "Özel hayat olarak bakıyordur" deyip sormamazlık yapmadık tabi ki! Alın işte soru: "Peki Hiner ilk ne zaman aşık oldun?"

"Hayatımın ilk aşkı bir Kürt kızydı, adı Jıyan'dı. Jıyan ile sürgünde yaşadığımız bir dönemde tanıştım. Sınıf arkadaşımı ama zengin ve itibar sahibi bir ailenin kızydı ve ailesinden çekindiklerinden kimse ona yanaşmıyordu. Sadece zengin bir ailenin çocuğu Jıyan'a yanaşabiliyordu. Jıyan ise bana ilgi duyuyordu. Daha sonra bulduğumuz kamptan ayrıldık, İran sınırında bir kampa yerleştik, Jıyan'ı orada kaybettim. Şimdi evlenmek istiyorum. Bir gün, beni kabul edecek kadar büyük yüreğe sahip birisini bulduğumda, evleneceğim."

Şeytan Dağları

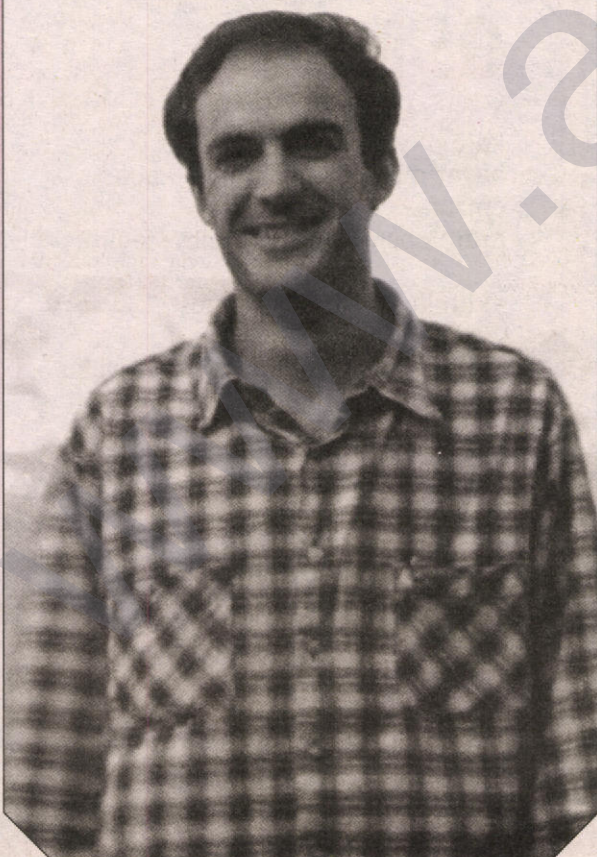
gül odundur yanar kanlı toprağım
açmazam kavakta hiç çiçek yaprağım
andadır aşkımız kelebeğe çırağım
faili mefaîlün kaç tırtıl ola şiir

boş yere boşa gezer kitabet satmalı
kül odundur kalıba dize yakmalı
faili meçhûl ölü gözlere içerden bakmalı
sahaflarda failini bulan cinayettir şiir

şeytan dağlarına çık ey nefes sahibini unut
tekmili bizimdi kadınların tebdili içre söğüt
tomuran ellerle çok kişi az bahar için avut
bu senin donun sair âlâ kül odundur şiir

hummalı bulut ol yücelerde es
yardımcı olur sana divandan bir nefes
bitmişse kafiye var sözünü sen de kes
maksudu güldür goncanın sairinle yan şiir

ilyasorak

Strasbourg'ta Yargıçlar Var

Strasbourg'ta davalı devletimize karşı
Yeşilyurt köylülerini savunuyorum.
Oturumun ardından başvurularımız
"kabul edilebilir" bulundu

[hasipkaplan]
hasipkaplan@esmerdergisi.com

YIL 1989... Aylardan Nisan... Çimlere uzanmış Saklan Deresi'nin akışını dinliyorum. Kuzular, yavru köpekler koşturuyor çevremde. Beyaz tüylü, sevimli, ama bir o kadar da yaramaz yavru köpeğimizin adı "Hırço" (ayıcık). Önümde duran bakır sinide yeşil soğan, yoğurt ve kengerden oluşan öğle yemeği var. Tandırdan sıcak ekmele gelen annem, canımın sıkkin olduğunu hemen fark etti. Sezgilerinde hiç yanılmazdı.

"Bir şey mi oldu, canın sıkkin" dedi. Onca işin içinde, şehirden kaçıp bahçeye sığındığımda rahatladım. Bu kez kurtuluşum yoktu, belli ki annemle hukuk sohbeti yapacaktık. "Evet dedim, Avrupa'da bir dava açacağım."

Annem rahatladı ama bir o kadar da meraklandı. Tek kelime Türkçe bilmeyen annem, 12 Eylül günlerinde İstanbul'a dönmek zorunda kaldığımda, kitaplarımı yakmak yerine naylonlara sarıp, peynir tenekelerinin içinde toprağa gömmüştü. İyi sırdaştık... Süryani mahallesindeki eve nasıl taşındığımızı, yumurta bayramında doğan esmer oğlunu rengini açmak için Kezbanı sabunu ile nasıl yıkadığını, Süryani süt annem Verdî'yi, onun Beyrut'a gidişini her defasında uzun uzun anlatır, sonra duygulanır ve konuşmakta zorlanırdı.

"Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne bir dava açacağım. Mahkemenin adresini, dilini, davanın nasıl açılacağını bilmiyorum..." dedim. Annemin cevabı hoştu: "İyi de oğlum, sen altı sene boşuna mı İstanbul'da hukuk okudun!"

Öğrenci olaylarının yoğun olduğu yıllarda okumuştum. Faşist işgali nedeniyle iki yıl kayıbm olmuştu, bu yüzden annem hukuk fakültesini altı yıl sanıyordu. Orta okul, lise yıllarında sürekli teşekkür, takdirname getiren oğlunun çakacağını asla düşünmemişti. Tembellikten değilse de zoraki devamsızlıktan uzayan yıllarımızda da dahil, Avrupa Mahkemesi ile ilgili tek kelime öğrenmemiştik.

"Evet okudum ama bize Avrupa Mahkemesi'ni öğretmediler. Şimdi araştırıp, öğrenip bu davayı açmak zorundayım" diye geçtirdim konuyu. Bu kez de kime dava açacağımı merak etti. "Yeşilyurt köylülerine dışkı yedirenlere" deyince, "Türkiye'de hakim kalmadı mı ki gavur hakimlerin olduğu mahkemelere gidiyorsun" dedi ve başladı nasihate. "Abin siyasiden yedi sene yattı, çocuk çocuğu ortada kaldı. Sen de dikkat etmiyorsun, başına bir bela gelir sonra."

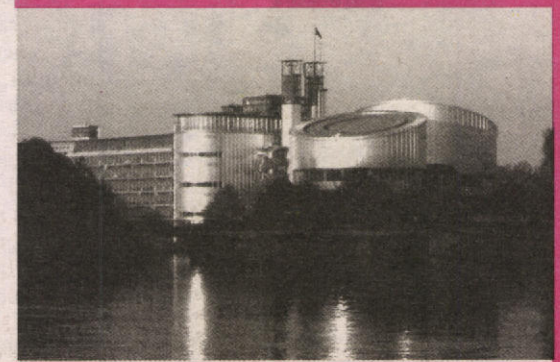
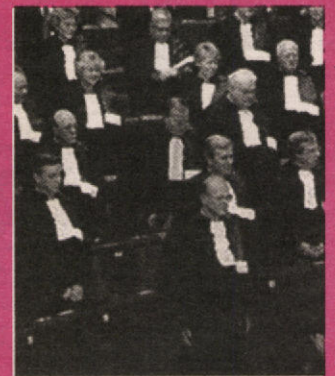
Kafama koymuştum bir kere... Ankara, İstanbul yollarında mekik dokudum. Kütüphane kurdu olup çıkmıştım. Avrupa Mahkemesi ile ilgili ne kadar makale, kitap ya da tez varsa hepsini bulup okumaya çalışıyordum. Ancak bulduğum tek kaynak Ömer Madra'nın "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi" kitabıydı, bana ilaç gibi gelmişti. Ankara'da avukat Erşen Sansal ile konuştum ve mahkemenin adresini öğrendim. Sonra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni ve usul hükümleri olan iç tüzüğü buldum. Avrupa Konseyi'ne üye ülkeler kendi resmi dillerinde başvuru yapabiliyordu. Türkçe olarak hazırladığımız dilekçelerimizle ilk dört başvurumuzu yaptık. Strasbourg kapılarına dayanmıştık artık...

Güneydoğu'dan ilk davaları açan avukatlar olarak namımız alıp yürümeye başladı. Bu arada saldırılar da

gün geçtikçe artıyordu. Onlar için mukaddes devletimizi Avrupa'ya şikayet eden hainlerdik. Bizse boş durmuyor, teknolojiyi yakından takip ediyorduk. Faksimiz, çağrı cihazımız, bilgisayarımız olmuştu. Yani anlayacağınız Avrupa standartlarını yakalamaya çalışıyorduk. Kısa süre sonra Avrupa Mahkemesi'nden ilk cevap geldi. Başvurumuz kayda alınmıştı. Basın olayı duyar duymaz hemen "başvuru kabul edildi" diye bizi manşetlere taşıdı.

12 Ocak 1993'te Strasbourg'ta ilk duruşmaya girdim. Duruşma gizli, karar aleniydi. Yirmi beş yargıç karşısında, dışkı yedirilen davacı köylülerin avukatı olarak yerimi aldım. Davalı devletimizi profesörler, avukatlar ve danışman adı altında gelen Genelkurmay, Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, MİT, İçişleri, Adalet ve Dışişleri Bakanlığı uzmanlarından oluşan bir ekip savunuyordu. Kulaklıklarımızı takmıştık, çeviri yapıyordu. "Silahların eşitliği" altında ilk kez özgür savunma yapacaktım. Hükümetin savunmasından sonra söz aldım. "Dışkı davasını böylesi bir platforma taşımaktan hiç zevk almadığımı, ülkem ve insanlarımız adına utanç ve üzüntü duyduğumu" söyleyerek başladığım konuşmamı, "Biz kendimizi yerden göğe kadar haklı görüyoruz. Olağanüstü Hal'deki insanların feryadını buraya taşıyoruz" diyerek bitirdim. Üç saat süren oturumun ardından tarihi karar açıklandı, başvurularımız "kabul edilebilir" bulundu. Sevinçliydim. Orangier Parkı'ndan Avrupa Konseyi binasına, dalgalandan üye devletlerin bayraklarına ve hemen karşısındaki Avrupa Mahkemesi'ne bir kez daha baktım. Strasbourg'ta yargıçlar vardı.

Strasbourg'ta ilk duruşmaya girdim. Duruşma gizli, karar aleniydi. Yirmi beş yargıç karşısında, dışkı yedirilen davacı köylülerin avukatı olarak yerimi aldım...

coşkun aral
coşkun aral@esmerdergisi.com

Diyarbakır'da Salaheddin Eyyubi

ÇOCUKLUĞUMUN transit geçiş kenti Diyarbakır bu kez beni ve arkadaşım Ahmet Güneştekin'i birbirinden farklı etkinlikler için ağırıyor. Haberci programımızın TRT'de yayınlanan "Türkiye Renklerinin" sonuncusunu da tamamlarken, ikimiz için de çok önemli olan bu kentin çocuklarına belgelerimizden, bilgilerimizden bir şeyler aktarıp hoşça vakit geçirmelerine yardımcı olmayı amaçlıyoruz. Değerli dostumuz Vali Efgan Ala'nın desteğiyle muhteşem bir tarihi mekanda açtığımız sergi ve ardından resim, fotoğraf atölyeleri derken ılık bir bahar akşamı Salaheddin Eyyubi meydanında sokak çocuklarına sunduğumuz belgesel gösterimine geliyor sıra.

Tarihinde kültürleri buluşturup bütün bölgeyi etkileyecek enerjileri, sinerjileri üreten bu Mezopotamya kenti, yakın döneme kadar kanın ve gözyaşının aktığı, barut dumanının adeta bir sis gibi tarihi surlarını kapladığı bir anıt sanki. Kimilerine göre Diyarbakır'ın en büyük sorunları arasında yer alan, bir bölümü madde bağımlısı miniklerle tıpkı kendileri gibi Dünya'nın farklı bölgelerinde yaşam savaşı veren akranları hakkında yaptığımız belgeseli izlerken birden geçmişe doğru bir yolculuğa çıkıyorum.

SAVAŞ TANRILARI

Ortadoğu'nun uzun bir dönem savaş odağı olan Lübnan'da 15 yıllık iç savaşın liderleri yani "Savaş Tanrıları" ile bir röportaj hazırlıyorum. Çalıştığım Si-

Ilık Diyarbakır akşamında
soğuk taşların üzerine serili
belgesel izleyen sokak
çocuklarına bakıp
düşünüyorum: Acaba
aralarından yeni bir
"Salaheddin" çıkar mı?

pa Press Ajansı için Maruni Falanjistlerden Dürzi İlerici Sosyalistlere, Şii Emel Hareketinden İran yanlısı Hizbullah'a kadar bütün örgütlerin liderleri ile savaşı değil özel yaşamlarını konuşmayı amaçlıyorum. Bu liderler arasında en ilginçlerinden biri de Lübnan eski Cumhurbaşkanı Süleyman Franjiye. Oğlu Falanjistler tarafından öldürülünce Suriye yanlısı bir politika izlemeye başlayan ve ülkenin kuzeyinde Suriye sınırındaki "Zgorta" bölgesinde konuşlanan yaşlı savaş tanrısı, bölgede yaşamış, yaşanan ve yaşanacaklara yönelik açıklamalarında sürekli olarak bir ismi gündeme getiriyordu.

"Salaheddin Eyyubi gibi bir lider ancak bu bölgede banış kalıcılığıdır. Çünkü o Kaf dağından Mezopotamya'nın sıcak nehirlerine kadar uzanan bütün Şark'ın insanını çok iyi tanıyor ve stratejilerini buna göre değiştiriyordu. Ben dahil çağımızın hiç bir devlet adamı onun kadar bu bölgede yaşayan kavimleri ne tanıdı ne de araştırdı. Onun bu özelliği sonucu Kafkasya'dan Kızıldeniz'e kadar halklar arasında uzlaşma sağlanmıştı. Azerbaycan Kürtlerinden olan kökenini araştırırken Kafkasya halklarını tanımış ve onların savaş taktiklerini öğrenmişti. Doğup büyüdüğü Tikrit (Saddam Hüseyin'in de doğum yeri) ardından uzun yıllar yaşadığı Balbek'te de Roma ve Hristiyan dönemine ilişkin araştırmalar yapmıştı. Bölgede varolan etnik ve din mozaiği konusunda çok ciddi bilgileri bizzat kendisi araştırarak elde eden Salaheddin, bir savaşçı olarak yetiştirilmediği halde Hristiyan Avrupa'nın yüksek harcamalarla gerçekleştirdiği 3. Haçlı seferlerini bozguna uğratmıştı. Parlak zekası bilgi ve belgeye olan düşkünlüğü onu sadece iyi bir asker değil eşsiz bir siyasetçi ve devlet adamı olmasını da sağlamıştı. Savaşların yaraladığı Kudüs ve Kahire gibi kentlerin onarılması hep onun döneminde olmuş. Haçlı bğnazlığına karşı Müslümanların, Hristiyan ve Musevilerle birlikte barış içinde yaşayabileceği gerçeğini o ortaya koymuştu."

Açıkça söylemek gerekirse orta okul ve lise yıllarında sadece Haçlı Seferlerinde Aslan Yürekli Richard'ın komutasındaki haçlılara karşı verdiği savaş ve Eyyubi Devleti'nin kurucusu olarak tanıdığım Salaheddin Eyyubi hakkında bir "savaş tanrısı"nın ağzından çıkan bu sözler beynimin bir köşesinde yer alırken, ılık Diyarbakır akşamında soğuk taşların üzerine serili belgesel izleyen sokak çocuklarına bakıp düşünüyorum: Acaba aralarından yeni bir "Salaheddin" çıkar mı?

Karanlık Kokulu Otlar*

Ölüm, sizin eve sığınan kimsesiz bir çocuğu
Sen ondan öğrendin
kendine ne kadar uzakta olduğunu
Ve büyük bir yalandan kurtardı
Bu yüzden hiç aldanmadın
hiç de mutlu olmadın...

Ölüm, ömrünün o yalan yarısını senden aldı
Aşka susamış öbür yarısını yakın
uzaklıklara saldı
Ölüm yüzünden ne kimsenin kimsesi oldun
Ne de kimse senin gördüğünü gördü
Yaşayan tek yerin o ölü gözlerini
Karanlık kokulu otlar bu yüzden
bir tek sana el salladı...

* Yakında çıkacak olan "Toplu Şiirler" kitabından...

cezmiersöz

Chez Sakman Şiirli
Pazartesiler
11 Mayıs Cezmi
Ersöz Söyleşi
Fransız Sok. No: 8
Galatasaray /
İstanbul

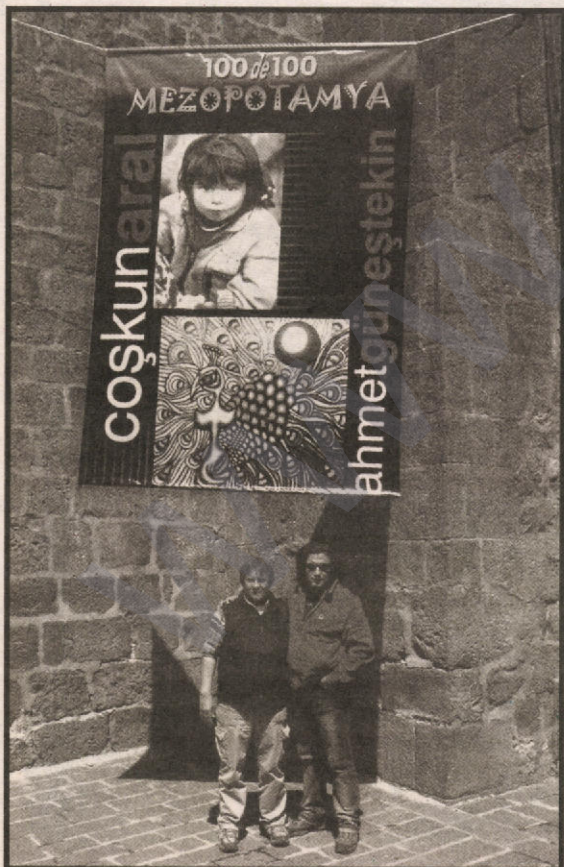
GSM

Yoruldu dudaklarım
kalbim yoruldu...
hayatımı teftişe çıkmış el kadar
ömrünle
arama beni, cevap vermeyeceğim!

aklımla matematik yüzleşti
yüzümle yalnızlık
gökyüzünden geliyor sesin/ yeryüzü
uyuyor

arama beni
aradığın aşka şu an ulaşamıyorum...

ayhanbozkurt

aydındere

dere@bluewin.ch

1

949 yılında Lübnan'da doğan Amin Maalouf, 1976 yılından beri Fransa'da yaşıyor ve yapıtlarını Fransızca yazıyor. Maalouf ekonomi ve toplumbilim okuduktan sonra gazetecilik yaptı. Yapıtlarında Ortadoğu ve Akdeniz kültürlerini, efsane ve söylencelerini tarihsel bir bakış ekseninde işledi. Yazarın eserleri birçok dile çevrildi ve büyük bir ilgiyle karşılandı. "Hristiyan, Müslüman, Ermeni ve Kürt nitelikler" taşıdığını, bir yanı sıra da Fransa ve Avrupa'ya ait olduğunu söyleyen Amin Maalouf, efsanevi komutan Selahaddin Eyyubi'yi ve Ortadoğu'yu ESMER'e anlattı.

> Ortadoğu'yu anlattığınız romanlarınız büyük ilgi görüyor. Mezopotamya tarihinde ve mitolojisinde Kürtlerin konumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

"Arapların Gözüyle Haçlı Seferleri" adını taşıyan ilk kitabım büyük ilgi gördü. Haçlı Seferleri'ne karşı Kürt Selahaddin Eyyubi komutasında büyük bir tarih yazıldı. Büyük komutan Selahaddin'di fakat binlerce seçkin Kürt, bu savaşın en ön safalarında yer aldı. Eyyubiler büyük bir Kürt hanedanıydı. Generalleri ve stratejileri vardı. Ortadoğu halklarının birliğini sağlamada öncülük ettikleri gibi mertliğin, dürüstlüğün, hümanizmanın, paylaşımcılığın ve adaletin de sembolü oldular.

İlginçtir, oldukça parçalı yaşayan Araplar, tarihte ilk kez Kürtlerin öncülüğünde kazanılan bir muharebe sonucunda birlik oldular. Birliğin, barışın ve kardeşliğin de öncülüğünü yaptı Kürtler. Batılıların da hayran kaldığı bir komutandır Selahaddin Eyyubi. Diğer yandan Zerdüşt felsefesi etrafında gelişen söylenceler, yaratılan yaşam biçiminde ve bir takım dinsel olaylarda hep Kürtler vardı. Büyük İskender'in Doğu Seferi'nde Kürtlerden çok söz ediliyor. Bu anlamda Ortadoğu tarihinde ve mitolojisinde Kürtlerin yeri büyüktür. Parçalanmalarından ve işgal edilmelerinden dolayı hep devam eden bir direniş sergilediler.

> "Selahaddin halkı için birşey yapmadı" eleştirileri de var.

O dönem ulus bilinci yoktu. Ulusal mücadeleler çağı da değildi. Öyle olsaydı, o büyük birlik içinde Kürtlerin diğer uluslarla eşit haklara sahip olması gerektiğini savunurdu diye düşünüyorum. Toplumsal örgütlenmede imparatorluk, bölgesel ve dinsel olgu ön plandaydı. Selahaddin'e neredeyse tüm Ortadoğu devletleri sahip çıkıyor. Oysa Selahaddin bir Kürt'tür ve Kürtlerin değeridir.

> "Beatrice'ten Sonra Birinci Yüzyıl" adlı yapıtınızda, Batı'nın aç gözlü ilaç firmalarının geliştirdiği ilaçlarla kadın neslinin azalması, zenginlik-yoksulluk, gerilik-modernite çelişkisini yazmışsınız. Sizi bu romanı yazmaya iten neydi?

Gelişen teknolojinin insanlığın hizmetine değil de aleyhine kullanılmasından korkuyorum. Kimyasal ve nükleer silah çığlığı gibi. Neticede bunlar az kullanılmadı. Bir de o romanımda sevgiye büyük yer verdim. Babanın kızına olan tarifsiz sevgisi... İnsanın sevgisiz yapamadığını ve yapamayacağını, gelişen teknolojinin insanlığın hizmetinde olması gerektiği anlatmaya çalıştım.

> "Arapların Gözüyle Haçlı Sefer-

PAYLAŞILAMAYAN EFSANE: SELAHADDİN

Batılıların da hayran kaldığı bir komutandır Selahaddin Eyyubi. Neredeyse tüm Ortadoğu devletleri ona sahip çıkar. Oysa Selahaddin Kürt'tür ve Kürtlerin değeridir

leri" adlı eserinizde, Selahaddin önderliğinde dönemin Arap ve Ortadoğu birliğinin sağlandığını anlatıyorsunuz. Böyle bir birliğin günümüzde koşulları yok mu?

Bir gün olacak elbette. Şimdi olması, olmayacağı anlamına gelmez. Bazı şeyleri çok zorlayamazsınız. Önce bunu oluşturacak bilinç düzeyinin ve koşulların gelişmesi gerekir. Burada Avrupa Birliği'ni örnek verebiliriz. Nasıl oluştuğu ve hangi evrelerden geçtiği incelenebilir.

> Irak'ta olup bitenleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yaşananlar son derece üzücü. Bölgenin değişime ihtiyacı olduğu kesin. Başta demokrasi bilincinin gelişmesi lazım. Dışardan yapılan zorlamalar etkileyici olabilir, fakat belirleyici olmaz. Önemli olan kendi iç dinamikleriyle sağlanacak bir değişimin gerçekleşmesidir.

Ortadoğu'da temel sorun demokrasinin olmayışıdır. Toplumlar demokrasiye bilinçlenerek geçebilir. Bir anlamda insan bilinçlenmesinin ulaştığı düzeydir demokrasi. Umanım bundan sonra Irak'ta yaşayan halklar demokratik bir yaşam anlayışla, şimdiye kadar varolan birtakım temel çelişkilerini ortadan kaldırıp demokratik bir sistem geliştirirler.

Irak'ta bir savaş yaşandığı için bu soruyu soruyorsunuz ama bölgedeki ülkelerin hemen hemen hepsinin demokratikleşmesi ya da en azından böyle bir yola girmeleri lazım. Ortadoğu'da demografik ve etnik açıdan önemli bir yere sahip olduğu için Irak'ın demokratikleşmesi Ortadoğu için büyük bir önem taşıyor. Ortadoğu'nun hızla değişmeye, ilerici, çağdaş bir yolda ilerlemeye ihtiyacı var.

> İkiz Kuleler'e düzenlenen saldırı-

nın ardından İngiltere Başbakanı Tony Blair bir açıklamasında, "Bu medeniyetler çatışmasıdır" demişti. Blair'in bu demecinin ardından Afganistan ve Irak işgali gündeme gelmişti. Buna ne diyorsunuz?

Buna Batı'nın Ortadoğu'ya müdahalesi diyebiliriz, ancak medeniyetler savaşı demek çok doğru olmaz. Zira Ortadoğu'lu yönetimlerin ezici çoğunluğu Batılı devletlerle iyi ilişkiler içinde. Hatta Irak ve Afganistan'a müdahalelerde bile komşu devletlerin askeri ve siyasi desteğini almışlardı ya da yöneldikleri bu kesimler daha önceleri onların işbirlikçileriydi. Bu anlamda medeniyetler savaşı demek doğru olmaz. Gericilikte ve statükoculukta diretenlerle, dünyada egemen olma ve buna bağlı olarak enerji kaynaklarını denetleme amaçlı müdahale edenlerin çatışması demek daha doğru. İşgal savunulmaz, ancak Irak halkları durumu iyi değerlendirilirse iyi bir takım gelişmelere yol açabilir.

> Suriye ve İran'ın tehdit edilmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Büyük olayların ve tarihin akışını durduramayız. İnsanlık tarihi boyunca ne yazık ki savaşlar hep yaşandı. Elbette temennimiz savaşı bir dünya. Bilinçli, barış anlayışının geliştiği, silahlı savaşın sağlandığı bir dünya.

> Son kitabınızda kökenlerinizi inceliyorsunuz. İnsan için kökeni çok mu önemlidir?

Evet önemli görüyorum. İnsanı şekillendiren aidiyetleridir bir anlamda. Yetiştirdiği kültür bireyin biçimlenmesinde büyük rol oynar. Her halkın kültürü insanlığın birer değeridir. Bu değerler öyle kolay yaratılmaz. Bu yüzden kültürleri korumak ve saygı duymak gerekir.

Türkiye'nin tek popüler

MATEMATİK dergisinin yeni sayısı çıktı

Okur sayımız
10.000'i aştı!

Matematik Dünyası

İstanbul Bilgi Üniversitesi

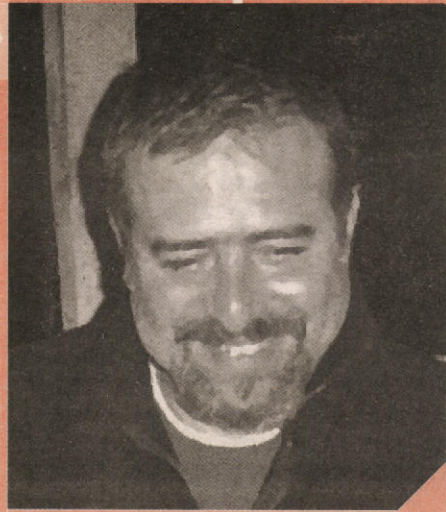
Kurtuluş Deresi Cd. 47

34437 Dolapdere / İSTANBUL

Tel : (0212) 311 54 23

Faks : (0212) 297 63 15

E-Posta : md@math.bilgi.edu.tr

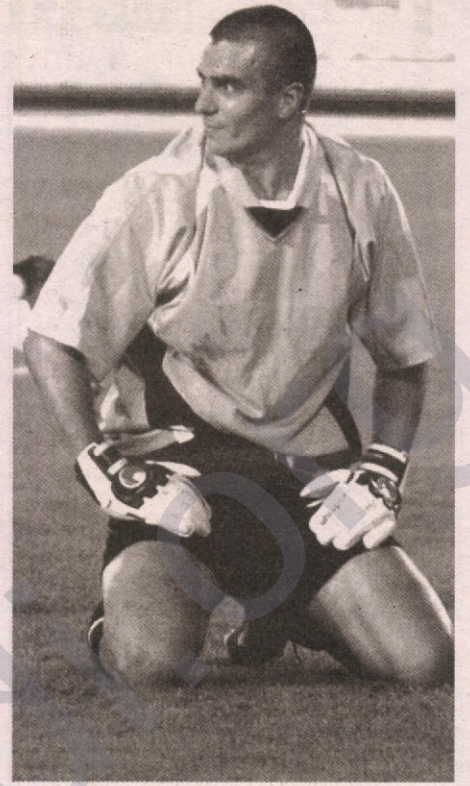

[akifkurtuluş]

'O'lum Kaleye Pancu Geçti, Biz Bu Maçı Beşleriz'

"Heval, görüşelim de akşam olsun, yarın öğleden sonra Türkiye-Güney Kore maçı var." Aydın'ın, o maçta hangi takımı tutacağını biliyorum...

Beşiktaş-Fenerbahçe maçında, Cordoba'nın atılmasıyla kaleye Pancu geçmişti...

HAFTA sonu için planımı programımı soran arkadaşlara, Diyarbakır'da olacağını söyleyince, "hayırdır" diye sordular. "Hiç" dedim onlara, "spor olsun diye gidiyorum." Gelmeden web sayfasından programa baktım; gerçekten de adımın yanında veya altında, her neyse, "Spor" yazıyor.

Bir gün bu şehre "spor olsun" diye geleceğim, aklıma gelmezdi. Sonunda bana bunu da yaptınız. Şimdi ben de burada "spor" başlığı altında kavakların çiftleşmesi üzerine düşüncelerimi paylaşarak, beni davet eden dostlarıma "ceza" verebilirim ama, buna da elim varmıyor.

Bilirsiniz bizde edebiyat küçümsenir. "Bana hikaye okuma" deriz. "Hikayeden tayyare" deriz. "Bırak bu şairane lafları" deriz. "Bana masal okuma" "edebiyat yapma" filan deriz.

Herhalde benim bir edebiyatçı olarak küçümsenmem, Diyarbakırlı dostlarımdan epey bir ağına gitmiş olmalı ki, Akif Kurtuluş'u bu kez "spor olsun" diye çağırılma demişler.

Bu toplantıdan önce barkovizyondan yapılan sunumu izleyip, Celal Başlangıç'ın da konuşmasını dinledikten sonra, kafamda kurduğum cümleler tamamen dağıldı. Ne diyebilirim, ne konuşabilirim, açıkçası söyleyeceklerimin ne gibi bir anlamı olabilir, bilemiyorum. Mesela, hazır yerel yöneticilerimiz buradayken, "işsiz gençlere spor yaptırın, spor iyi bir şeydir" mi desem? "Ben de sporunun zeki çevik ve ahlaklısını severim" mi desem?

Hem sonra bundan yirmi yıl önce olsa, sporla bir ilişkim olduğuna sizleri inandırmak için, en azından gövdeyi kullanabilirdim. Şimdi bu kaportamla "Spor kim Akif Kurtuluş kim" sorusuna vereceğim ciddi bir yanıt da yok. Demek ki, sporla ilgili sözleri pek inandırıcı olmayacak bir adamla muhabbet edeceksiniz. Yine de bu etkinliğin, Yenışehir Belediyesi'nin "Kültür Gençlik ve Spor" şenliği olması, hele bir de, şenlik kapsamında masa - tenisi müsabakalarının düzenlenmesi, bana biraz fikir verdi.

Hayata ilişkin en temel kavramlarımı iki şeye borçluyum. Sosyalizm ve masa - tenisine. Sosyalizmin kitabında değilse bile, filyatında ki eksikliği de, masa - tenisiyle tamamladım.

Futbolun bizzat kendisi bir oyun olarak, çok demokratiktir. Hatta masa - tenisi gibi bireysel değil, kolektif bir spor olması sebebiyle, daha çok demokratiktir. Ama buna rağmen, futbol, diğer sporları öldürüyor.

Futbolun en çok izlendiği 80'li yılların başında bile, televizyonda atletizm, bisiklet, basketbol, voleybol, hatta tenis ve masa tenisi yer bulabiliyor, bizde Akdeniz, dışarda Fransa Bi-

siklet turu canlı yayınlanıyordu.

Bu çark mı medyayı biçimlendirdi, medya mı bu çarkı? Sonuç olarak, medya futbola daha fazla yer ayırdı oldu. Elvan ve Süreyya Ayhan'ın başarılarına bit kadar yer buldu. Kaldı ki, Ayhan'ın başarılarına ayrılan yer, dikkat edin, hocasıyla özel hayatına ayrılan yerden çok daha azdır.

Ligin üç takıma endeksli olması... Neredeyse yarım asırlık bir ligden dört takım şampiyon çıkmış.

"Hasan" değil "basan" alıyor. Şampiyon olup da şike, teşvik primi, hakem satın alma veya etkileme şayialarına muhatap olmayan takım yok. Kulüp yönetimleri... İktidar olma, iktidarı pekiştirme, çıkar sağlama mecraları haline gelmiş. Sadece büyük kulüplerde değil, şehir takımlarında bile böyle.

Tribün şiddeti... En keyifli olması gereken sıralar, musalla taşı olmuş.

Burada can alıcı soru şimdi şu oluyor, anlamışsınızdır. Pekî tüm bu kötü şeylere rağmen, nasıl oluyor da biz, tamam sporu seviyoruz da, futbolu sevmeye hala devam ediyoruz.

Ben nasıl oluyor da, kırk yıldan beri bir takımın taraftarıyım ve benim takımım, bu olumsuzlukların içinde, hatta birilerine göre tek müsebbibi, ben yine de takımım yene seviniyor, yenilince üzülüyorum. Neden futbol denen bu adrenalin kaynağını terk edemedim. Her şeye rağmen, oyunun kendisinde adalet duygusu bulabiliyorsunuz. Çok iyi oynayan takım da yenilir.

"O'lum kaleye Pancu geçti, biz bu maçı beşleriz" derken 4 - 3 yenilmemiz. Takmayın kafaya, güzeldir bunlar.

Skorun 0 - 0 olması bile güzel. Hangi maçta böyle bir şey olabilir? Sayısız, puan-sız, golsüz bitmesi. Beraberliğin kaldırılması yönünde bir ara FIFA çalışması yapmıştı. Futbolu öldürmek olur bu.

Bir başka tılsımı var futbolu sevmenin. 1986 yılının güzel bir Ağustos günü Bitlis'te Bitlis - Tunceli maçını seyredirken, önümde on dört on beş yaşlarında iki çocuktan biri, Tuncelispor'u tutma gerekçesi olarak, Tunceli'nin "daha demokratik takım" olmasını göstermişti. Çünkü, Tunceli'nin on bin nüfusu varmış, sekiz bini kaçakmış, aranıyor-muş, iki binden takım çıkarmışlar. Bunu dinleyen çocuğun sözleri, hala kulağımda: "Nedir yani ulan hayvan, Tunceli demokratik de Bitlis, anti-demokratik?"

Bu sevgide, garip, açıklaması zor bir şey var. Bir arkadaşım anlattı. Çocukluk arkadaş, Ceza Kanunu'nun deyişiyle "bölücü örgüt" üyeliğinden on yıl hapis yattıktan sonra dışarı çıkıyor. Arkadaşım, yıllardır izini kaybettiği "bölücü örgüt üyeliği"nden hü-

kümlü arkadaşıyla tesadüfen karşılaşınca, "geçmiş olsun, Aydın, yarın bir görüşsek" diyor. Aydın'ın cevabı: "Heval, görüşelim de akşam olsun, yarın öğleden sonra Türkiye-Güney Kore maçı var."

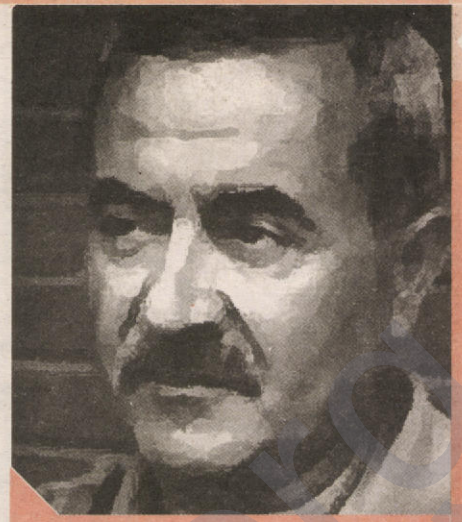
Aydın'ın, o maçta hangi takımı tutacağını biliyorum. Açıklaması kolay veya zor, garip veya sıradan olan da bu ya, zaten.

BELAMISIN KARDEŞİM SEN? BİR DE UTANMADAN OTLU PEYNİRİN YOK MU DİYO YA?.. MARTILARA ATTIĞIM İKİ PARÇA SİMDİ DE SEN KAPTIN ZATEN!

LAN SABAHTAN BERİ SİMTİTEN BAŞKA BİR ŞEY ATMIYORSUN ŞEREFSİZ! YOK MU OTLU PEYNİRİN FALAN SENİN! YAZIK DEĞİLİN İKİ PARÇA SİMIT İÇİN PESİNE TAKIYON BU KUŞLARI...

sponsored by **VAN KAHVALTI SOFRASI**

Atatürk Bulvarı No: 168/2 Büyükşehir Belediyesi Arkası Tel: 0 212 522 08 59 - 522 08 60 Aksaray / 1ST

[şükrüerbaş]

Suçlular Zamani

Suçsuzluğumdan utanıyorum
Kirlenmek bunun adı
Tehlikesizim artık öyle mi
Utanırım sevdiğimi sormaya

Suçun örgütlü haliyim oysa
Damarda dolaşan
o yüce korku
bir bildiri sunumu ayaklanmaya

kalbi taşıran damla
damıtılan kin
bozabilir dünyanın düzenini
mitingler çiçek açtırırken
tutsak kaldırımlara

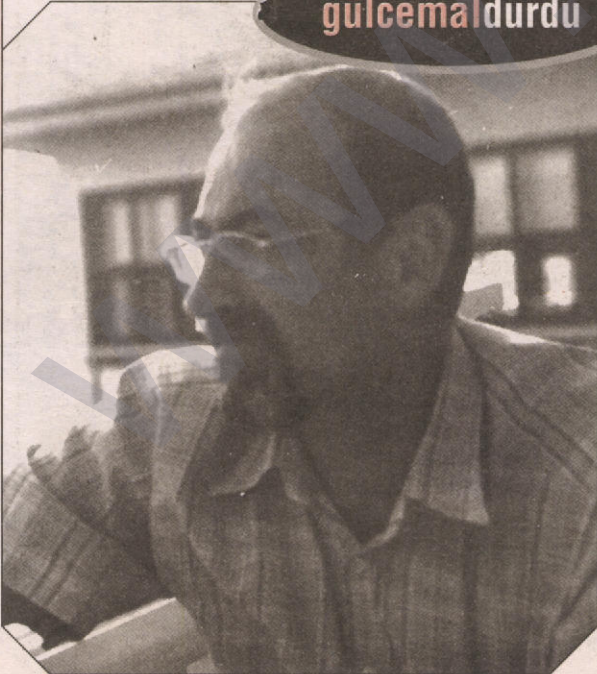
Arsız bir kuşun
ağzından sıyrılan tohum
Yurt edindirmiş
kaldırım çatlağını papatyaya

bozkıra
başkaldırı değilse
gülün duruşu
kokmak neyi anlamlandırır
endam neyi

şairliğimden utanıyorum
kirli çiçekler gibi dolaşırken
sokaklarda
tiner çocukları

Felluca
derin yara
onurlu bir suç gibi
dimdik ayakta

gülcemaldurdu

Kadınların mı Erkeklerin mi Yenilgisi...

BİR toplumsal düzen, bir sosyal yapı, o düzeni, yapıyı oluşturan tüm bireylerini aynı adalet duygusuyla yüceltmediği, aynı özgürlükle sevmeyi, aynı eşitlikle savunmadığı, aynı değer bilinciyle saymadığı sürece, kadın-erkek-çocuk, hiç fark etmez, bir şiddet uygular; temel insan haklarından uzaktır; özgürlüğü, yönetime mekanizmalarının dışındaki herkese bir lüks olarak görür. Böyle bir toplumsal yapıda, herkesin aynı acımasızlıkla aşağılanacağını düşünüyorum. Belki şöyle bir farktan söz edilebilir: Bu aşağılanmanın, aşağılanılardan bazıları farkındadır, canında bir acı olarak duyar, bazıları onu da fark etmez. Böyle bir yapıda, ezilen mutsuz erkek sayısı, mutsuz kadın sayısından hiç de az değildir. Ancak bir karagüldürü olarak, onlar da gelip körelmiş bıçaklarını kadınların çaresizliğinde bilerler. Evet, bir farktan söz edilecekse o da böyle zavallı bir faktör ve şiddete maruz kalan kadar uygulayana da yaralar gerçekte.

"Bugün yeryüzündeki toplam işgücünün üçte ikisini kadınlar oluşturuyor. Dünyanın toplam gıdasının yüzde ellisini, Afrika'nın toplam gıdasının yüzde seksenini kadınlar üretiyor. Buna karşılık: Kadınların geliri toplam gelirin onda biri. Kadınlar, yeryüzündeki toplam mal varlıklarının yüzde birine sahipler." (Birleşmiş Milletler raporlarından)

Bu gerçekten acımasız bir tablo ve şu son 10-15 yılda büyük bir değişikliğe uğradığını düşünmüyorum. Gelişmekte ya da geri kalmış ülkelerde çok daha yakıcı ve ağır bir gerçeklik, bir olgu olarak şu sonuçlar hepimizin önünde durur: Kadınların büyük bir kısmı hâlâ ekonomik güvenceden yoksundur. Sosyal güvenlik sistemlerinin dışındadırlar. Kamusal alanda eşit temsil edilmezler. Eğitim açısından henüz istenilen nicelik ve nitelikten uzaktırlar. Biçilen toplumsal rol, ne yazık ki erkek egemen değerlerle sakatlanmış bir roldür ve hangi 'büyük makam'a gelirlerse gelirler, ancak bir erkek diliyle var olabilirler. Yoksa kabul ettirilmiş genel geçer rol, erkeğin varoluşunu kolaylaştıran, onun dayanağı olan, işini kolay kılan, bir çeşit 'evin kâhyası' rolüdür. Ev dışında ise toplumun emniyet sübabı birer cinsel obje, aşk nesnesi, çekirdek ailenin geleceğini ve masumiyetini(?) koruyan birer 'kutsal

fahişe'dirler. Bu anlayış, toplumsal modernite ile birlikte terk edilmiş görünse de, tersine, daha bir incelenerek ve özgürlük sunumu ile sarılıp sarmalanarak sürdürülmektedir.

Evdeki eğitimden, geleneksel değerlerin bir bilinçaltı olarak algılandığı, benimsendiği 'terbiye'den yüksek eğitime kadar, kalıplaşmış, dayatılan, kutsanan kadın ve erkek rolleri şu düşünce etrafında halkalanıp büyüdüğü sürece, yukarıdaki resmin bireysel ve toplumsal tezahürü değişmeyecektir: "Kadının yeri evidir. Çalışan kadın evine ve çocuklarına yeterince zaman ayıramaz. Kadının yapısı temelde duygusaldır. Kadın dediğin ince, zarif, anlayışlı ve sevecen olmalıdır.. vs. vs." Bu çarpık anlayış, açıktan adını koymadan kadınları iki gruba ayırır: Flört edilecek, sevişilebilecek 'dışarı' kadınlar; evlenilebilecek, erdemli 'içerili' kadınlar... Bu nedenledir ki ülkemizde erkekler, kendisini 'bu meseleleri aşmış' sayanlar dahil, yalnız yolculuk yapacak eşine ya da kızına otobüs bileti alırken 'bayan' diye belirtir; hâlâ büyük kentlerimizin pek çok lokantasının girişinde 'aile salonumuz vardır' yazısı bir ilkelik abecesi olarak sallanır durur; hâlâ erkek çocukların çocuklukta ve sünnette çekilmiş çıplak fotoğrafları, bir övünç madalyası gibi evlerin en gözde yerlerini süsler. Sokak ortasında eşi ya da babası tarafından dövülen kadına ya da kız çocuğa müdahale edecek cesaretimiz yoktur.

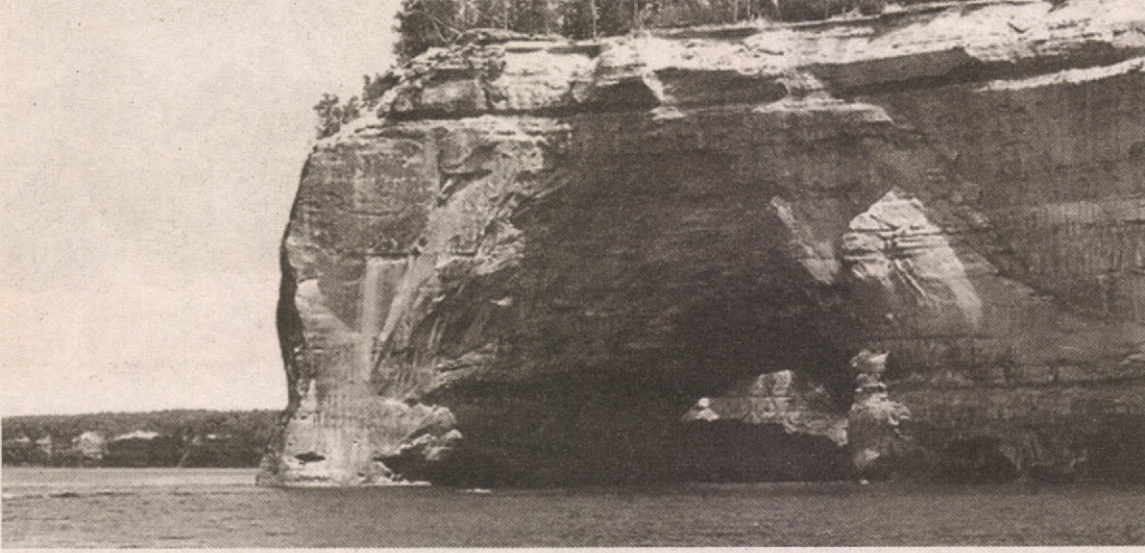
Babasından, kocasından ve tanrısından gördüğü şiddetle beden ve ruhen sakatlanmış binlerce kadınla,

bu sakatlığın üstüne kurulmuş derin bir erkek bölnlüğü el ele vermiş, ele güne karşı mutlu evlerimizde, bir bilinen geleceğe yeni yeni çocuklar yapıp dururuz. Melih Cevdet Anday'a kulak verelim: Kadınlara haklarını bağışlayacak olanlar erkekler değildir. Bir bütün olarak toplumdur. Egemen erkek tipini erkeğe de kadına da toplum öğretmiştir. Bu iki cins bir arada ders görmüştür. Kadının toplumsal durumunda yapılacak düzeltmeler erkeğin insafına bırakmak hiçbir sonuç vermez. Bütün iş, yaşamı kadın için de erkek için de yaşanılır hale getirmektir. Çok yanlış bir savaşım konusudur bu. Sanıyorum yapılacak ilk şey, 'kadın da insandır' sözünün ayıplığını toplumca kavrayacak hale gelmektir.

Yapılacak en önemli işlerden birisi, sınıfsal-tarihsel-toplumsal boyutlarını hiçbir biçimde atlamadan, ulaşılabilen her zeminde, bir dakika bile ertelemeyen, en yakınımızdan başlayarak, eşitlikçi, saygı ve adalet temelli, özgürlüğü odak alan, barışın büyük erdem gören, herkesin 'öteki'ni kendi varoluşunun tamamlayıcı saydığı bir tutumu hayata geçirmektir. Bu bizi, sığınan 'yükselen değerler'i karşısında gülünç düşürse de, zayıf gösterse de, yalnız bıraksa da, erkeği, tarihsel zulmünün acısından ve utançından kurtaracak, onu bugüne kadar yaşamadığı bir özgürlük bilincine ve duygusuna götürecek çok değerli bir seçim olacaktır. Yoksa, kadın erkek demeden hepimizin hayatı Lichtenberg'in o ünlü aforizmasındaki gibi sürer gider: Hani, 'nasıl gidiyor' diye sormuş kör topala; 'gördüğünüz gibi' demiş ya topal. Kadın-erkek, Türk-Kürt, çocuk-büyük, azınlık-çoğunluk... bizim birbirimize ilginiz, körün sorusuna topalın yanıtındaki içtenlik kadar olduğu sürece, ilk dar geçitte, güçlü olan haklı olduğuna inanacak ve şehvetle şiddeti seçecektir. Bayrak imgesi dolayımında son günlerde ülkenin dört bir yanında yürürlüğe konulan şiddet ve korkunun altında gerçekten yalnızca bayrak mı yatmaktadır? Sığ bir ırkçılıktan öte, elbette onunla taçlanmış, kökü çok derinlerde bir bilinçaltı günah duygusu olmasın bu? Emerson'la bitirelim bir kez daha: "Bir ulus ne zaman yurtseverlik çılgınlıkları atmaya başlar, hemen aklına ellerinin temizliğini, ruhunun aklığını araştırmak gelir."

Kadın ev dışında
toplumun emniyet
sübabı birer cinsel
obje, aşk nesnesi,
çekirdek ailenin
geleceğini ve
masumiyetini(?)
koruyan birer
'kutsal fahişe'dirler

Mekân: Kara Güneşteki Su

müslümyücel
muslummyucel@esmerdergisi.com

MAĞARA... Tek kelime ile mağara dünyanın simgesidir. Mağaranın içinde insan oturur; Dünya ise "bir sinek kanadından" daha hafiftir, ona sahip olmak isteyen insan sinek kanadından da küçüktür. Mühür, elbette ki Sübyan-ı Sevri'nin şu müthiş sözlerinden başka bir şey değildir: "Dünyanın ne olduğunu anlamak istiyorsanız, hangi ellere teslim edilmiş olduğuna bakmanız yeterlidir." Ali Vasi ise dünyayı Mısri'ye göre yalancı dalgalarla dolu denizi bir tuzak olarak görüyordu. Dünya kemikten sıyrılmış bir leştir sonuçta, onu seven köpektir. Dünya kalmayı söyler çünkü kalmak çöldür.

Ölümün dehşeti, fizik olarak cesedin bir iskelete dönüşmesidir. Cesede dönmüş insana kimse yol gösteremez, insanı çürüten, sakladığı sıvılardır, gazlardır; leşe gelen kurtlar, çürüten et parçalarını kendilerine yurt olarak seçerken; leş yiyerek doyan toprak, insanın binlerce yıllık macerasını tek kelimede özetler: Acı. Herkes kendi ölümünü kendinde taşır ve dirim günü hiçbir zaman olmayacaktır. Bir tarihimiz, bir geleceğimiz olmayacak, mutlu olmak artık insanlığın amacı olmaktan çıkmıştır, bir sondur, herkes kendi sonu için, kendi zindanında, başkasının köşesine çekilerek, mutluluğun yollarını arayacaktır. Herkes tek başınadır, yine herkes tanıdık olduğu bir sinama içinde, özgürlüğü değil, hizmeti yaşayacaktır. Bu anlamda Eyüp her zaman anlamlı olacaktır. Aldanmış, aldatılmış bir kimsedir Eyüp. Eyüp'ün yazarlarına su döküp, iyileştirecek olan acı Allah'ın yanında Eyüp'ün Allah kadar sevdiği kadının elindeydi, ikisi de yoktu. İkisi tarafından da aldatılmış, ikisine de aldanmış bir

Eyüp vardı. Acı çeken insanları sığdıracak bir şehir bulamadığı için cennet cennet dolaşan Eyüp, vücudunun cehenneme dönmesi ile açıklanabilir ancak. Bütün peygamberlerin, bütün kadınların bakışları altında ezilen bakışları vardır Eyüp'ün. Kötülüğün simgeleştiği şeytan ise insanların oynadığı kirli oyunda, yalnızca bir figürandır. Cüzama yakalanan Eyüp'e uzanan ilk el karısının elidir, yapılan iş su dökmektir. Simgesel olarak suyun dökülmesi, Eyüp'ün temizlenmesi değil, karısının kirlenmesidir. Arkada gayet keyifli bir şekilde çalgılarını çalmaktan geri kalmayan müzisyenlerin vurdumduymaz tavırları ile Eyüp'ün karısının su dökmesi birlikte okunduğunda büyük bir haksızlıkla Eyüp'ün karşı karşıya olduğu kesindir.

Su ve ateş: Peki ya İbrahim'i kendini öldürecek kadar seven Züleyha? İbrahim diz çöktü, biz ise bu diz çökmeyi iki pınar olarak yorumladık, abdest aldık, temizlendik. İki pınarla İbrahim kutsandı, kurtarıldı; Sevgilisine, sevgilisinin şahsında halkına sırtını verip, Kenan diyarına giden İbrahim ise bütün peygamber soylarının atası olarak yaşadı, Sara ile yeni serüvenlere atıldı, hep büyük müjdelere aldı: Eşi Sara ile Yakup müjdelendi, buradan Yusuf. Hacer İsmail ile müjdelendi, buradan Muhammed, Ali ve Hüseyin.

Suya yakınlık, ateşe olan yakınlığın bir biçimi mi acaba? Yoksa kendini ateşe atarken su kendi içinde küçük bir umudu mu taşıyor?

Züleyha ise aşk uğruna kendini ateşe attı, unutuldu. Kendini ateşe atmak unutulmaktı. Su ise içindeki gizli ateşle insan kalbi büyüklüğünde yaralar açtı ki zaten suyun kendisi kalp biçimindeydi hep.

Dicle ya da Fırat'tan geçen kervancılar yağmur yağdığı an testilerini su ile doldururlardı. Varacakları yerde yağmur suyu altın değerindeydi. Gül alıp gül satılan çarşılarında su ateş pahasındaydı. "Bir damla suda koca bir okyanusu görüyorum" diyen Mevlana ise yol arkadaşı Şems'in bütün kitaplarını bir havuza bırakıp yakmasıyla su biçimindeki Mesnevi'ye başladı.

Su şiirinde yalnızlıkla kaynaayan kederi söyler. Feqi Teyran bütün derdini suya söyler. Su ve ey su ve su derken açılan yarasını bir tek suya gösterir. Melaye Ciziri bir damla suda bütün kâinatı görür. Elî Herîrî sevgilisinin gözyaşlarını içer, suyum sensin der sevgilisine, sen olmasan hayat ne? Mele Ahmede Batê ateşi kalbine basar, suyu gözlerine vurur, damarlarındaki kan ateş seline dönüşür. Su hep hayatı söylemiştir, aşkı söylemiştir, sevgiyi söylemiştir, sevgiliyi söylemiştir.

Yüzyılımızda ise su ölümdür, ölümü söylemiştir. Son yirmi yılda kendini yakmak isteyen, intihar eden kimselerde ise dikkatimi çeken tek şey garip bir şekilde su olmuştur. Fuzuli'nin Su Kasidesi'nin hayranı olan ben, bu yüzden ölüm yeri olarak suyu hep merak ettim. Suya yakın olmak, silaha yakın olmak gibi bir şey miydi acaba? Ateşte aradığını bulamayınca suda bir kapı aralamak mıydı? Onlarca ağıt var belleğimde ki bunların hepsi analar tarafından Fırat'a kendini atan oğullar-kızlar üzerine söylenmiş. Ağıtların hepsinde çocuğumu koru diyen ana sesi var ve en önemlisi içtiği her damla suda evladını arayan analar tanıdım.

Ellerinizi Hiç Soğumasın Çocuklar

Usta bir heykeltıraşın elinden çıkmış bronz bir heykel gibiydi tamirci çırağının rüyası.

'sağlam kafa sağlam vücutta' özgür düşünce özgür bir ülkede, boğazına düğümlendi kelimeler.

hariçten şarkı istemek yasaktı, 'Crash' filminden midesi bulanana 'Susurluk' ilaç gibi geliyordu ülkesinde.

Utandı. Kir pas içindeki küçücük ellerini ters yüz edilmiş eldiven gibi saklayacak bir yerler aradı...

hayat en gizemli kımıldısıydı içinde, 'beni mutlaka dinlemelisin!' diyerek yapıştı yakasına bronz heykelin:

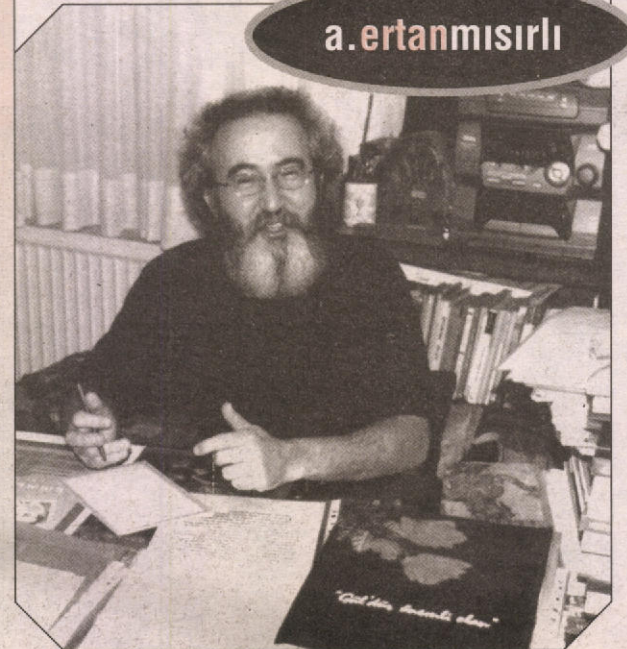
'marihuanalı kekler yapıyor annem o güzelim elleriyle acılarımı dindirmek için!'

elleri büyümüşü çelimsiz çocuğun içini saran korku dağılırken huysuz bir tay gibiydi kalbi...

bir papatya kadar lekesiz olmak istemiştin son görüşmemizde işte o zaman ağlamıştım seni

elden düşme değildi hayallerin, sana ağlamanın zorluğuna aldırmadan ağlamıştım seni çocuk...

a.ertanmısırlı

Atları Affetmek

Bir at kırk yıl koşmaz

Silivri açıklarında batmış bir kuru yük gemisiyim

[ne zaman ganyanım beşte kalsa

işbu, bir çingene kadın söylediği ilk masra

yarı meczup yarı melül kırkımı kirlettiğin gün kulağıma

hayatın kirini alkolle yıkayan bir saire aitti ikinci misra

bu sair ki, içi at hüznüsi Ahmet Erhan'dan başkası değildi

bkz. batmış denizsiz bir Silivri akşamına

Eng(ü)ri bir Ankara dolduruyor

bkz. futbol bir Galatasaray hariç bütün İstanbul gitmiş

bkz. din de ölüm de neşeli bir aşk belirtisidir yaşı gelince

ah, Ahmet abim benim, kimsin sen be anam!

atlar hariç her şey nasıl da yanlış ve cevapsız bak

ele güne karşı kuponlar ve bahisler aşkına

bir şehrin iki ucunda iki yapayalnız elemiz nasıl da

ellerimiz seyrüsefer birer iç akıntı birbirimize

kalplerimizin birbirini tuttuğu yerler birer misra-ı berceste

atlardan başka dostumuz yok, anla! İşte, öyle esmeriz

atlardan başka Allah'ımız da yok üstelik—

bugün de beşte kalırsa ganyanın, sakın ha yırtma kuponunu

her kupon yaşanmışlıktır, defterini doldurur insanın

"İlan Hüs, dolacak defterim mi kaldı!" diyorsun, duyuyorum

duy ve beni dinle; hayata kadere şansa ve aşka küfredet

Allah'a ve atlara küfredtme

atlar yoksulluğumuzdur bizim, n'olur atları affet!

Mendili kan sesli Ahmet abim benim

yerli de olsa çingene de olsa her kadın haklı

insan kırkını devirmeden hayatı anlayamıyor

sen de görüyorsun ya, kendine bile koşamayan atların

şunu da öğrendim ki şiirden bihaber kadınlar daha iyi

oysa düne kadar ne de çok severdim atları

Ülkü Tamer ve Ernest Hemingway hatrına

ne atlar sevdim ölesiye

Mohi senin en güzel atındı, hiç unutmuyum

Tuğbacan'ı gördüğüm her koşuda mislisinden

ganyan basardım

şimdi istersen tüm küfürleri bana sarfet Ahmet abim

içim buruşturulmuş kırmızısından yenilgi denizi

atların koşmuyor

anla, atlar ağır hasta burda

anla ki, Silivri Mersin'den

Adana'dan Ankara'dan daha uzak

beni ve atları affet, şiir ve Allah aşkına!

hüseyinalemdar

1 999 yılının yaz aylarında bir tesadüf sonucu İstanbul'da Moldovyalı bir kadın eğitimci ile tanışmışım. Gagauz kökenli ve Adı Anna olan bu kadın Türkiye'ye bir dizi seminere katılmak üzere gelmişti. Yanında da güzel kızı Alona bulunuyordu. Anna ve Alona ile Türkiye'de kaldıkları on gün boyunca bir kaç kez görüşme fırsatım oldu. Bir akşam yemek yediğimiz sırada anne kız beni Moldovya'ya davet ettiler. Bu daveti tereddütsüz kabul ettim.

THY uçağı Moldovya'ya doğru havalandığında tarihler 2000 yılının Mart ayını gösteriyordu. Başkent Kişinev havaalanının çıkış kapısına doğru yürürken, hemen karşımda güzel kız Alona duruyordu. Sıcak bir karşılaşmadan sonra "İki günü Kişinev'de bir aile dostumuzun evinde geçirip, daha sonra Gagauzya'ya gideceğiz" dedi. Evine konuk olduğumuz kadın 65 yaşlarında emekli bir Rus. Geçim zorluğu çektiğinden dolayı bu yaşlı haliyle ayda on dolar karşılığında bir inşaatçı çalışıyor.

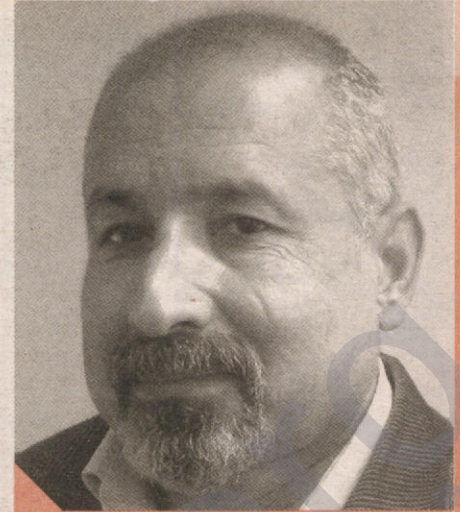
İkinci gün sabah saatlerinde Kişinev'i dolaşmaya başlıyoruz. Ana caddeler temiz ve bakımlı. Ancak sokak aralarına girdiğimizde tam tersi bir manzara ile karşılaşırız. Saat on ikiyi geçmiş. Acıkıyoruz. Alona yakındaki bir restorana götürüyor beni. İçerisi tıka basa dolu. Kapıya yakın bir yerde boş bir masaya oturuyoruz. Çevre masalardan Türkçe ve Kürtçe konuşmalar duyuluyor. Masada duran münive bir göz atıyorum. Döner kebab, iskender, adana, urfa vs... İstanbul'daki bir kebabçıdan farkı yok buranın. "Sahibi bir Türk" diyor Alona. Anlaşılmıştır. Yemeğimizi yedikten sonra turumuza devam ediyoruz. Buradaki tüm trafik levhalarında Moldovca ve Rusça yazılar görüyorum. Dört buçuk milyon nüfusu olan bu ülkenin iki resmi dili varmış; Moldovca (Romence) ve Rusça.

İki gün sonunda ev sahibine teşekkür edip Gagauzya'ya gitmek üzere otogara gittik. Otogar dedim de öyle ahım şahım bir yer gelmesin akıllara. Türkiye'nin en küçük ilçesindeki bir otogardan hiç farkı yok. Her biri diğerinden daha eski olan birkaç otobüs yan yana sıralanmış yolcu bekliyordu. Ne yazık ki bindiğimiz otobüs neredeyse içlerinden en eskisiydi. Varmak istediğimiz yer Gagauzya Özerk Bölgesi'nin başkenti Komrat'tı. Ancak otobüsün hiç acelesi yoktu. Hoş acelesi olsa bile yapabileceği hız işte o kadardı. Seksen kilometrelik yolu ancak üç saatte alabildik.

Nihayet Komrat'a gelmiştik. Şehrin girişinde Türkçe olarak yazılmış şu cümle dikkatimi çekmişti: "Komrat Kasabası Gagauzya'nın Başkentidir." İşte ben kırk bin nüfuslu bu küçük başkente konuk olacaktım. Geleceğimi önceden bilen hane halkı tüm hazırlıklarını yapmışlardı. Evin en geniş odasının tam ortasında büyükçe bir masanın üzerine yemeklerle donatılmıştı. Elbette Moldovya'nın nefis şarapları da unutulmamıştı.

Ertesi gün önceden kararlaştırdığımız gibi, Alona ile birlikte kasabayı dolaşacak, bu arada bir şeyler almak

Gagauzya özerk bir yapıya sahip. Kendi başkanı, hükümeti ve parlamentosu var. Öte yandan merkezi hükümette de temsil edilme hakkına sahipler. "Darısı Kürtlerin başına" diyorum

enversezgin
sezginerdem@supersonline.com

Yoksul Moldovya'dan Demokrasi Dersi

üzere pazara da uğrayacaktık.

Buraya başkent demek için bin şahit lazım. Önümüzden geçen hayvan sürüleri, köpek havlamaları, tezek kokuları... Yine de şirin bir yer sayılabilirdi. Ancak bir o kadar da yoksul.

Pazarı dolaştığımızda burada yaşananların yoksulluktan öte bir sefalet olduğunu görüyordum. Yan yana duran pazar tahtalarının üzerinde az miktarda yiyecek maddeleri sıralanıyordu. Yaşlı bir kadının evinin bahçesinde yetiştirdiği bir kaç adet patatesi satmaya çalışıyordu. Şaşırdım. Ellerinde filelerle dolaşan insanlar cepelerindeki çok kısıtlı paralarla neler alabileceklerinin hesaplarını yapıyorlar. Bazıları da satın aldıkları az miktarda yiyeceklerle evlerine dönüyorlar.

Yarım saatlik bir alışverişin sonunda iki file dolusu yiyecek satın almıştık. Alona'ya "Bu alışverişin dolar olarak karşılığı ne kadar" diye sordum. "Beş dolar" cevabını aldığımızda şaşkınlığım daha da artıyor. "Bu akşam bir bara gidelim" dedi Alona. Hep birlikte konyak içiyoruz. Biraz ötede de Alona'nın annesi birkaç arkadaşıyla birlikte oturuyor. Bunlar okuldan öğretmen arkadaşlarıymış. İçlerinden en yaşlısı okul müdürü. Garsonu çağırıp masalarına bir şişe konyak götürmesini istiyordum. Memnun oluyorlar. İçlerinden biri yanıma gelip, beni masalarına davet

ediyor. Hazır bu kadar öğretmeni bir arada bulmuşken eğitimle ilgili merak ettiklerimi öğrenmeye çalışıyorum. Okul müdürü anlatmaya başlıyor. "Burada Gagauz öğrenciler Rusça eğitim görmektedir. Ancak bu tamamen Gagauz Özerk Yönetimi'nin tasarrufu ile yapılmaktadır. Bu arada öğrencilere kendi ana dilleri olan Gagauzca da öğretilmektedir." Sohbet sırasında Gagauzya nüfusunun yüzde 5.2'sini Bulgarların, yüzde 4.6'sını da Ukraynalıların oluşturduğunu öğreniyordum. "Peki bunlar hangi dilde eğitim görüyorlar" diye soruyordum. Müdür anlatmaya devam ediyor: "Kendi ana dilleriyle eğitim görüyorlar." Bunları dinlerken ister istemez Kurtalan'daki ilkokul yıllarıma dönüyordum. Okula başladığımda hemen hemen her Kürt çocuğu gibi birkaç sözcüğün dışında doğru dürüst Türkçe bilmiyordum. Ve bilmediğim bir dille eğitime zorlanıyordum. Yetmezmiş gibi ders aralarında dahi Kürtçe konuşmak yasaklanmıştı. Bu yasakçı anlayışı masadakilere anlatıyorum. Şaşıyorlar.

Evde Anna ile sohbetimize devam ediyoruz. "Moldovya 27 Ağustos 1991 yılında bağımsızlığını ilan ettikten sonra Moldovya hükümeti ve Gagauzlar arasında büyük bir gerginlik yaşanıyor. Ancak önemli bir çatışma olmadan gerginlik yerini yumuşamaya bırakıyor. Bugün 160 bin nüfuslu Gagauzya özerk bir yapıya sahip. Kendi başkanı, hükümeti, ve parlamentosu var. Öte yandan merkezi hükümette de temsil edilme hakkına sahipler. "Darısı Kürtlerin başına" diyorum. "İnşallah" diye yanıt veriyor Anna.

Ayrılmaya zamanı gelmişti. Tam kadro uğurluyorlar beni. Tek tek vedalaşıyorum. Sonra da o eski otobüslerden birine biniyordum. Eziyet başlıyor. Neyse ki Kişinev çok uzakta değil. Aynı gün yine bir THY uçağı ile İstanbul'a dönüyordum. Aradan tam beş yıl geçti. Gagauzya'daki dostlarımı çok özledim. Gitsem mi?

[altay martı]
altaymarti@esmerdergisi.com

HERKES SENİN
GİBİ OT YİYOR
DİKKAT ETTİĞİM
KADARIYLA.
BURADA
HAYVANLAR NE
YİYOR, MERAK
EDİYORUM

'Bu Film Sinema Sahibini Vurdurtur'

KARDEŞİM benden daha soğukkanlıydı. "Onun hayat çizgisi-ne göre böyle bir şeyin de olması gerekiyordu" diyordu sakin bir sesle. Bense bir türlü kabul lenemiyor, kendimi suçluyorum, adeta bir günahkar gibi büyük bir pişmanlık duyuyordum. "Niçin sahip çıkamadım?" diye soruyordum kendi kendime. Cebelleştirmiş şu hayat ister acımasızlığıyla, ister ara sıra sunduğu cazip ve cilveli ortamlarıyla, ister haytallığıyla, ister tepeden bakışıyla olsun ne yapmıştı da gözlerimi kör etmişti. Kardeşimdi o benim. Aklımda kara gözleri, kıvrıkcık saçları, kendine özgü yürüyüşü vardı ve şimdi onu cezaevine sokuyorlardı. Evet, serseri ruhluymuş, bohemdi, hayatı şarap yudumları gibi yaşıyordu, kavgacıydı, matraktı, fakat size yemin ederim o da duvar dibinden yürütenlerdendi; o da uzun tırnaklı bir belalı yaşamın hemencecik kıyısında. Her eli açık insan gibi bir türlü parası olmadığından, hiç bir işinin rast gitmediğinden yakındı. Şimdiyse cezaevine giriyordu. Hem de sudan bir sebeple ödeyemediği bir çekte tahrifat yaptığı için. Herhangi bir sigorta emeklisinin aylık maaşı tutarındaki üç otuz parayı zamanında bulup buluşturamadığından düştüğü duruma bakın siz. Onurlu çocuktur, bana da haber vermemişti.

Haberı getiren ortanca kardeşim daha çok benim üzülmeme üzülmüyordu. Sonra ne yapabileceğimizi, ne zaman ziyaretine gitmemiz gerektiğini, gardiyanları hoş tutmak için ne tür hediyeler göndermemiz lazım geldiğini, eşine ve çocuklarına nasıl bir katkıda bulunursak en iyisi olacağını konuştuk usul usul. Konuştukça sis dağılır gibi oldu. Her zaman ki gibi, tıpkı çocukluğumuzdaki gibi bu işi de bir oyun olarak düşünmeye başladık. Bu oyundan galip çıkmalıydık, galibiyet dediysem ömrümüzü göklere çıkaran bir yengiden bahsetmiyorum, minicik bir soluk alış kadarı yeterdi bize.

Birazdan puslu havayı tamamen elimizin tersiyle itmiş bir şekilde bir lokantaya gittik. Ben uzun zamandır yok kırımızı et şu kadar zararlıdır, yok brokoli

prostat kanserini önler, yok ceviz kolesterolü düşürür, yok domateste likopen denen bir antioksidan vardır diyenlerle kafayı bozduğumdan bir sezar salata ismarladım. Kardeşim ise kalbinin ve gelenekçiliğinin sözünü dinleyerek daha önceden gittiği tencere yemekleri yapan bir lokantada kallavi bir yemek yediğini söyleyerek sadece çay içeceğini söyledi.

İzmir'de yazıhane kâtipliği yapıyordu kardeşim. Diyarbakır'dan hemen hemen aynı tarihlerde ayrılmıştık. Ben dışişmen şehir İstanbul'da harala gürele bir hayat yaşarken ve daha çok korkuyorken gelecekte, sağımdaykenden, solumdaykenden ve aklımdan geçen şizofren rengi düşüncelerimden, o bir aile babası olarak, kılığında kıyafetinden, oturuşundan, kalkışından, şivesinden hiç bir taviz vermeden, bana kalırsa, daha kendinden emin ve daha sorumlucu yaşıyor ve beni silip süpürmeye hazır bir hayatı gerekirse sille tokat önüne katıp götürüyordu. Farklıydık; ben elde ettikçe ürkekleşmiş bir insanken o hayal ve umut ettikçe güçlenen bir kişiydi.

Bir ara iştahla yediğim salataya şöyle bir baktı ve her zamanki muzipliğiyle "Herkes senin gibi ot yiyor dikkat ettiğim kadariyla" dedi ve ekledi, "Burada hayvanlar ne yiyor, merak ediyorum."

Kahkaha attım. Sonradan olma ve jetaryen gülmesi nasıl olursa öyle kahkaha attım.

Aslında hâlâ içimde sıkıntı vardı. Benim nazarımda palabıyıklı, iri kıyım kardeşim değil; birlikte çelik çomak oynadığım, Surdibi'nde kumara oturduğum, bağlardan koruk çaldığım, ağız dolusu kahkahalar attığım tombul ve hayta bir çocuk girecekti cezaevine. İçim sıkılıyordu.

Sonra çıktık lokantadan. Beyoğlu'nda bir aşağı bir yukarı tur atmaya başladık. Etrafımızdan gelip geçen tüm sıra dışı insanlara ufak bakışlar fırlatıyordu kardeşim. Yorumuz bakıyordu herkese. Birden aklıma geldi. "Gel istersen bir sinemaya gidelim" dedim. O da kafasını dağıtmak istiyordu belli ki. "Gide-

lim abi" dedi, "Sinemaya gitmeyeli on beş yıl filan oldu."

Epey bir dolandık. Onun içini açacak bir film bulmaya çalışıyordum. Sonunda konusu hapishanede geçen mahkûmların isyanını anlatan bir Brezilya filminde karar kıldık. Fakat film çok geç saatteydi. "Abi" dedi kardeşim, "Sen hangi filmi istiyorsan ona gidelim" o an gözüme daha çok iyilikle kötülüğün işlendiği, insanların ellerine fırsat geçti mi nasıl bir başkasına av olarak bakabileceğini anlatan felsefi bir film afişi çarptı. Aslında bir süredir, gazetelerde eleştirisini okuduğumdan, o filme gitmek istiyordum. "Pekâla" dedim bu film-den kardeşimin canının çok sıkılacağını bile bile ve azıcık bencillik yaparak, "Şu filmi seyredelim."

Biletimizi alıp içeriye girdiğimizde film başlamıştı ve hâlâ akın akın seyirci geliyordu. Zar zor yerimizi bulup oturduk. Perdede bir sürü insan gölgesi arka sıralardan kimini rahatsız etmiş olmalı ki, önce homurtular başladı, sonra biri ayağa fırlayıp, "Kardeşim dünyanın en iyi filmlerinden biri oynuyor, bu ne rezale!" diye bağırıyor. Birkaç kişi daha eşlik edince bağırana, ışıklar yandı. Herkes yerine oturdu, ortalık sakinleşti ve film en başından başladı. Kardeşimin bundan etkilenip etkilenmediğini anlayamadım, ama madem ki dünyanın en önemli filmiydi o da seyretsindi azıcık sıkılmadan.

Filmde sadece insanlar vardı. Ev, yol, eşyalar, dağ, tepe eski Brechtvari tiyatro oyunları gibi tebeşirle veya boyayla çizilmişti. Ağır temposu ve sürekli diyaloglarını görünce kardeşim adına sıkıldım; çoğuca eziyet etmenin ne alemi vardı ki!

Neyse sonunda film bitti. Çıktık. Biraz da çekinerek, "Nasıl buldun filmi?" diye sordum. Kibar ve saygılı bir çocuktur, "Ne bu abi ya?" falan demedi. Kendince yorumladı filmi. "Abi" dedi, "Böyle bir film Diyarbakır'da oynasaydı, seyirciler sinema sahibini vururlardı." Yine kahkaha attım.

Biraz daha sağa sola bakındık. Hemen o akşam döneceğinden gidip otobüs bileti almamız gerekiyordu. Ben mola vermeden giden, içinde yemek bile ikram edilen bir otobüsle gitmesi konusunda ısrar ederken ve o otobüslerin kalktığı yazıhanelere doğru yönelmişken, kardeşim habire beni vazgeçirmeye orta halli bir firmanın otobüsüyle giderse daha iyi olacağını anlatmaya uğraşıyordu. "Oğlum, rahat mı batıyor, bin git işte!" diye homurdandım. "Haklısın da abi" dedi "Bunlarla yolculuğu seviyorum ama yolcularını sevmiyorum."

Sonunda onun istediği oldu. Gidip külistür bir firmadan biletini aldık. Bekleşmeye başladık. Eski zaman âlimleri gibi hal ile anlaşıyor durumundaydık artık. Konuşmuyorduk, birbirimizin içinden geçenleri düzgün bir harfle beynimize yazıyorduk, yakında cezaevine girecek olan ikimizden de ufak kardeşim için birer şarkı mırıldanıyorduk kalbimizin kapkara derinliklerinde, ama gülümsüyorduk da.

Otobüs geldi. Kucaklaştık. Büyük eziyetleri hep vakur şekilde karşılamış ve ruhen asil kardeşimi defalarca öptüm yanaklarından. "Bir haftaya kadar geliyorum" dedim tam ayrılırken. Duygusalımışım demek ki hüznüm ortaya çıkmışın diye çok uğraştım.

Sonra o gitti. Ben kaldım.

Ağırbaşlı Aydının Türküsü

Bu ülke bir gün
Mutlu olacak elbet
Fakat şimdilik
Biraz sabret

Görüşlerimi
Kimseden gizlemem
Fakat şimdilik
Sesimi çıkarmak istemem

Özgürlük için
Özveri gerek
Fakat şimdilik
En iyisi beklemek

Görevimdir
Gerçeği söylemek
Fakat şimdilik
Neme gerek...

ataolbehramoğlu

Chez Sakman Şiirli Pazartesiler
9 Mayıs Atıf Behramoğlu Söyleşişi
Fransız Sok. No: 8 Galatasaray / İstanbul

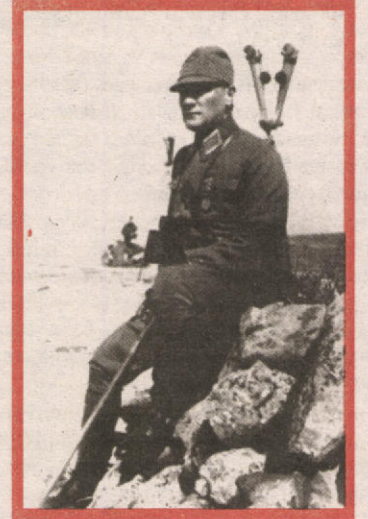
Saygıdeğer *Şeyh Mahmut Berzenci* Hazretleri

Yüce Hilafet ve Osmanlı Saltanatı Makamına olan gerçek bağlılığınız ve sevgili vatanımız için beslediğiniz yakın ilginiz herkesce bilinmekte ve kabul edilmektedir.

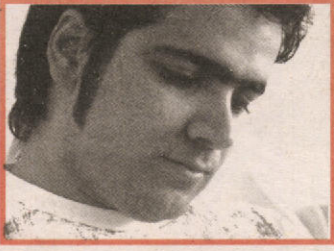
1. Dünya Savaşı'nın kötü sonucu düşmanlarımıza çok fırsatlar verdiğinden, ateşkes antlaşmasından beri devlet, millet ve vatanımıza uygun görülen saldırı ve kıyımlar, dayanılamayacak ve kabul edilemeyecek bir ölçüye varmıştır. Hilafet ve saltanatın yıkılmasına, yurdumuzun Ermeni ayakları altında çiğnenmesine ve milletimizin Ermenilere esir olmasına boyun eğecek hiçbir Müslüman düşünülemez. Düşmanlarımızın her yandaki teşebbüsleri hep vatanın parçalanması ve milletimizin esir edilmesi amaçlarına yöneliktir. Gücünü millettten alamayan ve tutsak durumda bulunan İstanbul Hükümeti güçsüzlükten öteye bir durum gösterememektedir.

Milletin birlik olarak gücünü ve kudretini bütün dünyaya göstermesinden başka kurtuluş yolu ve dayanak noktası kalmamıştır. Bu nedenle ben resmi görev ve unvanımın, bu yolda çalışmama engel olduğunu görerek, hemen askerlik mesleğinden çekilerek yurdumuzun ve milletimizin tam olarak kurtuluşuna kadar onunla birlikte ve milletin içinde çalışmaya karar verdim. Sizin gibi fedakar, yurtsever dindaşlarımın benimle birlikte çalışacaklarına inanıyorum. Bu defa Erzurum Kongresi'nce karar verilen bildiri ve tüzüklerden yeterince gönderiyorum. O yörede milli teşkilatın yaygınlaştırılarak güçlendirilmesi için yoğun çaba harcamanızı rica ederim. Yakında Sivas'ta toplanacak olan genel bir Kongre ile de daha yararlı ve kesin sonuçlar elde edileceği inancındayım. O bölgede İngilizlerin aldatıcı propagandalarının önüne geçilmesi pek çok gereklidir. Yüce Tanrı hepimizi başarıya ulaştırsın. Gözlerinizden öperim, efendim."

Eski Üçüncü Ordu Müfettişi
Mustafa Kemal

Eski Üçüncü Ordu Müfettişi Mustafa Kemal'in Şeyh Mahmude Berzenci'ye yazdığı 13 Ağustos 1919 tarihli mektubudur...

azad aktürk

azadakturk@yahoo.com

AŞK KELEBEĞİ

nen Hz. Süleyman, önünde eğilmesi arzusun-
dan feragat edip kılıcıyla başını gövdesinden
ayırır. Ganimetler savaşı kazanan askerler ara-
sında paylaşılır, halk esir olarak alınır ve Kral
Saydun'un, uğruna cennetten vazgeçilecek
kadar şaşırtıcı derecedeki güzelliğiyle üntü
dünyaya yayılan kızı Alina, "savaş hediyesi"
olarak Hz. Süleyman tarafından alıkonulur.

**Melekler şehrinde saatçiler seni getirdi-
ler bana. Zamansız, ışıksız geziniyordun,
elinde kırık bir fener. Şimdi yüzümün
kıvrımlarında geziniyor ellerin. Bu bir
rüya, git buralardan!..**

Roman İbrahim, Bandırma'da iş bulama-
yınca, ailesinden ayrı kalmak pahasına gurbete
İstanbul'a çalışmaya gelir. Çocukları dört yaşın-
daki Kader ile on iki yaşındaki Cüneyt ve yedi
yaşındaki Gül, Bandırma'da babalarının gelece-
ği günü hasret tüten gözlerle bekliyor. İki yılı
devirdiği İstanbul'da, belediye'nin sahil temizle-
me işini yapıyor ama aldığı ücret düşük olunca,
işten geriye kalan zamanda hemen baba mesle-
ği boyacılığa sarılıyor. Boyacılığın Bandırma'da
yaygın bir meslek olduğunu, hatta babadan
oğula geçtiğini söylüyor ve bunun nedenini iş
olanaklarının yeterli olmamasına dayandırıyor.
Eşi Dilek'ten bahsetmesini istediğimizde, o ana
kadar ölü bir balığın gözlerini andıran çimen
yeşili çıkar gözleri, güneşin tüm ışığını alıp etra-
fı ateşböcekleri gibi aydınlatmaya başlıyor.

Ailesinin "fakir diye" izin vermemesine ve
tüm karşı çıkışlarına rağmen, Mersinli Çingene
Dilek, Bandırma'lı Roman İbrahim'e kaçarken,
kasaba sinemasında defalarca izleyip, yine de aynı
tadı aldığı aşk filmlerindeki gibi, her şeyin da-
ha fazlası için çaba harcayan eşinin terini, kalbi-
nin kurak toprağına ekip, sevgilisinin sevdalı sar-
nışları arasında huzurlu ve mutlu bir hayatı ya-
şamak istiyordu. Yıldız kayarken bu dileği tut-
muşsa, şanslı Dilek!.. Eşi Roman İbrahim, Me-
kansız İnce Mehmet ile Bizans Surlarının altın-
da tek göz bir "mağara"da kalıp her gün aynı
soğuk, tatsız yemeklere talim etse de, her şeye
karısı ve çocuklarının geleceği için katlanıyor.
Aşk keleşbeği, vefakar kahramanımız Roman İb-
rahim'in omzuna konuyor ve onu kalbe benze-
yen sarmaşık yapraklı asasıyla kutsuyor. Acı gü-
lümsemesi ve ezik bakışlarının arkasında kayna-
yan volkanı görmemek imkansız. Bitmeyecek
bir sevdıyla yüklü, önce Tanrı sonra Dilek
ömür boyu bir mutluluk bağışlamış ona.

**yüreğimin aydınlığında bekliyorum
karanlıklardan süzülün gülüşün**

Hız. Süleyman Alina'yı alıkoyup, onunla ev-
lendikten sonra, Roman İbrahim'in sahip oldu-
ğu huzuru bulamaz. Haremdeki her millet-
ten, ırktan, coğrafyadan hepsi birbirinden güzel

kadınlarının yanında, Alina'ya özel bir ilgisi var-
dır. Dünyayı titreten ağır gövdesi Alina'yı gör-
düğü anda zangır zangır titremeye başlar ve sa-
vaş meydanlarında kaplan kesilen adam şimdi
dudakları koca koca kilitlere vurulmuşçasına
açılmıyor, suspus oluyordur. Sadece seyrederek
kızı, başka bir şey yapmaya kalksa, çarpılır sanki.
Bir el hareketiyle yalnız bırakılmasını emredince,
içindeki garip utangaçlığına kızıp, cesaretini
toplayarak usulca kucağına yayılır. Bir çocuk gi-
bi davranır, merakla daha yakından inceler Ali-
na'yı. Savaş meydanlarında, düşmanlarının korku-
lu rüyası haline gelen alev sıçratan kılıcını
kavrayan koca elleri, şimdi aşık bir adamın ren-
garek bir keleşbeği türkütmemek için olağanüs-
tû çaba gösterdiği yumuşak, arzulu dokunuşla-
ra terk eder. Eğilip daha yakından inceler Ali-
na'yı. Ferendüz adasından alınıp İstanbul'a ayak
bastığından beri, gözyaşlarının hala kızın alacalı
gözlerini terk etmeye gönüllü olmadığını gö-
rür. Birden Alina'yı korkutan, duvarları titreten
acı bir "ah" kopar yüreğinden.

Bekleyiş uzuyor, zaman aşkı kızıştırıyor, sa-
bir taşı dayanmaya çalışıyordu. Eğilip, kalın du-
daklarını, Alina'nın kirpiklerinin ucuna değdirir.
Huzursuzca ırkilen kıızı, ipek geceliğinden tuta-
rak, kaba elleriyle kendisine doğru çeker ve na-
rin bedenini sarsarak konuşmaya başlar;

**Gözyaşların ne zaman dincek, bu kederi-
ni senden kopartıp almak için ne yapayım bilmi-
yorum, çaresizim. Emret, dünyaları bağışlaya-
yım sana.**

Alina, nereye baksa, babasının zalimce öl-
dürülüşünü görüyordu. Babasını öldüren
adamı yatağına nasıl alabilirdi ki? En sonunda
babasının günahlarını affetmesi için ibadet
edip Tanrıya vermek istedi kendini. ve Hz.
Süleyman'dan da rica edip babasının heykeli-
nin güzel bir saray içine yapılmasını istedi. O
ise hanımının bu ricasını aşk meleşbeğinin kendi-
sine sunduğu bir şans olarak değerlendirip he-
men emir verdi:

**"Dünyanın en güzel yerini bulun ve Ali-
na'ma bugüne kadar görülmemiş, duyulmamış
bir saray yapın.**

Ve saray yapılmaya başlanır.

**sen beşte gitmiştin değil mi,
saat sabahın beşi. hala!**

Mekansız Ordulu İnce Mehmet ile Roman
İbrahim, Sarayburnu'nda Bizans Surlarının al-
tında yer alan ve mağarayı andıran bir kuytulu-
ğa demir kapı monte ederek çok kötü şartlarda,
hayatlarını sürdürmeye çalışıyorlar. Surların
üzerindeki yeşil bir alana, düşük maaşlarından
tasarruf edebilmek için küçük bir sera kurup,
çeşitli sebzeler yetiştiriyorlar. Tek lüksleri, du-
daklarından düşmeyen ve çıkardığı beyaz du-
manının sihrîyle tiryakiye sevgilisinin silüetini

gösterip umut yükleyen acı sigaraları.

**sen mi bitiyorsun, yoksa sigaran mı çı-
pınıyor dudaklarında bilmiyorum. beyaz
ışıklarda yoksun, once ağırlığınla!..**

"İnce Mehmet ismini bana öğretmenim
verdi. Sınıfta iki Mehmet vardı. Öğretmenim de
zayıf olmamdan dolayı bana "İnce Mehmet",
öteki Mehmet'e ise şişmanlığı nedeniyle "Kalın
Mehmet" derdi. "Kalın Mehmet" benim en iyi
arkadaşımdı. Bir gün trafik kazasında öldüğünü
öğrendim, çok üzüldüm."

**"Sarayburnu'nda Mekansız Ordulu İn-
ce Mehmet'i kime sorsan parmağıyla göste-
rirler"** diyor, kendisinden gururla bahseder-
ken. Kaybetme ve reddedilme endişesi yok. Ol-
dukça rahat. Kapalı bir kutu ama her birey gibi
küçük boşluklara sahip. Nereye, nasıl bakarsa
baksın özgüven sahibi olduğunu gösteriyor
ama cesaretine korkaklığın serpiştirildiğinin de
farkında. Yirmi yıldır İstanbul'da ve kırk üç ya-
şında. Ordu Pelitli'den göç etmiş buraya. Soh-
betimiz boyunca ailesine olan öfkesini cümlele-
re dökmekte zorlanıyor. Yarasına dokunmuş-
tuk, kendisine yapılan adaletsizliği haykırarak
sakinleşmeye çalışıyordu. Anasının teriyle do-
ğan İnce Mehmet, babasının onca varlığına
karşın alının teriyle kazanma telaşına düşer.
Artık köprüleri yarmaya karar verip, kardeşle-
riyle görüşmemeye yemin eder. Aile defteri ka-
panır, ilkokulu bitirir ve eğitim macerasını öğ-
retmeninin kendisine taktığı lakap anısıyla ora-
da noktalar. "İnce Mehmet" filminin izleyicide
yoğun duygular uyandırmadığını gören yö-
netmen hileye başvurup aşk keleşbeğini gökyü-
zünden salıverir. Ve aşk keleşbeği İnce Me-
hmet'in etrafında dönmeye başlar.

Bir kızı sever, adı Fadime'dir. Aşkın yakıcı-
lığı yüreklerini yarmaya başlayınca, dumanlar
bir şeyler anlatma derdine düşer. Dumanları
görenler **"Mehmet Fadime'yi seviyor, onu
alacak, onu alacak"** diye avaz avaz bağırıp gö-
nünlü sevdâ tellallığı yaparlar. Bu iki aşk arasın-
daki ilişki magazinliğe varınca, nişanlanmaya ka-
rar verirler. Kalbinin en hüznü bölgesini işgal
eden babası, **"ha bugün, ha yarın diye"** oyala-
yınca, ailesinin tüm baskısına direnir bir süre
İnce Mehmet'i beklese de sonunda evlenir Fa-
dime. Aşk keleşbeği Mehmet'in kalbine konmuş
ama yüreğinin sıcaklığına dayanamayarak terk
etmiştir bu sevdâyı...

**bir ömre kaç insan sığar, kaç yaprak dü-
şer bir yılda? ayrılıkları sormazdım ve
bilmezdim adının ayrılık olduğunu.**

Hız. Süleyman "Dünya'nın en güzel kadı-
nı olarak anılan" Sarayburnu'nda o zamana
kadar yapılmış en görkemli sarayı yaptırıp, içeri-
sine sevgili Alina'sının babasının heykelini dikti-
rir. Lakin Hız. Süleyman aşkına karşılık verece-
ğini düşündüğü güzel eşinin, gece gündüz ba-
basının heykelinin yanından ayrılmadığını gö-
rünce, içini yakan ateşin dışını da yaktığını his-
sedip, öfkelenir. Eline kocaman bir gürz alıp,
heykeli un ufak edene kadar parçalar. Ardından
ancak bakire kızlar tarafından eğrilip, dokunan
ve ykanan temiz elbiselerini giyer. Sarayın bah-
çesinde yüksek bir yere çıkıp, yere kül emreder
ve o külün üzerine oturur. Tüm saray halkının,
vezirlerinin, haremün gizli pencerelerinden ba-
kan cariyelerinin, askerlerinin aşkın bakışları
arasında, oturduğu yerde alev alev olan koca bir
ateş yığını bırakarak Kudüs'e geri döner.

Ortalık karışır, aşın hisli olanların gözlerin-
den birer damla gözyaşı düşse de, sönmez ateş.
Ve gökyüzünden bırakılan bir aşk keleşbeği, ate-
şe yaklaştığında, çatırdarak küle karışır...

**Bu bir rüya, git buralardan. Uyan ar-
tık. Çanlar, saat kulesinde, hiç durma-
dan çalıyor. Çanlar, kulaklarını, gölge-
lerin ardındaki ışık, gözlerim. Bu bir
rüya, tanrım, yelkovan titreşimleri, za-
mansız değil aşkım. Kalpler şehrinde
aşk, belki de bir rüya, sadece.**

**Sarayburnu
sakinleri,
Balıkesirli
Roman
İbrahim ile
Ordulu İnce
Mehmet.**

**tatlı uykusundan uyanmış bir yaprak,
ağır ağır acı içinde, her bir damarında
bir yalanla duyuyor. üşüyorum, çı-
gıllarım çarpıyor karanlığa, çıgılsız
kalkıyorum.**

Sevgililerin buluşma yeri olan Sepetçiler
Kasrı'nın az ilerisi, Galata Kulesi'nin gölgesi
ve Sultanahmet Camisi'nin silüeti altında,
Topkapı Sarayı'na komşu, Bizans surlarında
yaşanıyor hikayelerimiz.

Sarayburnu'nda, Çemberlitaş'tan Marmara
Denizi'ne kadar uzanan tarihi surların tepesine
tüneyerek, sohbetimize başladık. Uzattığımız
iki dem cigarayla keyiflenen, Roman İbrahim ile
İnce Mehmet'in söyledikleri, geçmişe götürü-
yor bizi. Sarayburnu'nun neden inşa edildiğini
hatırlamaya çalışıyoruz...

Bir efsaneye göre; Kaf dağının tepesinde-
ki çakıl taşlarına varıncaya dek, dünyanın her
bir kızı toprağına hakim olan Hız. Süleyman,
kendisine karşı baş eğmeyen tek kişi olan, ok-
yanusun ortasındaki Ferendüz Adası hüküm-
darı Kral Saydun'la savaşıp, Ferendüz Adası'nı
ele geçirmeye karar verir. Cesur, gururlu Say-
dun'un, "asi"liğini ve bir fıslıtlı gibi yayılan
kahramanlığını bitirmek üzere yola çıkar.

Efsaneye göre Hız. Süleyman, üzerinde yüz
binlerce askerin yer aldığı tahta döşemeye,
bulutların üzerinde yolculuk edip, rüzgarı da
arkasına alarak kısa zamanda Ferendüz adasına
ulaşır. Okyanus, mavinin sakinliğini çıkarıp kır-
mızının öfkesini giymeye başlayınca savaş başlar
ve askerlerin acı çıgılları yeryüzünü, zafer hay-
kırıları ise gökyüzünü yarar. Askerlerinin düş-
man bayrağını kuleden indirip, kendi bayrakla-
rını diktiğini gören savaşın galip hükümdarı
Hız. Süleyman mutluluğa, toprak kana doyar.

Savaşın yenik ve yaralı kahramanı huzuru-
na getirilince, ayağa kalkmak isteyen düşma-
nın bu davranışının tarih kitaplarında **"hiç
baş eğmedi"** cümlesiyle yazılmasından çekir-

Hitler Rejiminin Galeyan ve Sefaleti...

Galeyana hazır "vatansever" gençler, korku salma gösterilerinde elde taşıyıp, tehdit unsuru olarak havada dalgalandırdıklarının dışında, her yerlerine, göğüslerine, yakalarına, popolarına bayrak yapıştırıyor, bayrak seli caddelerden meydanlara akıyor, orada bayrak ormanı, deniz oluyordu...

YAHUDİLER kültür, sanat ve ekonomide değerler yaratıp vergi ödeyerek, askerlik yaparak, Almanya'ya hizmet ediyor, sosyal hayata zenginlik katıyorlardı. Fakat, birinci büyük savaş sonrasında, Adolf Hitler adında biri Almanlara karşı da Alman ırkçılığıyla ortaya fırlıyor, amacına ulaşmak için Yahudileri nişangah yerine koyup atışa geçiyor, onların kişiliğinde insanlığın yeni felaketini başlatıyordu.

Irkçılığın, sonradan toplumsal sulara katılan, başka yerlerden en son gelip yerleşenlerin eliyle tetiklenmesi rastlantı mı bilinmez, ama bunların "soyundan" olan bir mesleksiz, kendi hayatını kazanmaktan aciz aylak, aşagılık kompleksi hastalığından muzdarip, yarı deli, Avusturya kökenli bir göçmen, eski onbaşıydı, Hitler. Hitler, Yahudileri önce "sözde vatandaş" ilan ediyor, ardından "ya sev ya da terk et" çağrısıyla, onları "yok oluşun" iki seçeneği arasına sıkıştırıyordu.

Elbette, her toplum ve rejimin "eliti", seçkinler tabakası kendince, kendi kültürüne, insanlığa bakış zaviyesi ve yaşama biçimine yakışandı. Namuslu, elini kana, talana bulandırmamış birinin, yabancılar, haydutlar rejiminde baş olmasının beyhude beklentidir. Kirli uyum ve uygunluk düzleminde, Hitler rejiminin "vatansever" seçkinleri, kadro adamları da huyuna, suyuna uyarı hırslı, soyguncu, katil, kan banyosundan hoşlanan ırkçı sabıkalıydı. Aralarında, Osmanlı ordularını yönetmiş, ırkçı kalkışmayla imparatorluğu dağıtıp batırmış İttihat ve Terakki iktidarına akıldanelik yapmış, Ermeni, Kürt, Yunanlı, Bulgar ve Arap isyanlarının "tedip ile tenkil hareketleri"nde zengin deneyimler edinmiş general ve subaylar da vardı. Hitler, soykırım hareketini yürütürken, evrensel tepkileri hatırlatanlara, "dünyada, Ermeni olaylarına kim aldırdı ki?" cevabını verirken, ırkçılık rüzgarlar ekerek Osman-

lı'nın ruhunu teslim etmede rol üstlenmiş, arkadaşlarının "derin" deneyimlerine dayanarak mı konuşuyordu? Bilinmez ki...

Fakat, "derin kültürlü" arkadaşları, mesleksiz, işsiz, yarı aç, güneşin hangi yönden doğup, ne tarafta battığından habersiz, cahil gençleri, "vaad edilmiş nimetler" in hayaliyle afyonlayıp, ırkçı naralarla cellatlık ruhu aşıyorlardı. Ruh aşısında, "alameti farika"ydı. Cellatlaşan gençler, "sağdan sola, soldan sağa" salladıkları bayrağın altında, ırkçı yabaniğe methiyeler yapıyor, kültür ve sanatın "asil kan dokuyu bozduğunu" bağırıyor, rejim, bağırıtığı kalabalıkları, "galeyana gelen vatansever kamuoyu" ilan ediyor, evrensel kamu oyununa almadan soykırım yapanlar, "vatanseverlerin" isteğine uyarak, kitaplar hakkında "ölüm" kararları alıyor, meydanlarda yakarak, infaz ayinleri düzenliyor.

"Her eve, binaya, direğe, ağaca, taş a bir bayrak" kampanyasında, bayrak üreticileri en kazançlı "sanayici" oluyor, bayrağa hücumda, Yahudiler bir yerine iki bayrak sallandırarak birinci çıkıyor, buna rağmen "galeyana gelen vatanseverler"i inandırıp "kurban" olmaktan kurtulamıyorlardı.

Hitler'in çocukları, "görmemiş bir bayrağı olmuş, çekip ipini koparmış" misali, ellerinde bayraklarla sokağa çıkıyor, "vatana hizmet tertibinden", görgüsüzce yiye-içe, şişip "besiye çekilmiş Kars boğaları"na dönmüş generallerin ardı sıra, "her şey vatan ve bayrak içindir" naralarıyla gökleri, kaz adımı yürüyüşüyle de yerleri titreterek iç ve dış düşmanın yüreğini korkuyla dolduruyorlardı.

Galeyana hazır "vatansever" gençler, korku (terör) salma gösterilerinde elde taşıyıp, tehdit unsuru olarak havada dalgalandırdıklarının dışında, her yerlerine, göğüslerine, yakalarına, popolarına bayrak yapıştırıyor, bayrak seli caddelerden meydanlara akıyor,

orada bayrak ormanı, deniz oluyordu. Bayrak tapınmacıları bu orman ve denizde kayboluyor, görünmez oluyor, sadece iç ve dış düşmanı kahreden naraları duyuluyordu. Yeri göğü tehdit naralarıyla doldurma, bazen gün boyu sürüyor, o arada gençler, "üstün ırkın ulu önderi" Hitler'i kutsayıp tapınıyor, kendisi yoksa "irşat" etsin, yollarını aydınlat-sın diye ruhunu çağırıyorlardı.

"Genç vatanseverler", haykırma bağırma, kendi uğultularıyla galeyana geliyor, önceden belirlenmiş, kapı ve duvarlarına "çarpy" işareti konmuş Yahudi evlerine, iş yerlerine saldırıp talan ediyorlardı. "Galeyana", vatan aşkının ifadesi olduğu için "dokunulmaz" oluyordu. "Galeyancılar", sokakta yakaladıkları Yahudileri oracıkta linç ederken, kurşun yağdırarak cinayet işlerken, ırza geçerken, mağazaları, evleri talan ederken, yakarken, rejimin polisi görünmüyor, görünmediği "tosuncuklarla" el sıkışıyor, ama altta, son nefesinde "ey insanlık, sen neredesin?" diye inleyeni, beride, "insanlık ölmüş de habermiz yokmuş" diyeni, "halkı galeyana getirmek ve bölücü propaganda yapmak" suçundan tutukluyordu.

Yahudileri varlıklarıyla, peşinen suçluydu. Yargıçlar, önce meydan nutuklarıyla onları kahrediyor, sonra mahkemelerde yargılıyorlardı. Ülkede, rüzgar bir ağaçtan yaprak koparsa, bunun sorumlusu, müsebbibi, "sözde vatandaş" Yahudilerdi. Bütün kötülükler, onların başı altından çıkıyordu. İş yeri, dükkan açarak, çalışarak "asil kan" Almanların kazancını azaltıyor, en kötüsü "üstün ırkın ruh halini" bozuyorlardı. Onun için artık "sevmek" de yeterli değildi, gitmeliydiler...

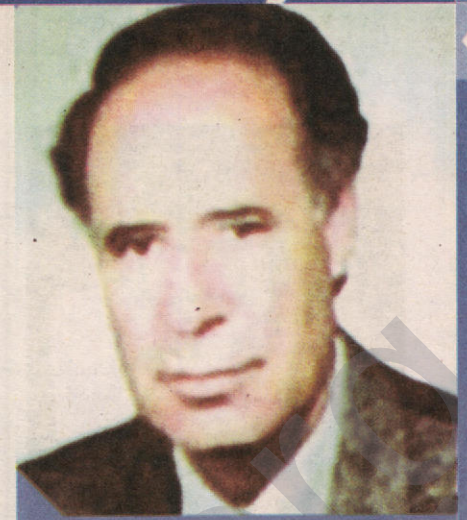
Hitler rejimi, ardı arkası kesilmeyen galeyana üzerine, Yahudilerin "sağlığını, iyilik ve güvenliğini" düşünerek, bugün, "alçaklığın evrensel tarihinde kara anıt" olarak teşhir edilen "toplama kampları" nı inşa ediyordu.

Başkaları, "kurbanlarının ölü bedenlerini" topluca gömerek, kurda, kuşa yem ederek, yakarak "telef" ederken, "ulusalci" Hitler rejimi, "ulusal ekonomiye desteği" ön planda tutuyor, toplama kamplarını "sanayi tesisi" olarak işletiyordu. Tesisin ham maddesi, insan bedeniydi...

Esir mi, rehine, ya da köle miydi, Yahudiler? Hiç biri değildi. Ama gerektiğinde, Faşizmin insanlığa reva gördüğü bu kavramların hepsinin kurbanı oluyorlardı. Güzel kadınlar, süslü, sırmalı üniformalı, göğsünde madalyalar şingirdayan, "dünya hakimi benim" edasıyla yürüyen, gerçekte birer katil olan Alman subaylarına eğlenceliydi. Öteki kadınlar, erkekler bedava iş gücü, çocuklar deney kobaylarıydı. İşe yaramaz, yük haline gelenler ise yakanıp paklanmaz üzere, topluca "hamama" (duşa) götürülüyor, bir daha da görünmüyorlardı.

Yıkanmadan önce, onlara "bir iyilik daha" yapılıyor, "bitler barınmasın", yeniden bitlenmesinler diye, saçları kökünden kazınıyor, sonra çıplak edilip "hamama" dolduruluyorlardı. Kurbanlar, tavandaki duş deliklerinden akacak sıcak su beklerken, vanası açılan zehirli gazlar püskürüyordu. O zaman korku duygusu uçuyor, çıldırmış insanlar alt alta üst üste kıvrılarak can çekiyor, sonra ruhsuz bedenleri bitişikteki fırınlara taşınıp yakılıyor, küller arasından, altın dolgu ve takma dişleri aykılarak "bütçe geliri" yapılıyor, saçları ulusal ekonomiye katkı için fabrikalara gönderiliyordu.

Hitler'den sonra yeni baştan inşa edilen çağdaş Almanya, "vallahi biz bir şey yapmadık, sözde belge ve bulguların hepsi iç ile dış düşmanın iftirası" demedi. Önce acı çeken kendi yurttaşlarından, sonra evrensel vicdan-

[ahmetkahraman]

dan özür diledi. Mazlum ve masumların donmuş, buz olmuş çılgınlıklarını "ey insanlık, alçaklığın evrensel tarihinde yazılı olanları unutmaz" anlamında, anıtlarla sembolize ederek insanlıktan özür diledi. Başbakanlardan Willy Brandt, Hitler rejiminin saldırısına uğrayan Polonya'nın Başkenti Varşova'da diz çökerek, İsrail'de, Tevrat'tan, "senin azarlamandan kaçtılar; gürlemenin sesinden" ayetini okuyarak suç ortaklığını reddetti.

Kamplarından biri, Hitler'in tarih sahnesine çıkıp "Birahane Darbesi" düzenlediği rejiminin München (Münih) şehrindeydi. Selahaddin Eyyubi'yi anlatan "Selahaddin" romanının da yazarı olan dostum Haydar Işık, geçenlerde beni, München'deki "Dachau" toplama kampına götürdü. Dachau, bugün müze. Elektrikli tel örgüler, derin su kanalından sonraki ikinci tel örgü engeli, nöbetçi kuleleri, askeri nizam içinde yan yana, arka arkaya inşa edilmiş barakaların koğuşlarında, üç katlı tahta ranzalar, aynı mekanda ortaklaşa kullanılan tuvaletler olduğu gibi duruyordu. Muhafız askerlerin koğuşları, kamptaki işkenceli, cinayetli hayatı anlatan fotoğraf galerisiydi.

"Hamam" ve "fırınların" bulunduğu yarı gizli alana açılan yolun başına bir kaya oturtulmuş, üstünde, "burada nasıl öldüğümüzü, siz düşünün" cümlesi kazılmıştı.

"Hamam" diyebileceğiniz "duş" yeri, ortalama bir evin salonu büyüklüğündeydi. Tavanı, bir merkezden verilen suyu akıtan duş delikleriyle doluydu. Sıcak suyla yıkanma sevinciyle, buraya doluşanlar, her defasında, bu deliklerden verilen gazlarla zehirlenerek öldürülüyordu. Bitişige açılan kapı, "fırna" gidiyordu. Fırınların ağız açık, küllerini alan demir kürekler yerinde duruyordu.

Haydar Işık'la "utancın evrensel tarihi" müzesini gezerken, dünyanın dört bir yanında, "bağlandığı zincirleri koparan" Faşizm canavarının dişleri arasında ezilen insanların yasını tuttum. Hüzün ve öfkeden ruhum titredi. Faşizm, her yerde aynıydı. Kimileri, el konulan, gasp edilen insanlığını arayan, "iç düşman" esirleri için toplu mezar kazıyor, kurtuluş diye topluca sığındıkları mağaraların girişini betonla kapatıyor, evlere, ahırlara doldurup diri diri yakıyor, yerleşim alanlarını, evleri içindeki canlı, cansız varlıklarla birlikte ateşe veriyordu. Hitler ise, insanları diri diri yakan çağdaşlarından "daha yaratıcı ve medeni" görünmek için, kurbanlarını önce zehirliyor, sonra yakıyordu.

Açık, kapalı, örtülü, örtüsüz bütün faşistler tiksintiyle...

Fırının kapısından girerken, yanık insan eti kokusunu hissettim. Yoktu, ama bana öyle geldi. Genzim yandı. Başım döndü. Kusmak için dışarıya fırladım. Irkçı barbarlığın bütün kurbanları için ağladım. Onları anmak için, başkaca yapabileceğim, hiç bir şey yoktu...

ABDULLAH KESKİN'E AMERİKA'DAN ÖDÜL

Amerikan Yayıncılar Birliği'ne bağlı Uluslararası Yayın Özgürlüğü Komitesi (IFTPC) tarafından bu yıl üçüncüsü verilen Jeri Laber Uluslararası Basın Özgürlüğü Ödülü, Türkiye'den, Avesta Yayınları editörü Abdullah Keskin'e verildi. Komite başkanı Hal Fessenden, Keskin'in büyük bir cesaretle Kürt sorunu üzerine kitaplar, Mezopotamya kültürü ile Doğu ve Batı edebiyatları üzerine klasikleri yayımladığı için ödüle layık görüldüğünü, ödülü vermekten memnuniyet duyduklarını ifade etti.

"DAMLALAR" SPONSOR ARAYIŞINDA

Doğu Akdeniz Üniversitesi Kompozisyon Bölümü'nde öğrenimini sürdüren sanatçı Gülay, Kıbrıs-İstanbul arasında mekik dokuyormuş. Hafta içi Kıbrıs'a giden sanatçı, hafta sonları İstanbul'da Kırmızı Bar ve Masko Restaurant'ta program yapıyor. Gülay, şu sıralar "Damlalar" adlı TV programını devam ettirebilmek için sponsor arayışındaymış.

FÜSÜN DEMİREL'DEN YENİ ÇEVİRİ

Aslen Ankaralı olan ancak "Mem u Zin" ve "Büyük Adam Küçük Aşk" adlı filmlerde aldığı rollerle akıllarda hep 'Kürt kadını' olarak kalan Füsün Demirel, "Eğreti Gelin" in yorgunluğunu atıyormuş. Oyuncululuğun yanı sıra çeviri de yapan Demirel'in, Dario Fo'nun "Bam Bam! Kim O? Polis" adlı çevirisi ise kitapçı raflarına girmeyi bekliyor. Sanatçı, derin devleti sorgulayan bir komedi olan bu oyunun, bir an önce sahneye taşınıp seyirciyle buluşmasını umut ediyormuş.

"EVLERİN RUMU OLMAK İSTEMİYOR"

"Kurşun Yarası" adlı dizide bir Rum kadını canlandıran Nur Sürer, çekimlerine başlanacak "Dile Benden" adlı dizide yine Rum bir karakteri oynaması için teklif almış. Ancak sanatçı "Evimizin Rumu" olarak anılmak istemediği için teklifi reddetmiş. Ayrıca İstanbul dışında çekimlere gitmenin çok zor olduğunu söyleyen Sürer, bir buçuk yıl süren Ayvalık'taki dizi çekimlerinin kendisini yorduğunu belirtiyor. Sanatçı, Temmuz ayında politik taşlama türünde bir sinema filminde Egeli bir köylü kadını canlandıracakmış.

ERDAL ERZİNCAN VE BAĞLAMA ORKESTRASI

Sanatçı Erdal Erzincan 25 kişilik bağlama orkestrasıyla konserler vermeye hazırlanıyor. Mayıs ayında Yeni Melek Gösteri Merkezi ve Yayla Sanat Merkezi'nde sahne alacak sanatçı, Ankara, İzmir ve Bursa'da turneye çıkacakmış. Kendisi gibi müzisyen olan eşi Mercan Erzincan ise şu sıralar yeni doğan çocuğuna bakmakla meşgul olduğu için sanatsal çalışmalarına ara vermiş.

OSMAN BAYDEMİR EVLENİYOR

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Başkanı Osman Baydemir'i bugünlerde evlilik heyecanı sarmış. Osman Baydemir, geçtiğimiz günlerde İnsan Hakları Derneği Genel Başkan Yardımcısı Av. Reyhan Yalçındağ'la aile arasında sade bir törenle nişanlanmıştı. Yoğun bir tempoyla belediye çalışmalarını sürdüren Baydemir'in nikah tarihi henüz belli değilmiş. Düşünle ilgili en çok merak edilen ayrıntı ise davetliler listesi.

DELİL DİLANAR YENİ ALBÜMÜYLE GELİYOR

Kürt müzisyen Delil Dilanar, sade ve modern halk müziği tarzıyla hazırladığı "Serayê" adlı yeni albümünün çalışmalarını tamamlamış. Düzenlemelerini Yasin Boyraz ve Nazê İşxan'la birlikte yapan sanatçı albümünde, Nizamettin Arîç'in müziğini yaptığı Kürt Şair Cegerxwin'e ait bir eserin yanı sıra ilk kez okuduğu Zazaki bir parçaya da yer vermiş. Dilanar, halen Roj TV'de müzik-eğlence programı hazırlayıp sunuyor.

BEYTOCAN İBO GERÇİNLİĞİ

Sözleri kendisine ait olan "Ağır kediye Dilê min" adlı parçasını izin almadan okuduğu için İbrahim Tatlıses'e 40 bin YTL'lik dava açan sanatçı Beytocan'ın Tatlıses'e kızgınlığı sürüyor. Tatlıses'le Danimarka'da görüşen sanatçı, "Bana, benim şarkılarımı dinleyip ağladığını söyleyen İbo, kasetimde sözlerin bana ait olduğunu belirten bir ibarenin bulunmadığını iddia ederek yalan söyledi. Ben de telif hakkımı isteyeceğim" diyor.

SU YÜCEL FAS'A HAYRAN KALMIŞ

Ressam Su Yücel, Dünya Kadınlar Günü nedeniyle açtığı sergisinin ardından Fas gezisine çıkmış. Sanatçı, bir turizm ülkesi olmasına rağmen esnafın gözü tok davranmasından ve kadınların kendilerini rahatça ifade etmesinden çok etkilenmiş. Fas'ın tarihi mimarisinin çok iyi korunduğunu söyleyen Yücel, Mayıs, Eylül ve Ekim aylarında İstanbul'da sergiler açacakmış. Sanatçı, şimdilerde annesinin Datça'daki evinde baharın keyfini çıkarıyormuş.

NAŞİDE GÖKTÜRK EKRANI SEVDİ

Halen Star TV'de yayınlanan, Avrupa'daki gurbetçilerin katıldığı "Avrupa Yıldızını Arıyor" isimli programda jüri üyeliği yapan sanatçı Naşide Göktürk, ekranı sevmişe benziyor. Jüri üyeliğinden son derece memnun olan Göktürk, Eylül ayında bir albüm çıkarmış. Göktürk'ün yeni albümünün bir yüzü şiir bir yüzü de şarkılardan oluşacakmış. Her hafta yarışma için Avrupa'ya giden Göktürk'ün geçtiğimiz günlerde bir de şiir kitabı çıktı. "Son Çaylar" isimli kitap Mephisto Yayınları'ndan çıktı.

GÜLBEN ERGEN RTÜK KURBANİ!

Gülben Ergen'in atv'de yayınlanan Gülbence isimli programı geçtiğimiz günlerde sessiz sedasız yayından kaldırılmış ve konuyla ilgili herhangi bir açıklama yapılmamıştı. Edindiğimiz bilgilere göre, şarkıcı Aynur Doğan'ın "Keça Kurdan" isimli eseri seslendirmesi üzerine RTÜK kanala kapatma cezası vermiş, kanal yetkilileri de bunun üzerine programı yayından kaldırma kararı almışlar.

kemal varol kin divanı

Şairimiz, yazarımız Kemal Varol'un "KIN DİVANI" isimli kitabı YOM Yayınları'ndan çıktı. Allah bol tirajlar nasip etsin.

Ustamız, şairimiz Nihat Behram'ın hayat hikayesi ve anıları EVEREST Yayınları tarafından "ACININ VE UMUDUN RENGİ" adıyla kitaplaştırıldı. Okuyun, okutun...

Şairimiz Nevzat Çelik geçtiğimiz günlerde EPSILON Yayınları ile anlaştı. Çelik'in ilk romanı olan "BAĞIŞLANMIŞ HÜZÜN" çıktı...

Diyarbakır'daki kalbimiz, yazarımız Şeyhmus Diken'in "İSYAN SÜRGÜNLERİ" isimli bir solukta okunası kitabı İLETİŞİM yayınlarından çıktı.

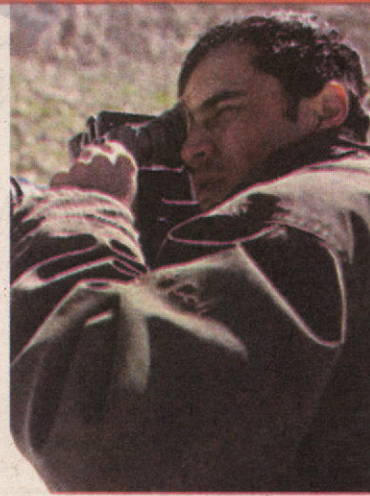

ELÇİ 'ZEMBILFROŞ'U ÇEKMEYE HAZIRLANIYOR

"Mem u Zin" filminin yönetmeni Ümit Elçi yine bir Kürt hikayesi olan "Zembilfroş"u filme çekmek için kolları sıvadı. Uzun süredir bu proje üzerinde çalıştığını söyleyen yönetmen, mekan seçimleri için Diyarbakır ve çevresini seçmiş. Filmin dili konusunda henüz bir karar vermediklerini belirten Elçi, Kürtçe üzerinde ağırlıkla durduklarını ve yurtdışından bir yapımcı ile anlaşabileceklerini söyledi. Yönetmen, Türkiye'nin sosyo-politik durumunu anlatan ve 30-80'li yılları kapsayan bir dönem filmi için de ayrıca çalışmalarına devam ediyor.

"SİL BAŞTAN" DİYARBAKIR'DA

Kanal D'de yayınlanan "Sil Baştan" adlı dizi bitti ancak, ismini Diyarbakır'daki Bağlar Belediyesi'nin kadın merkezi projesinde yaşatacak. Dizinin başrol oyuncularından Hale Soygazi geçtiğimiz ay Sil Baştan Kadın Merkezi'nin temel atma törenine dizinin yönetmeni Gül Oğuz'la birlikte katılmıştı. Sanatçı, şimdilerde dizinin yorgunluğunu atarak gelecek sezon için yeni bir film projesi için hazırlanıyormuş.

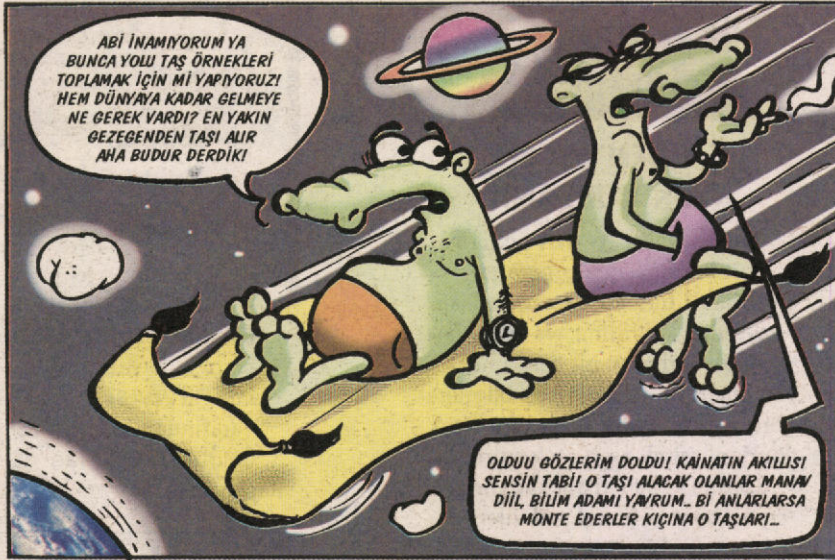

KAZIM ÖZ'ÜN "DÜR" HEYECANI

MKM Sinema Birimi bünyesinde çalışmalarını yürüten yönetmen Kazım Öz bugünlerde, "DÜR (uzak)" isimli belgesel filmin heyecanını yaşıyor. Öz'ü bu kadar heyecanlandıran ise kendi köyünün hikayesini belgeselleştirmiş olması. Yoğun bir çalışma temposundan sonra, 29 Nisan'da seyircisiyle buluşan film, göç edenlerin ve geride kalanların trajedisini anlatıyor. Film Nürnberg Türkiye-Almanya Film Festivali'nde "en iyi belgesel" olarak seçildi.

NEMRUTUN ÇOCUKLARI

imam cici

"Nazım'ın şiirde yaptığını
romanda yapmaya çalışıyorum."

BU sözler Vedat Türkali'ye ait. İçinde siyaset, ihanet, içinde kaotik bir memleket ve tüm bunların arasında sürüklenen aşk hikâyeleri olan romanlarla, yaşadığı dönemlerin en edebi izahatını yaptı bizlere. Özellikle romanlardaki kadınların fiiksel ve duygusal yanlarını o kadar başarılı sundu ki, eksik kapatma telâşımıza Günsel, Esme hatta bazen Necla ön ayak oldu.

Erkek egemen toplumlarda kadınlara başka kurtuluş yolu görünmemektedir; Türkali bunları bilir ve romanlarındaki kadınlara başka bir amaç daha yükler: **Zamanın çağdaşı olmak!**

Tüm kitaplarını severek okuduğum Vedat Türkali'nin "**Bir Gün Tek Başına**" ile "**Kayıp Romanlar**"daki Günsel ile Esme'si bir başkadır... Yer değiştirmiş yaşları yaşar iki kadın da. Günsel Kenan'ın olgunluğunu almıştır, Kenan da Günsel'in çocuksuluğunu... Esme, Dr. Nahit'i 20'li yaşlara indirmiştir, Dr. Nahit ise Esme'yi kendi yaşına taşımıştır. Her iki ilişkilenişte de arama duygusu çok fazla öndedir.

Türkali'deki "**arama**" imgesi siyasetten aşka kadar geniş bir yelpazede dolanıp duruyor. Sevgiyi, güveni arayan bir yazar, arayışlarını elbette kahramanlarında sona erdirecek. Yazarındaki "**arama**" duygusu, roman kahramanlarının zamanı anlama halleriyle örtüşüyor en çok.

"**Bir Gün Tek Başına**" romanının masum kahramanı Günsel, evli ve bir çocuk babası olan Kenan'a aşık olmuştur. Kenan da ona... Kenan ruh ikizini bir gece alkol masasında bulmuştur. Günsel ise küçüklüğünden itibaren yüzünün tüm kıvrımlarına yayılmış sosyalist duruşu Kenan'la esnetip, aradığının ve yarattığının Kenan olduğunu görmüştür. Olmadığı halde var olan küçük burjuva aydınıdır Kenan. Yolu bir kez karakola düşen ve bir to-

AH MİN'EL AŞK TÜRKALİ

**Erkek egemen toplumda kadının ezildiğini
gören Türkali, kadını bir yazar titizliğiyle
değil, insan duygusuyla sever ve anlar**

katla solculuğu karakolda unutup çıkarken, bu ilişkisinde kendini o tokadın arkasına ne kadar kötü sakladığını görür. Ancak telafisi yoktur geçen zamanın. Ta ki Günsel için önce kendini, sonra yuvasını, en sonunda yaşamını dağıtana kadar ispata çalışır devrime ve kadınına aşktaki dürüstlüğüne. **O dönemin genç okuyucuları toplumsal baskının aşılma sürecine denk düşürmeye çalıştıkları bir aşkla tanışır kitapta.**

Son kitaptaki Esme ile Nahit ise, yılların aranmışlığına gerçekten son nokta gibi. Genç yaşına karşın Esme, Nahit için belki de ilk kez tökezlenmeden bir duygu yaşıyor, ama eksikliğine amenna diyerek. Nahit ise yaşının götürdüğü yere kadar taşıyor küçük sevgilisini. Çünkü aradığını bulmuştur artık ve mutludur.

Esme yirmi sekiz yaşında, sanatçı ve de feministtir. Aşık olduğu Dr. Nahit ise seksenli yaşlarında, ülkesine hele de İstanbul'a özlemlili bir komünist. Aralarındaki elli yaş farka karşın yaşadıkları aşk, okuru şaşırtsa da, olmaz olur kulan yine Türkali'nin bakışdır. Feministleri kızdırıp, "**kitabı maço bulduk**" dedirtse de hem feminist olup hem yaşlı aşkına çaykahve servisi yapan Esme'yi sevmiş ve korumuştur yazar.

Türkali kuşkusuz romandaki tüm kahramanlarına eşit mesafede durmayı tercih etmiştir. "**Güven**" d e k i Necla'yı alıp milenyuma getirmez, Seher'le yapmak ister yolculuğunu. Ancak evdeki hesap uymaz çarşıya. Çünkü karşısında Esme vardır: Dan dan konuşur, uluorta küfür eder, kendisine asabi bir dil kazandıran yaşamına sınıksız tutunmuştur. Her türlü çılgınlığı Esme'ye layık gören Türkali, elbette Esme'ye kendi yaşından bir sevgili buldurmaya, 80'lik Dr. Nahit'i ona aşk kılacaktır. "**Allah benimle Necla'yı aynı çatı**

altına koymasın" der yazarımız. Korkar onun kadın şerrinden.

Türkali, kadını bir yazar titizliğiyle değil, insan duygusuyla sever ve anlar. Tüm kadın kahramanları biçim olarak ideal olsa da bizden önce eksik yanlarından haberdardır. Esme'ye içi kaynamıştır. Günsel'de verdiği açıkları belki Esme'de kapatma, sol bakışın kadın tarafını yeni handikaplarıyla anlatma yoluna gitmiştir. Romantik realist olarak görebileceğimiz Türkali, roman kadınının yaratıcısı olarak, onları anlamlı kılanın yine de karşısındaki erkek ve ona göre biçim almış konumu olduğunu düşünür. Belki çok iddialı sözlerdir bunlar, ama Günsel'i Kenan'sız, Esme'yi Nahit'siz tek başına sevebilir miydik bu kadar?

Günsel romandaki siyasi ve gerçin günlerin nadide bir parçasıdır. Toplumsal değer yargılarından çok üstüne titredığı "**devrimsel değerler**" vardır. Onları ahlaken korumak kendince görevdir. Ama aşk bu görevlerin dilinden ve de yolundan anlamaz. Esme ise herkeslerin şaşkın bakışları arasında Günselvari davranır çoğu yerde. Evli ve çocuklu değildir Nahit, Kenan gibi. İkisini ortaklaştıran zamandır. Kenan'da hareket bir döneme damga vurmuştur, aynı dönemin gençlerindedir Nahit. Ama Esme'li yaşadığı İstanbul'da harekette sular durulmuştur. Devrim nutukları salonlarda değil meyhaneye köşelerinde atılır olmuştur. Zaman eskimiş ve yorulmuş bir elbise gibidir Nahit'te. Kadınına karşın taşıyamayacağı kadar dökülmüştür artık.

Vedat Türkali'nin roman kadınlarını sevmişimdir. **Yazar, kadın kahramanlarına gökkuşağından elbise dikmeye devam eder.** Onların yapıları gereği yaratıcı ve doğurgan oluşlarında başka bir dünyanın gizli olduğunu söyler. Ama erkeklerini hep yolun yarısından ya da yolu tamamlamışken yakalar ve yargılar. Kadınları şiir gibi yorumlar ama bir yanlarını hep hüznünlü bırakır ki, mutluluğun o taşlı tokayla tamamlanmış olduğunu düşünmesin okur. O, kadınlarını iç odalarında şarkılarını besleyen tutkulu bir sevgili gibi algılamamızı ister. Çoğu kez yarattığı kadınlara inanmamızı, onlardaki gücü, okuma eylemiyle kendimize geçirmemizi bekler. **Kadını anlamlı kılanın fiziğin yanında kimya olduğunu ve kimyanın sonradan da oluşturulabileceğini söyler yani...**

İstanbul'a Beddua

İstanbul sancılı bir şehirdir akşamları
Harcanmış hayallerin sarsıntısıyla inler...
Rujlu dudaklar gibi davetkar sokakları
Susanlar, of çekenler
Ve yalpa yürüyenler
Dolaşır sabaha dek, arabesk türkülerle...

Hep savrulasın kül kül.. alev sarsın bendini
Ah, yanasın İstanbul
Cehennem alsın seni...

İstanbul büyülü bir yalandır, hep kandırır
Satılır ayaküstü ah, o körpecik tenler...
Bu şehir yüzbinlerce ihanet barındırır...
Barlar, batakhaneler
Ve sidikli nezarethaneler
Doluşur gece boyu, susmayan sirenlerle...

Parçalanasın pul pul.. bıçak oysun kalbini
Kör olasın İstanbul
Cellatlar alsın seni...

İstanbul perişan bir şehirdir, yağmalanır
Telaşlı bir ekmeğin derdiyle başlar günler...
Toprağı, taşı altın; görmeyen pişman diye
Hırsızlar, dilenciler
Ve lümpenler, tinerciler
Saldırır hiç bıkmadan, hıncahınç trenlerle...

Yağmalanasın çul çul, seller yesin gövdeni
Yıkılasın İstanbul
Tufanlar alsın seni...

yusufhayaloğlu

- Alo Esmer mi?
- Buyurun
- Geliim mi?

- Alo Esmer Dergisi mi?
- Buyurun
- Derginiz burada yok
- Neresi orası?
- Benim evim...

- Alo Esmer mi?
- Buyurun
- Ben ismimi vermek
istemiyorum bir
eleştirim olacaktı!
- Nedir?
- Hasan... Tühh...
ismimi verdim.

- Alo Esmer Populerar
re röro...
- Efendim!...
- Dıt dıt dıt dıt...

- Aloo Esmer Dergisi mi?
- Buyurun.
- Ferzende Bey ile
görüşecektim de...
- Yazı mı gönderecektiniz?
- Hayır dün akşam yediği
kebapların parasını
ödedim de.
Onu söyleyecektim.

- Alo Esmer Dergisi mi?
- Hoi!!
- Aloo.. Esmer mi???
- Hiiii...
- Cemoooo sen misin?
Konuşsana!!!!
- Buyur abi...
- Cemo, kovuldun!
- Uyar abi...

OKUR ESMER'İ

- Aloo Esmer Dergisi mi?
- Buyurun.
Nasıl yardımcı olabiliriz?
- Çabuk boşaltın dairemi
kardeşim.
- Aradığınız kişiye şu an
ulaşamıyorum... Dıııttt...
Dıt!..

- Alo Esmer Dergisi mi?
- Buyurun
- Ben abone olmak
istiyorum... Adım Sibel...
- Ev adresimi
veriiim size.....
- Şeroooo!
Bırak o telefonuuuu.....

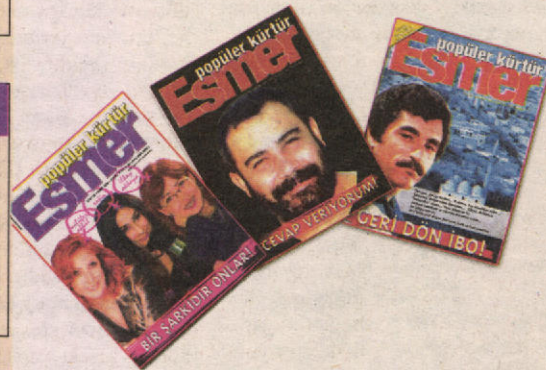
YOKLAMA DEFTERİ

Ahmet Çakmak, Ahmet Erhan, Ahmet Kahraman,
Ahmet Tulgar, Akif Kurtuluş, Altay Martı, Arif
Damar, Ata Aksoy, Atıl Behramoğlu, Aydın Dere,
Ayhan Bozkurt, Ayten Akgün, Bahman Ghobadi,
Beşir Sevim, Cezmi Ersöz, Coşkun Aral, Cüneyt
Özdemir, Enver Özkahraman, Enver Sezgin, Ertan
Mısırlı, Feyza Hepçilingirler, Gülcemal Durdu, Güler
Yıldız, Gülseli İnal, Halil Ergün, Hasip Kaplan, Hiner
Saleem, Hüseyin Alemdar, İnce Mehmet, İdris
Saruhan, İlyas Orak, İmam Cici, Kadir Konuksever,
Mehmed Uzun, Mehtap Meral, Meral Gündüz,
Müslim Çelik, Müslüm Yücel, Nice Damar, Nihat
Kaya, Nizamettin Arıç, Ragıp Duran,
Reis Çelik, Roman
İbrahim, Selim Toprak,
Sevda Alkan, Tank Ziya
Ekinci, Yahşi Baraz, Yahya
Bağcı, Yılmaz Erdoğan,
Yılmaz Şahin,
Yaşar Saraçoğlu,
Yusuf Hayaloğlu
İzinliler: Yaşar Kemal, Dicle
Anter, Yılmaz Odabaşı, Kemal
Varol, İrfan Sarı...

ABONE FORMU

Yurtiçi: 1 yıllık 40 YTL / Avrupa: 1 yıllık 40 Euro
ABD ve Uzakdoğu: 1 yıllık 80 Dolar

Dergimize bir yıl abone olan herkese, TÜRKÇE - KÜRTÇE Cep
Sözlüğü Hediye! Seid Veroj tarafından yazına hazırlanan ve 7500
kelimeden oluşan Türkçe-Kürtçe sözlük, Kürtçenin Kırmancı ve
Dimili lehçelerine yer veriyor. Pırıl pırıl kağıdı ve yeni baskısıyla
her an ihtiyaç duyabileceğiniz eşsiz bir eser.

TÜRKÇE - KÜRTÇE CEP SÖZLÜĞÜ
Türk, Kırmancı, Dimilki
Hazırlayan: Seid Veroj
BİR YAYINEVİ - ESMER DERGİSİ

ADI SOYADI:

ADRES

E-MAIL

TEL İŞ

TEL EV

TEL CEP

ÖDEMENİZİ YAPABİLECEĞİNİZ HESAP NUMARALARI

☐ BANKA HAVALESİ İLE

TL HESAP NO: Yazı Dükkanı - Ziraat Bankası Beyoğlu Şub. 418 313 29 - 5001

DOLAR HESAP NO: Yazı Dükkanı - Ziraat Bankası Beyoğlu Şub. 418 313 29 - 5002

EURO HESAP NO: Yazı Dükkanı - Ziraat Bankası Beyoğlu Şub. 418 313 29 - 5003

Formu doldurduktan sonra 0 212 251 28 90 nolu faksa gönderebilirsiniz.

Mektup ile ulaşmak isteyenler için adresimiz:

ESMER DERGİSİ - YAZI DÜKKANI

Şehit Muhtar Mah. Süslü Sakı Sok. No: 19 Kat: 3 Beyoğlu - İSTANBUL

Tel: + 90 212 244 10 93 - Faks: + 90 212 251 28 90 / abone@esmerdergisi.com

popüler kürtür
Esmer

Sayı: 05/2005 - MAYIS 2005 Yayıncı: YAZI DÜKKANI İmtiyaz Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni: FERZENDE KAYA Yazı İşleri Müdürü: M. ALİ İZMİR
Yazı İşleri: ŞERAFETTİN KAYA, REWHAT, REYHAN ALAÇ ÇİÇEK, BİRCAN DEĞİRMENCİ, EYLÜL N. GEROĞLU Görsel Yönetmen: AZAD AKTÜRK
Yayın Danışmanları: AHMET GÜNEŞTEKİN, MUHSİN KIZILKAYA Müessese: HASAN SAMİ YALÇIN Reklam: FİLİZ BOSTANCI Ofis: CEMALETİN AKTÜRK
Adres: Şehit Muhtar Mahallesi, İstiklal Cad. Süslü Sakı Sokak No: 19/3 Beyoğlu - İSTANBUL Tel: 0 (212) 244 10 93 Faks: 0 (212) 251 28 90
Baskı: Uygun Basın ve Ticaret Ltd. Şti. 0 212 550 28 32 Dağıtım: MDP ISSN 1305 340X Yayın Türü: Yerel, süreli, aylık. www.esmerdergisi.com / posta@esmerdergisi.com

Evdilsemedê Babek

(972-1019)

Şad ol ey gönül! baharın güzel demleri geldi
Geçti Şubat ayları, bütün yamaçlar belirdi
Fidanlar sürgün verdi, gürüyor sular, dereler
Çözüldü karlar, güneş görmeyen yerler belirdi
Çiçeklerle, güllerle şenlendi uçurumlar
O esrik nergis salınan taciyla çıkageldi
Fesleğenler, su zambakları nasıl da mağrur
Ulu padişahlardan ancak Hüseyin'dir benzeri
Menekşeler, gül çiçekleri ve taze sümbüller
Sardı kayalar, yamaçlar ve bütün düzlükleri
Köklenip yeşerir otlar, benzeyip göçerlere
Selamlayıp hayvanları, otları, zirveleri
Neşe içinde vadiler, geçitler, viraneler
Sığınaktır ona şu kayalar ve gölgeleri
Bir akçağaç dalı üstünde sarhoş olmuş o
Bade içmeye durmuş bülbül, güvercinleri
Hepsinden en çok deli bülbülün gönlü yaralı
Aman eyvahlar bana, hani benim gülüm hani
Oğtakların, kuzuların sesini pek severim
Hele de akşam meleyişler sarınca her yeri
Karşılama gelesin elinde bakraç ile
Evlerin önünde çalkalıyorlar süzekleri
Halaylarla gitti türkü söyleyen o güzeller
Gürültü, uğultu sardı dağdaki düzlükleri
Seyret şu dağları, bak, hepsi nasıl da süslenmiş
Görünmeye başladı binbir renkli bezekleri
Kürdistan'a bakiver sen ey peri padişahı
Ki çıksın gönlünden derin uykunun pası kirl
Hoşuma gider bu erken sabah, bu bād-i sabā
Ki salladı yaprakları, çınar ile eğlendi
Her gün Newroz'dur ey gönül, kutlu, uğurlu olsun
Haydi gezmeye gel, halaylar sarmış her bir yeri
Ah nasıl da pişmanım, perişan geçen günlere
Serserilikle geçirdik, ne dost var, ne sevgili

İBNî Xelkan, Babek'in 972-1019 yılları arasında Çolemêrg'de (Hakkari) yaşadığını bildiriyor. Onun Xalidiyan hükümeti sırasında yaşadığını ileri sürerler de bulunuyor. Yine 938-995 tarihlerini zikreden isimler de vardır. Babek, yaşadığı dönemde yüksek sınıflar ve aydınlar arasında olduğu gibi halk arasında da sevilirdi ve okunuyordu. Divân tarzı şiirler yazmasına karşın anlaşılır bir dille yazıyordu. Sadiq Behadinê Amedî'ye göre Babek, Kürtlerin İslâmiyeti kabulünden sonra ünlenen ilk Kürt şairidir. Yine Amedî onun üç tane divanını gördüğünü söylemesine karşın, ne yazık ki adlarını vermemektedir. Burada yer verdiğimiz şiir, "bahâriyye" türünde yazılmış, baharın gelişini ve baharın kendisini öven bir şiirdir. (Uçaman, Abdurrahman, "Abdussamed Babek", War 2 (Payiz 1997): 157-60; Sagnîç, Feqî Huseyn, "Evdilsemedê Babek" Dîroka Wêjeya Kurdî, İstanbul: Weşanên Enstîtuya Kurdî ya Stenbolê, 2002, 84-85).

Bu çeviriyi, Kürtçeye büyük emekler vermiş olan Abdurrahman Uçaman'ın anısına ithaf ediyorum.

ISSN 1305-340X

popüler kürtür
Esmer

desen: yabya bağcı